

DE BRUSSELE REGULATOR VOOR ENERGIE

THEMATISCH VERSLAG 01

JAARVERSLAG 2016

De elektriciteits- en
gasmarkt in het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

THEMATISCH VERSLAG 01

JAARVERSLAG 2016

De elektriciteits- en
gasmarkt in het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bekijk het jaarverslag online
<http://annual-report-2016.brugel.brussels>

Inhoudstafel

1 Inleiding	4
2 Werking van de elektriciteits- en gasmarkt	5
2.1 Markt van de energielevering	5
2.1.1 Monitoring van de markt	5
2.1.2 Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas	15
2.1.3 Stand van zaken van de ontwikkeling van een systeem voor informatie-uitwisseling tussen de distributienetbeheerders (DNB's) en de leveranciers: MIG6	16
2.2 Markt van de flexibiliteitsdiensten	18
2.2.1 Publieke consultatie van BRUGEL	19
2.2.2 Standpunt van BRUGEL over de documenten van Synergrid	20
2.3 De procedure met betrekking tot de noodleverancier	21
3 Ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet	23
3.1 Staat van de bevoorradingsnetten voor elektriciteit en gas	23
3.1.1 De elektriciteitsnetten	23
3.1.2 Het gasdistributienet	25
3.2 Ontwikkeling van specifieke netten	27
3.2.1 De tractienetten	27
3.2.2 Openbare verlichting	28
3.2.3 Studie over de installatie van publieke oplaadpunten voor elektrische voertuigen	29
3.3 Overschakeling van arm naar rijk gas	29
4 Opvolging van de evolutie van de prijzen en controle van de tarieven	31
4.1 Ontleding van de factuur	31
4.1.1 Elektriciteit	31
4.1.2 Gas	32
4.2 Evolutie van de factuur van de huishoudelijke gebruikers	33
4.2.1 Elektriciteit	33
4.2.2 Gas	36
4.3 Analyse van de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijzen voor professionele klanten	39
4.3.1 Elektriciteit	39
4.3.2 Gas	40

4.4 De distributietarieven 2016-2017	41
4.4.1 Distributie van elektriciteit	41
4.4.2 Distributie van gas	42
5 De distributietarieven	44
5.1 Reguleringskader	44
5.2 Belangrijkste activiteiten in 2016	44
5.2.1 Tariefaanpassingen	44
5.2.2 Controle op de regulatoire saldi 2015	44
5.2.3 Wijziging van de tariefmethodologieën	45
5.2.4 Specifieke tariefvoorstellen	45
5.2.5 Studie over de invoering van mechanismen voor solidaire tarifiering	45
5.2.6 Transversale analyses	46
5.2.7 Behandeling van de beroepen	47
5.2.8 Beheer van klachten behandeld door BRUGEL	49
6 Activiteiten om de concurrentie te bevorderen	50
7 Conclusies	52
TABELLEN	
1 Aantal leveringspunten voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5
2 Aantal leveringspunten voor gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5
3 Marktaandelen in volume voor elektriciteit – per klanttype	6
4 Marktaandelen in volume voor gas – per klanttype	7
5 Marktaandelen in leveringspunten voor elektriciteit - per klanttype	7
6 Marktaandelen in leveringspunten voor gas - per klanttype	8
7 HHI- en C3-indexen - elektriciteits- en gasmarkt	9
8 Voor de analyse van het switchpercentage gemonitorde scenario's	10
9 Lijst van de houders van een leveringsvergunning	15
10 Doelcliënteel van de actieve leveranciers	16
11 Aantal netgebruikers en lengte van het net per drukniveau	27
12 Evolutie van de vrijheidsgraad elektriciteit	34
13 Evolutie van het sociaal tarief	35
14 Evolutie van de vrijheidsgraad gas	36
15 Evolutie van het sociaal tarief berekend door de federale regulator voor gas	38
16 Uitsplitsing distributietarief - elektriciteit- 2036 kWh – december 2016	41

17 Evolutie distributietarieven – elektriciteit 1.600 kWh + 1.900 kWh jaarlijks	41
18 Evolutie tarieven doorberekening gedeelte transmissie – elektriciteit 2.036 kWh jaarlijks	42
19 Evolutie distributietarieven – gas 12.728 kWh jaarlijks	43

FIGUREN

1 Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier, alle klanten samen – elektriciteit	8
2 Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier, alle klanten samen – gas	9
3 Switchpercentage huishoudelijke afnemers - elektriciteit	11
4 Switchpercentage huishoudelijke afnemers - gas	12
5 Switchpercentage professionele afnemers - elektriciteit	13
6 Switchpercentage professionele afnemers - gas	14
7 Bevoorradingsprincipe voor de verbruikers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	23
8 Gasbevoorradingsstelsel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	26
9 Evolutie van het aantal verlichtingspalen	28
10 Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een mediane afnemer - december 2016	31
11 Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een kleine professionele klant - december 2016	32
12 Ontleding van de gasfactuur van een mediane afnemer - december 2016	32
13 Ontleding van de gasfactuur van een kleine professionele klant - december 2016	32
14 Prijzevolutie voor de mediane klant – 2.036 kWh	33
15 Vergelijking van de elektriciteitsfactuur van een mediane Brusselse klant – 2.036 kWh - tussen het goedkoopste aanbod en het standaardaanbod	34
16 Evolutie van de jaarlijkse kost van het sociaal tarief voor verschillende soorten verbruikers - elektriciteit	35
17 Prijzevolutie voor de gemiddelde afnemer - 12.728 kWh	36
18 Evolutie jaarfactuur gas van een mediane Brusselse afnemer - 12.728 kWh	37
19 Evolutie van de jaarlijkse prijs van het sociaal tarief voor verschillende soorten verbruikers – gas	38
20 Evolutie van de all-inprijs voor elektriciteit - professionele klanten AMR en MMR	39
21 Evolutie van de all-inprijs voor gas - professionele klanten AMR en MMR	40
22 Uitsplitsing distributietarief - elektriciteit- 2.036 kWh – december 2016	41
23 Uitsplitsing distributietarief - gas - 12.728 kWh – december 2016	42
24 Bezoekersstatistieken van BRUSIM (aantal simulaties per maand)	50
25 Bezoekersstatistieken van BRUGEL (aantal bezoeken per maand)	51

1 Inleiding

Dit gedeelte van het verslag behandelt de belangrijkste acties die BRUGEL in 2016 heeft ondernomen in het kader van zijn opdrachten van toezicht en controle op de gewestelijke energiemarkt (elektriciteit en gas). Het gaat in het bijzonder over de opvolging van de evolutie van de marktwerking (toegang van nieuwe leveranciers tot de markt, verdeling van de marktaandelen enz.), de ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet (evolutie en planning) en de controle van de energieprijzen en de tarieven. Dit gedeelte van het verslag werd daarom onderverdeeld in drie grote hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk is gewijd aan de evolutie van de werking van de elektriciteits- en gasmarkt. Deze evolutie werd gemeten aan de hand van een geheel van indicatoren dat BRUGEL gebruikt om toezicht te houden op de toegang tot de netten (actieve leveranciers, toegangspunten enz.) en de dynamiek van de markt (meer bepaald de verandering van leverancier en de evolutie van de marktaandelen). In dit hoofdstuk geeft BRUGEL ook toelichting bij de acties die de verschillende partijen hebben ondernomen om de werking van de markt te verbeteren (voorbereidende werkzaamheden voor de implementatie van een nieuwe MIG) of om nieuwe energiediensten in te voeren (afschakeling van de belastingen ten voordele van de balanceringsdiensten van het elektriciteitssysteem).

Het tweede hoofdstuk beschrijft de opvolging en de controle van de ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet op het vlak van de planning en de kwaliteit van de energiedistributie. In dit hoofdstuk worden ook de (huidige en toekomstige) ontwikkelingen van het elektriciteits- en gasnet op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorgesteld, ook op conceptueel vlak (de concepten van de gesloten tractienetten of de netten met oplaadpunten voor elektrische voertuigen).

Het derde hoofdstuk beschrijft de opvolging van de evolutie van de energieprijzen voor de huishoudelijke en professionele klanten en de impact van die evolutie op de concurrentie tussen de spelers die actief zijn op de Brusselse energiemarkt. Dit hoofdstuk beschrijft ook de opvolging van de tariefmethodologieën en de controle van de saldi en bevat transversale analyses die hiermee verband houden.

Op het eind van dit gedeelte worden uit deze drie hoofdstukken conclusies getrokken die de belangrijkste aandachtspunten voor de werking van de markt en de ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog eens onder de aandacht brengen.

2 Werking van de elektriciteits- en gasmarkt

2.1 Markt van de energielevering

2.1.1 Monitoring van de markt

2.1.1.1 Toegangspunten en geleverde energie

2.1.1.1.1 Elektriciteit

In 2016 bedroeg de totale hoeveelheid elektrische energie die door alle leveranciers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd geleverd 5,23 TWh (excl. de verliezen op het elektriciteitsnet, die 0,15 TWh bedroegen), een daling met 0,6 % ten opzichte van 2015.

Het totale aantal actieve leveringspunten in het Brussels Gewest bedroeg daartegenover 645.525, een stijging van 0,7 % ten opzichte van 2015. Deze stijging stemt overeen met de normale evolutie van het distributienet in een stedelijke omgeving.

Sibelga heeft als noodleverancier 7 GWh elektriciteit geleverd aan beschermde klanten en winterklanten, goed voor een daling met 12,5 % tegenover 2015.

Tabel 1: Aantal leveringspunten voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	Professionelen	Huishoudelijke klanten	Totaal
Aantal actieve leveringspunten hoogspanning	2.972	6	2.978
Aantal actieve leveringspunten laagspanning	132.216	510.331	642.547
Aantal inactieve leveringspunten hoogspanning	-	-	259
Aantal inactieve leveringspunten laagspanning	-	-	60.246
Totaal	135.178	510.337	706.020

Bron: Sibelga – Situatie op 31 december 2016

2.1.1.1.2 Gas

In 2016 hebben alle leveranciers samen 10,08 TWh geleverd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat is een stijging met 5,2 % ten opzichte van 2015, die toe te schrijven is aan de slechtere weersomstandigheden, in combinatie met het feit dat het huishoudelijk verbruik van gas domineert in het Brussels Gewest, een segment waarvan het verbruik sterk afhankelijk is van de weersomstandigheden.

Net als voor elektriciteit is het totale aantal leveringspunten voor gas in het Brussels Gewest gestegen. Deze stijging bedraagt 0,36 % ten opzichte van 2015, goed voor een totaal van 428.458 leveringspunten.

Sibelga heeft als noodleverancier 28,85 GWh gas geleverd aan beschermde klanten en winterklanten, goed voor een daling met 11,07 % tegenover 2015.

Tabel 2: Aantal leveringspunten voor gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	Professionelen	Huishoudelijke klanten	Totaal
Aantal actieve leveringspunten	62.428	366.030	428.458
Aantal inactieve leveringspunten	-	-	77.870
Totaal	62.428	366.030	506.328

Bron: Sibelga – Situatie op 31 december 2016

2.1.1.2 Marktaandeel

BRUGEL publiceert elke drie maanden de marktaandelen, in de vorm van grafieken en tabellen, van de verschillende leveranciers die actief zijn in de energiemarkt van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit driemaandelijkse verslag wordt opgesteld op basis van gegevens die de distributienetbeheerders, Sibelga en Elia¹, en de standaardleverancier elke maand overmaken.

De marktaandelen worden op twee manieren meegedeeld, in volume – dat wil zeggen de hoeveelheid MWh die de leverancier in de loop van de maand heeft geleverd aan de klanten in zijn portefeuille – en in aantal leveringspunten

¹ De ordonnances bepalen dat alleen de gegevens die afkomstig zijn van hun toegangsregisters bewijskracht hebben.

die zijn opgenomen in de portefeuille van de leverancier op de laatste dag van de maand (er wordt dus geen rekening gehouden met de evolutie van het aantal leveringspunten in de loop van de maand).

Twee punten die een invloed hebben op de verdeling van de marktaandelen dienen te worden vermeld. Enerzijds heeft de distributienetbeheerder Sibelga de openbaredienstverplichting om als noodleverancier elektriciteit en gas te leveren aan beschermde klanten en winterklanten.

Anderzijds voorziet artikel 20 van de 'elektriciteitsordonnantie' in de aanstelling van een standaardleverancier, belast met de bevoorrading van afnemers die op de datum dat zij in aanmerking komen, en uiterlijk op 1 januari 2007, nog geen leverancier hadden aangeduid.

Die standaardleverancier² werd Electrabel Customer Solutions (ECS) (Electrabel sinds 1 januari 2016). Electrabel waarborgt de energievoorziening voor de zogenoemde 'passieve afnemers' (sinds 4 juli 2004 voor professionele en sinds 1 januari 2007 ook voor huishoudelijke afnemers), dat wil zeggen afnemers die nog geen contract hebben afgesloten met een zelf gekozen leverancier.

Op 31 december 2016 werd slechts 14,38 % van de huishoudelijke afnemers van elektriciteit en slechts 12,36 % van de huishoudelijke afnemers van gas nog steeds bevoorrad door de standaardleverancier.

In het licht van deze cijfers, die aantonen dat het marktaandeel van de standaardleverancier steeds kleiner wordt en zoals reeds in vorige jaarverslagen aangehaald, vraagt BRUGEL de wetgever om na te denken over de noodzaak om het concept 'standaardleverancier' in stand te houden.

Bovendien voorziet artikel 25 noviesdecies van de elektriciteitsordonnantie dat in geval van faillissement of van intrekking van de leveringsvergunning van een leverancier, de levering aan de eindafnemers door de standaardleverancier zal worden verzekerd tegen de voorwaarden van de standaardlevering voor een maximale duur van de jaar.

Rekening houdend met het toenemende aantal leveranciers en hun groeiende aandeel op de markt sinds de vrijmaking, vestigt BRUGEL de aandacht van de wetgever op de faillissementsregeling of de intrekking van de vergunning van een van de leveranciers.

Tegen deze achtergrond neemt BRUGEL, binnen FORBEG, deel aan de denkoefeningen en het overleg met de marktpelers over een procedure voor crisisbeheer in het geval van een faillissement of het in gebreke blijven van een energieleverancier. BRUGEL benadrukt hierbij dat in alle gewesten dezelfde procedureregels van toepassing moeten worden.

2.1.1.2.1 Marktaandeel in volume - elektriciteit

Voor het jaar 2016 vormen Electrabel (Engie), EDF Luminus en Lampiris net als de voorgaande jaren het leidende trio, met als enige verschil dat EDF Luminus naar de tweede positie is geklommen, die voorheen door Lampiris werd ingenomen. Het marktaandeel van Electrabel is voor alle klanttypen samen gedaald van 62,96 % naar 61,34 %, terwijl dat van Lampiris en EDF Luminus respectievelijk is gedaald van 13,91 % naar 10,58 % en gestegen van 10,72 % naar 16,41 %.

De onderstaande tabel geeft de marktaandelen in volume weer per klanttype (professionele of huishoudelijke klant).

Tabel 3: Marktaandelen in volume voor elektriciteit – per klanttype

LEVERANCIERS	PROFESSIONEEL	HUISHOUELIJK	TOTAAL
E.ON Belgium	3,12 %	0,00 %	2,36 %
EDF Luminus	18,12 %	11,11 %	16,41 % (2de)
Electrabel (ENGIE)	59,16 %	68,13 %	61,34 % (1ste)
Eni Gas & Power	3,69 %	0,83 %	3,00 %
Essent Belgium	0,83 %	0,01 %	0,63 %
Lampiris	9,23 %	14,79 %	10,58 % (3de)
Octa+ Energie	0,92 %	3,50 %	1,55 %
Vlaams Energiebedrijf	0,82 %	0,00 %	0,62 %
Overige	4,11 %	1,64 %	3,51 %
TOTAAL	100 %	100 %	100 %

Bron: BRUGEL – Situatie op 31 december 2016

² Op 14 december 2006 publiceerde de Brusselse Hoofdstedelijke Regering het besluit waarin de aanstelling van Electrabel Customer Solutions als standaardleverancier werd goedgekeurd.

2.1.1.2.2 Marktaandelen in volume - gas

In 2016 werden net als in de voorgaande jaren de eerste en de tweede plaats ingenomen door Electrabel (ENGIE) en Lampiris. Het marktaandeel voor alle klanttypes van Electrabel (ENGIE) samen daalde van 58,03 % naar 56,75 %, dat van Lampiris daalde van 15,06 % tot 14,98 %. Op de derde plaats stond EDF Luminus, waarvan het marktaandeel steeg van 9,96 % naar 10,91 %, en de vierde plaats werd ingenomen door Eni Gas & Power, waarvan het marktaandeel daalde van 10,37 % naar 8,24 %.

De onderstaande tabel geeft de marktaandelen in volume weer per klanttype (professionele of huishoudelijke klant).

Tabel 4: Marktaandelen in volume voor gas - per klanttype

LEVERANCIERS	PROFESSIONEEL	HUISHOUELIJK	TOTAAL
EDF Luminus	10,76 %	11,08 %	10,91 % (3de)
Electrabel (ENGIE)	49,52 %	64,96 %	56,75 % (1ste)
Eni Gas & Power	14,55 %	0,86 %	8,24 %
Essent Belgium	1,02 %	0,01 %	0,55 %
Gas Natural Europe	0,78 %	0,00 %	0,42 %
Lampiris	13,13 %	17,13 %	14,98 % (2de)
Octa+ Energie	1,80 %	4,50 %	3,05 %
Vlaams Energiebedrijf	0,58 %	0,00 %	0,31 %
Overige	6,30 %	1,66 %	4,80 %
Wingas	2,27 %	0,00 %	1,22 %
TOTAAL	100 %	100 %	100 %

Bron: BRUGEL – Situatie op 31 december 2016

2.1.1.2.3 Marktaandelen in aantal leveringspunten - elektriciteit

Op 31 december 2016 werden, net als in de voorgaande jaren, de eerste drie plaatsen ingenomen door Electrabel (Engie), Lampiris en EDF Luminus. Het marktaandeel van Electrabel (ENGIE) voor alle klanttypes samen daalde van 68,63 % naar 66,83 %, terwijl dat van Lampiris en EDF Luminus respectievelijk daalden van 15,29 % naar 14,58 % en stegen van 10,29 % naar 12,18 %.

De onderstaande tabel geeft de marktaandelen in leveringspunten weer per klanttype (professionele of huishoudelijke klant).

Tabel 5: Marktaandelen in leveringspunten voor elektriciteit - per klanttype

LEVERANCIERS	PROFESSIONEEL	HUISHOUELIJK	TOTAAL
E.ON Belgium	0,17 %	0,00 %	0,04 %
EDF Luminus	12,69 %	12,05 %	12,18 %
Electrabel (ENGIE)	63,26 %	67,78 %	66,83 %
Eni Gas & Power	3,33 %	0,72 %	1,27 %
Essent Belgium	0,94 %	0,00 %	0,20 %
Lampiris	13,79 %	14,78 %	14,58 %
Octa+ Energie	2,17 %	2,86 %	2,72 %
Vlaams Energiebedrijf	0,12 %	0,00 %	0,03 %
Overige	3,52 %	1,80 %	2,15 %
TOTAAL	100 %	100 %	100 %

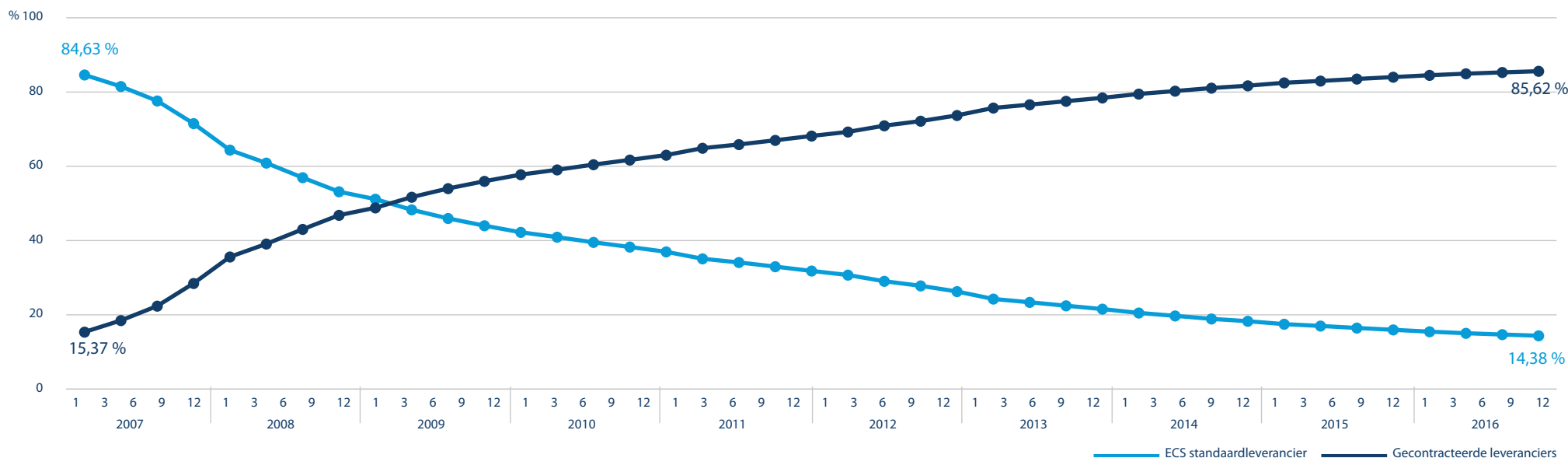
Bron: BRUGEL – Situatie op 31 december 2016

2.1.1.2.4 Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier

Op 31 december 2016 bedroeg het aantal leveringspunten voor alle klanten samen dat nog steeds bevoorrad werd door de standaardleverancier, Electrabel (Engie), 14,38 % (tegenover 15,97 % en 18,29 % in respectievelijk 2015 en 2014).

Het marktaandeel van de enige standaardleverancier blijft dus dalen. Zoals reeds vermeld (zie sectie 2.1.1.2 van dit verslag), is het aangewezen om na te denken over de relevantie van het behoud van het concept standaardleverancier: bij de aanvang van de liberalisering was het relevant om een standaardleverancier aan te duiden, maar in de loop der jaren is het aantal klanten met dit type contract verminderd.

Figuur 1: Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier, alle klanten samen – elektriciteit

Bron: BRUGEL

2.1.1.2.5 Marktaandeel in aantal leveringspunten - gas

Op 31 december 2016 werden, net als in de voorgaande jaren, de eerste drie plaatsen ingenomen door Electrabel (Engie), Lampiris en EDF Luminus. Het marktaandeel van Electrabel (ENGIE) voor alle afnemers samen is gedaald van 66,98 % naar 65,56 %, terwijl dat van Lampiris en EDF Luminus respectievelijk zijn gedaald van 15,92 % naar 14,93 % en gestegen van 11,15 % naar 13,10 %.

De tabel hiernaast geeft de marktaandelen in leveringspunten weer per klanttype (professionele of huishoudelijke klant).

Tabel 6: Marktaandelen in leveringspunten voor gas - per klanttype

LEVERANCIERS	PROFESSIONNEEL	HUISHOUDELIJK	TOTAAL
EDF Luminus	15,54 %	12,69 %	13,10 %
Electrabel (ENGIE)	63,37 %	65,93 %	65,56 %
Eni Gas & Power	5,10 %	0,73 %	1,37 %
Essent Belgium	1,06 %	0,00 %	0,15 %
Gas Natural Europe	0,04 %	0,00 %	0,01 %
Lampiris	9,13 %	15,92 %	14,93 %
Octa+ Energie	1,86 %	3,21 %	3,02 %
Vlaams Energiebedrijf	0,15 %	0,00 %	0,02 %
Overige	3,75 %	1,52 %	1,84 %
TOTAAL	100 %	100 %	100 %

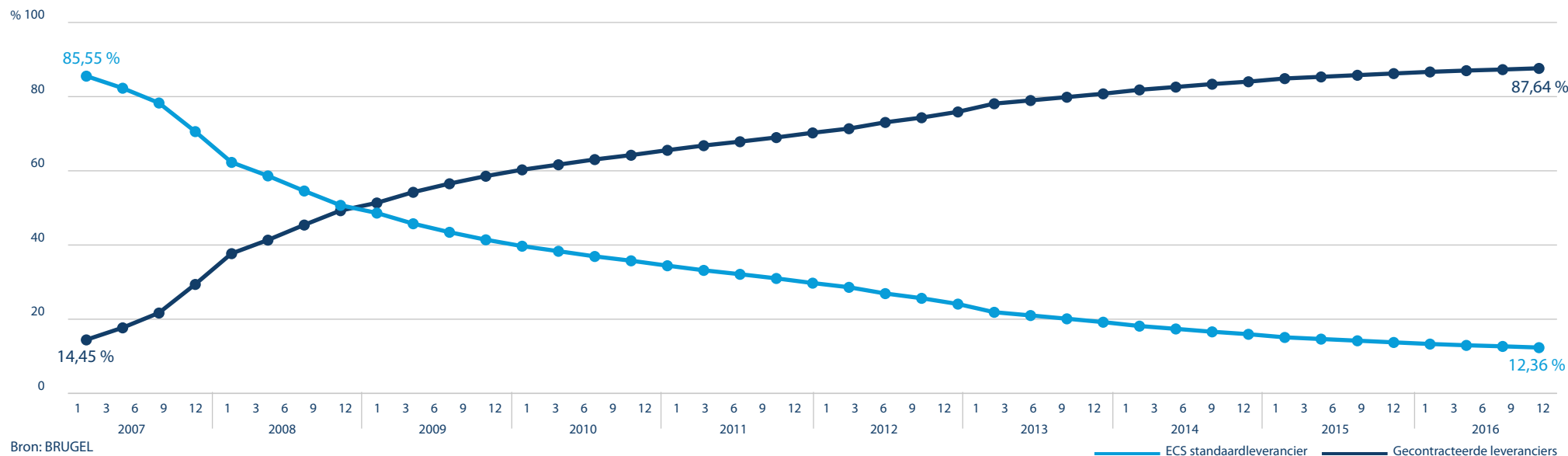
Bron: BRUGEL – 31 december 2016

2.1.1.2.6 Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier

Op 31 december 2016 bedroeg het aantal leveringspunten voor alle klanten samen dat nog steeds bevoorraad werd door de standaardleverancier, Electrabel (Engie), 12,36 % (tegenover 13,76 % en 15,96 % in respectievelijk 2015 en 2014).

Net als voor elektriciteit blijft het marktaandeel voor gas van de enige standaardleverancier dus dalen. Zoals eerder vermeld (zie sectie 2.1.1.2 van dit verslag), is het aangewezen om na te denken over de relevantie van het behoud van het concept standaardleverancier.

Figuur 2: Evolutie van het marktaandeel van de historische leverancier, alle klanten samen – gas

2.1.1.2.7 Evolutie van de concentratie van de markten

Economisch gezien wordt de concentratie van de markten vaak via verschillende indicatoren gemeten. De voor de energiemarkt gebruikte indicatoren zijn de Herfindahl-Hirschmann-index (HHI³) en de concentratie-index C3⁴.

In het algemeen geldt: hoe hoger de HHI en de C3, hoe geconcentreerder de markt. Hier bekijken we het kenmerk 'aantal leveringspunten'.

De tabel hiernaast geeft de waarden van deze concentratie-indicatoren weer voor de verschillende types van meteropname.

Tabel 7: HHI- en C3-indexen - elektriciteits- en gasmarkt

	Elektriciteit								Gas							
	2013		2014		2015		2016		2013		2014		2015		2016	
	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3
AMR ⁵	3.685	85,7%	3.454	84,0%	3.110	79,85%	3.625	84,63%	3.938	93,1%	3.523	94,5%	3.309	88,89%	3.138	86,25%
MMR ⁶	3.914	90,5%	3.614	89,4%	3.381	86,57%	3.451	84,94%	4.254	88,1%	3.472	82,6%	3.349	79,01%	3.276	77,76%
YMR ⁷ Professioneel	4.939	95,8%	4.816	93,9%	4.680	91,88%	4.544	91,24%	4.742	95,6%	4.597	92,1%	4.551	90,60%	4.437	88,65%
YMR Huishoudelijk	6.195	94,2%	5.642	95,4%	5.188	94,92%	5.022	95,13%	5.929	93,6%	5.368	95,1%	4.958	94,72%	4.773	94,54%
Totaal voor de markt	5.902	95,5%	5.442	95,0%	5.058	94,20%	4.906	94,25%	5.721	95,3%	5.224	94,6%	4.876	94,05%	4.704	93,59%

Bron: BRUGEL

3 De HHI-index wordt berekend door de kwadraten van de marktaandelen van alle ondernemingen in de sector op te tellen.

4 De concentratie-index C3 vertegenwoordigt het gecumuleerde marktaandeel van de 3 grootste leveranciers.

5 Automated Meter Reading: deze meters worden op afstand gelezen, dit wil zeggen dat de meterstand automatisch wordt overgemaakt aan de distributienetbeheerder.

6 Manual Meter Reading de meterstanden van deze meters worden elke maand fysiek opgenomen.

7 Yearly Meter Reading: meterstand wordt één keer per jaar fysiek opgenomen.

Zowel voor elektriciteit als voor gas stellen we vast dat de waarden van de HHI- en de C3-index voor alle types klanten samen de laatste 4 jaar gedaald zijn (met uitzondering van een lichte stijging van de C3-index in 2016 ten opzichte van 2015, die te wijten is aan de fusie door overname van Electrabel Customer Solutions nv door Electrabel nv).

We zien overigens dat de C3-index vrij traag daalt: tijdens de voorbije 4 jaar met 1,25 punten voor elektriciteit en 1,71 punten voor gas.

Toch mogen we hieruit niet besluiten dat er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest minder concurrentie is op de markt dan in de andere gewesten. Elke vergelijkende analyse van de marktaandelen van de drie grootste leveranciers in België moet er immers rekening mee houden dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maar één standaardleverancier actief is sinds 2007, terwijl in de andere gewesten al bij de start van de vrijmaking verschillende standaardleveranciers werden aangewezen. Bovendien moeten we erop wijzen dat een grote concentratie van de markten niet noodzakelijk een gebrek aan concurrentie met zich meebrengt.

Als we uitsluitend naar de klantencategorieën kijken vanuit het perspectief van de HHI-index, moeten we vaststellen dat het AMR-segment er de laatste jaren minder is op vooruitgegaan dan de andere segmenten en dit uitsluitend voor elektriciteit. Het huishoudelijke YMR-segment vertoont bovendien, zowel voor elektriciteit als voor gas, de grootste vooruitgang in de voorbije 4 jaar, wat wijst op een toenemende concurrentie. Dit versterkt dus het idee van een aanzienlijke concurrentie in het huishoudelijke segment, hoewel dit in vergelijking met het professionele segment minder actieve leveranciers telt.

2.1.1.3 Evolutie van het 'switchen'

In het kader van zijn marktanalyse volgt BRUGEL specifiek de indicatoren van bepaalde marktprocessen, die de activiteiten van de Brusselse leveranciers en verbruikers weergeven, meer bepaald de 'customer switch', de 'supplier switch' en de

'combined switch'. We wijzen erop dat de heronderhandeling van een contract zonder verandering van leverancier niet als een switch wordt beschouwd.

Tabel 8 - Voor de analyse van het switchpercentage gemonitorde scenario's

Naam van het scenario	Beschrijving
Customer switch	Scenario dat bij de distributienetbeheerder wordt ingeleid wanneer een klant zijn intrek neemt op een leveringspunt en dezelfde leverancier kiest als zijn voorganger, zonder dat de meter in de tussentijd wordt afgesloten.
Supplier switch	Scenario dat bij de distributienetbeheerder wordt toegepast wanneer een klant verandert van leverancier. De wetteksten bepalen dat een verandering van leverancier effectief in werking treedt uiterlijk 21 dagen nadat de nieuwe leverancier de nodige stappen heeft uitgevoerd. Deze indicator geeft op een betrouwbare manier weer dat een afnemer op eigen initiatief stappen heeft gezet om van leverancier te veranderen, meer bepaald nadat hij informatie heeft opgezocht en leveranciers met elkaar heeft vergeleken.
Combined switch	Scenario dat bij distributienetbeheerder wordt toegepast wanneer een klant zijn intrek neemt op een leveringspunt en een andere leverancier kiest dan degene die aanvankelijk actief was op het leveringspunt, zonder dat de meter in de tussentijd wordt afgesloten.

2.1.1.3.1 Op het niveau van de huishoudelijke afnemers

2.1.1.3.1.1 Voor de elektriciteitsmarkt

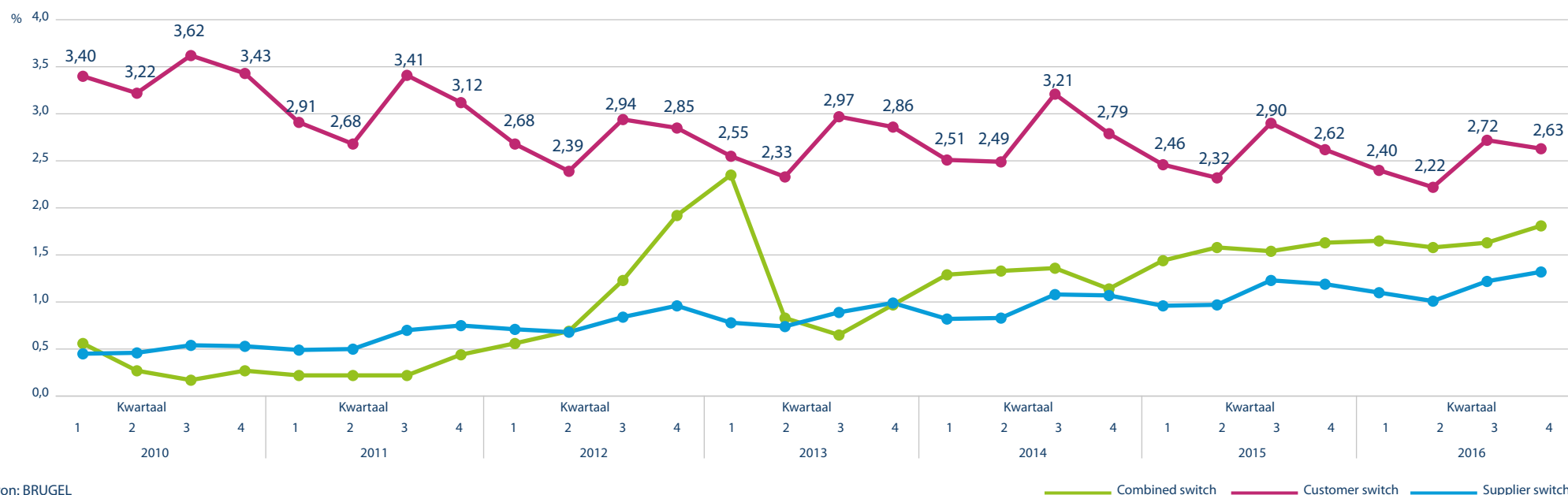
De onderstaande figuur toont de driemaandelijke evolutie van het switchpercentage (maandelijks aantal switches op het maandelijks aantal bevoorradingspunten op het net)

dat sinds 2010 wordt bijgehouden. Voor 2016 bedragen de verschillende switchpercentages op de markt:

- 9,97 % voor de customer switches (een daling van 0,33 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 4,66 % voor de combined switches (een stijging van 0,32 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 6,67 % voor de supplier switches (een stijging van 0,47 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)

Als we uitsluitend naar het aantal veranderingen van leverancier van het type supplier switch kijken, stellen we een algemene stijging vast in 2016 ten opzichte van 2015. Het aantal veranderingen van leverancier wordt per kwartaal weergegeven en voor het laatste kwartaal van 2016 bedraagt dit 1,81 %, het hoogste niveau van het hele jaar, dat bovendien bijna 6 keer hoger ligt dan het gemiddelde niveau van 2010 (0,32 %). Tijdens de voorbije 5 jaar werden de hoogste niveaus vastgesteld in het laatste kwartaal van 2012 en het eerste kwartaal van 2013.

Figuur 3: Switchpercentage huishoudelijke afnemers - elektriciteit

Bron: BRUGEL

Deze gunstige evolutie van het switchpercentage is waarschijnlijk het gevolg van verschillende factoren. We wijzen met name op een aantal wijzigingen in de federale wetgeving, de terbeschikkingstelling van een nieuwe, performante tariefsimulator en de federale en regionale communicatiecampagnes van 2012, die een belangrijke rol zijn blijven spelen in de marktdynamiek. Uit de stijgende trend van de gemiddelde bereikte niveaus kunnen we afleiden dat deze factoren de komende jaren nog een zeker effect zullen blijven uitoefenen.

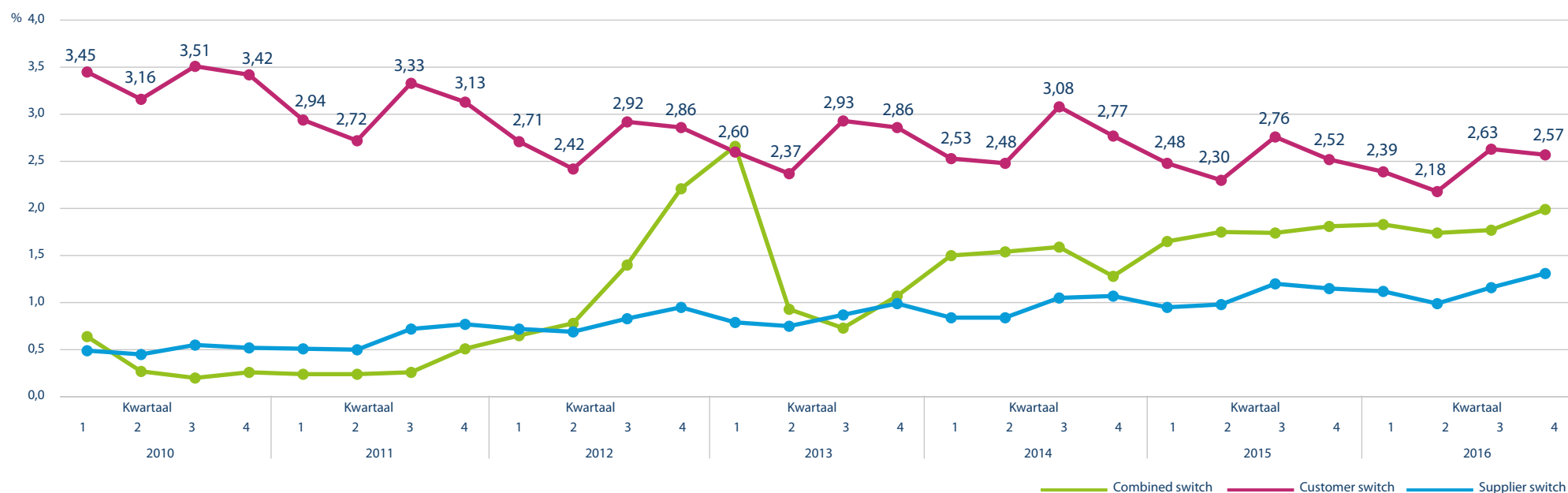
2.1.1.3.1.2 Voor de gasmarkt

Voor 2016 bedragen de verschillende switchpercentages op deze markt:

- 9,77 % voor de customer switches (een daling van 0,30 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 4,58 % voor de combined switches (een stijging van 0,31 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 7,34 % voor de supplier switches (een stijging van 0,40 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)

Net als voor elektriciteit stellen we een algemene stijging vast van het aantal switches in 2016 ten opzichte van 2015. Ook hier is het aantal supplier switches voor het huishoudelijk cliënteel bijna 6 keer hoger dan in 2010. De factoren die het switchpercentage voor elektriciteit bevorderen gelden ook hier.

Figuur 4: Switchpercentage huishoudelijke afnemers - gas

Bron: BRUGEL

2.1.1.3.2 Op het niveau van de professionele afnemers

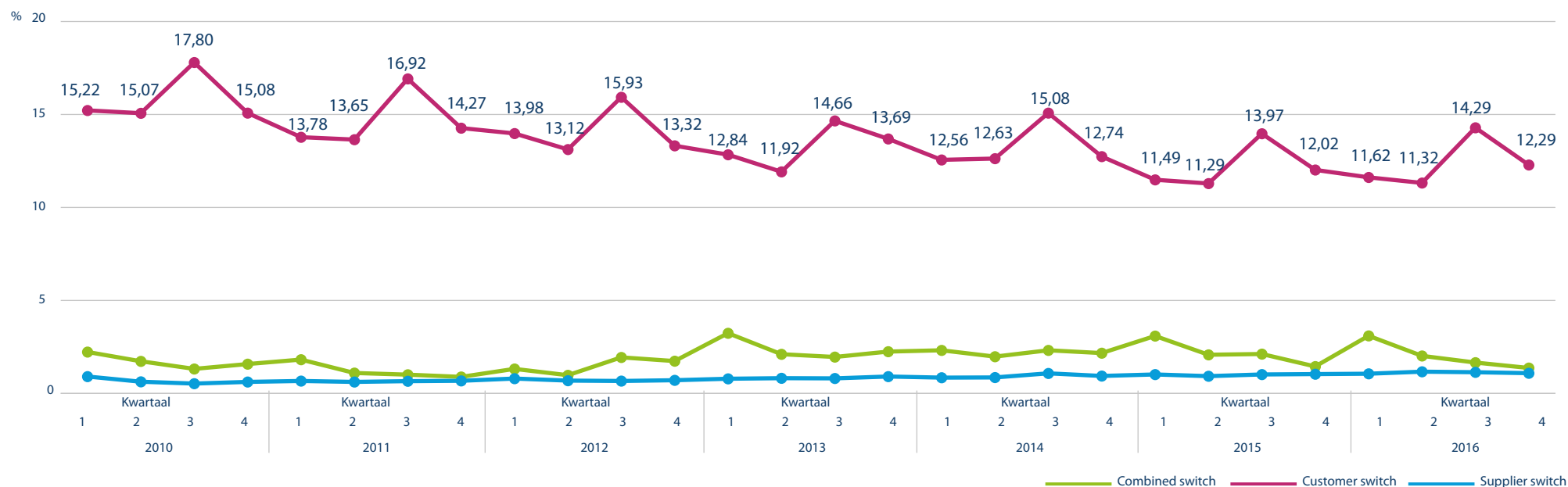
2.1.1.3.2.1 Voor de elektriciteitsmarkt

Er is beduidend meer activiteit op de professionele markt dan op de huishoudelijke markt.

Voor 2016 bedragen de verschillende switchpercentages op deze markt:

- 49,52 % voor de customer switches (een stijging van 0,75 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 4,46 % voor de combined switches (een stijging van 0,45 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 8,18 % voor de supplier switches (een daling van 0,60 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)

Figuur 5: Switchpercentage professionele afnemers - elektriciteit

Bron: BRUGEL

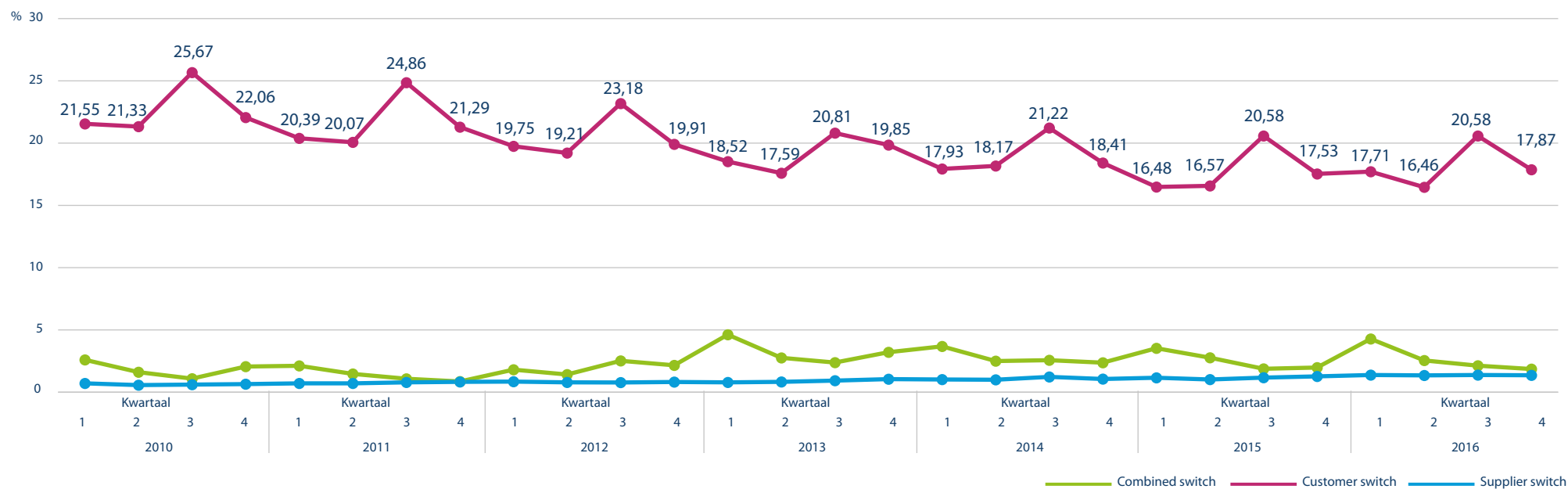
2.1.1.3.2.2 Voor de gasmarkt

Net als voor elektriciteit liggen de switchpercentages voor gas op de professionele markt beduidend hoger dan op de huishoudelijke markt.

Voor 2016 bedragen de verschillende switchpercentages op deze markt:

- 72,62 % voor de customer switches (een stijging van 1,46 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 5,47 % voor de combined switches (een stijging van 0,84 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)
- 10,82 % voor de supplier switches (een stijging van 0,67 % in absolute cijfers ten opzichte van 2015)

Figuur 6: Switchpercentage professionele afnemers - gas

Bron: BRUGEL

2.1.2 Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas

2.1.2.1 Leveringsvergunning voor energie

De ordonnanties^{8,9} betreffende de organisatie van de elektriciteits- en gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verplichten elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die elektriciteit of aardgas verkoopt aan de Brusselse eindafnemers om vooraf over een leveringsvergunning te beschikken.

De uitvoeringsbesluiten^{10,11} voor deze bepalingen van de ordonnanties voorzien in een procedure om zo'n leveringsvergunning te verkrijgen: de kandidaat-leverancier dient een aanvraagdossier in bij BRUGEL, analyseert het dossier en verleent een gunstig of ongunstig advies. Daarna worden het aanvraagdossier van de kandidaat-leverancier en het advies van BRUGEL overgemaakt aan de minister die bevoegd is voor energie, die de leveringsvergunning toekent of weigert. Als de vergunning wordt toegekend, is ze geldig voor onbepaalde duur.

Na de kennisgeving van het ministerieel besluit tot toekenning van de vergunning zet de leverancier de nodige stappen bij Sibelga, waaronder de ondertekening van het toegangscontract en het voorleggen van de vereiste financiële bewijzen, om met de levering aan de Brusselse afnemers te kunnen beginnen. Niet alle kandidaat-leveranciers aan wie een vergunning werd toegekend, maken ook aanspraak op deze vergunning bij SIBELGA, ze worden dus niet allemaal actief op de markt voor de levering van elektriciteit en gas in het Brussels Gewest.

Tabel 9: Lijst van de houders van een leveringsvergunning

Onderneming	Elektriciteit	Gas
Antargaz Belgium		✓
Aspiravi Energy	✓	✓
Axpo Benelux	✓	✓
Belgian Eco Energy	✓	✓
Belpower International	✓	
Coretec Trading		✓
Direct Energie Belgium (Poweo)	✓	✓
E.ON Belgium	✓	
EDF Luminus	✓	✓
Electrabel (Engie)	✓	✓
Elegant	✓	✓
Elexys	✓	✓
Endesa Energía	✓	
Eneco België	✓	✓
Energie 2030 Agence	✓	
Energie I&V België (Anode Energie)	✓	
Eni	✓	✓
Eni Gas & Power	✓	✓
Enovos Luxembourg (filiaal Enovos Belgium)	✓	✓
Eoly	✓	✓
Essent Belgium	✓	✓
Energy Cluster	✓	✓
Gas Natural Europe		✓
Groene Energie Administratie (Greenchoice)	✓	✓
Lampiris	✓	✓
NatGAS		✓
Octa+ Energie	✓	✓
Power Online (Mega)	✓	✓
Powerhouse	✓	✓
RWE Supply & Trading	✓	✓
Scholt Energy Control	✓	✓
Total Gas & Power Belgium	✓	✓
Trevion	✓	
Vlaams Energiebedrijf	✓	✓
Watz	✓	✓
Wingas		✓

Bron: BRUGEL – Situatie op 31 december 2016

Op 31 december 2016 waren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 36 ondernemingen houder van een leveringsvergunning. 6 hadden alleen een vergunning voor elektriciteit, 5 hadden alleen een vergunning voor gas en 25 beschikten over vergunningen voor de twee energietypes.

Slechts 23 van de houders van een leveringsvergunning leverden effectief energie aan de Brusselse eindklanten. Op 31 december 2015 waren het er 25, hun aantal is dus met 8 % teruggelopen.

Het jaar 2016 stond in het teken van de fusie door overname van Electrabel Customer Solutions nv door Electrabel nv. BRUGEL bracht het advies uit over de overdracht van de leveringsvergunningen van Electrabel Customer Solutions nv aan Electrabel SA. Zo werd alle rapportering aangaande Electrabel Customer Solutions vanaf 1 januari 2016 opgenomen in die van Electrabel nv, dat sindsdien onder het handelsmerk ENGIE opereert.

Een andere belangrijke gebeurtenis in 2016 was de overname van leverancier Lampiris nv door de groep Total. BRUGEL bracht daarop een gunstig advies uit over de hernieuwing van de vergunningen van Lampiris, aangezien de overname geen invloed had op de voorwaarden waaronder de vergunningen verleend werden aan Lampiris nv.

De Brusselse wetgeving verplicht elke houder van een leveringsvergunning om elke consument die dit vraagt een voorstel te doen en dit tegen niet-discriminerende voorwaarden. Toch mikken niet alle leveranciers op hetzelfde cliënteel, elke leverancier is immers vrij zijn commerciële strategie te bepalen: de tabel op de volgende pagina toont de verschillende segmenten waarop de leveranciers die actief zijn op de Brusselse elektriciteits- en gasmarkt zich richten.

8 Ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

9 Ordonnantie van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende wegensretributies inzake gas en elektriciteit en houdende wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

10 Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2002 houdende de criteria en de procedure tot toekenning, hernieuwing, overdracht en intrekking van een leveringsvergunning voor elektriciteit.

11 Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 6 mei 2004 houdende de criteria en de procedure tot toekenning, hernieuwing, overdracht en intrekking van een leveringsvergunning voor gas en houdende wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2002 houdende de criteria en de procedure tot toekenning, hernieuwing, overdracht en intrekking van een leveringsvergunning voor elektriciteit.

Tabel 10: Doelcliënteel van de actieve leveranciers

Leverancier	Doelcliënteel		
	Huishoudelijk	KMO	Industrie
Antargaz Belgium	-	X	X
Belgian Eco Energy	-	X	X
Belpower International	X	X	-
Coretec Trading	-	X	X
Direct Energie Belgium (Poweo)	X	X	X
E.ON Belgium	-	-	X
EDF Luminus	X	X	X
Electrabel (Engie)	X	X	X
Elexys	-	X	X
Eneco België	-	X	X
Energie 2030 Agence	X	X	-
Energie I&V (Anode Energie België)	-	X	X
Eni Gas & Power	-	X	X
Enovos Luxembourg (filiaal: Enovos Belgium)	-	X	X
Eoly	-	-	X
Essent Belgium	-	X	X
Gas Natural Europe	-	X	X
Lampiris	X	X	X
Octa+ Energie	X	X	X
Power Online (Mega)	X	X	X
Scholt Energy Control België	-	X	X
Total Gas & Power Belgium	-	X	X
Vlaams Energiebedrijf	-	X	X
Totaal	8	21	21

Bron: BRUGEL – Situatie op 31 december 2016

Deze tabel toont duidelijk aan dat er voor het huishoudelijk segment aanzienlijk minder leveranciers aanwezig zijn dan voor het professionele segment. Zoals evenwel reeds aangehaald in het deel over de concentratie van de markten houdt dit niet in dat er minder concurrentie is in dit segment. Bovendien werd vastgesteld dat dit segment de afgelopen 4 jaar de sterkste vooruitgang vertoont als de HHI of C3 als indicatoren worden genomen.

2.1.2.2 Lokale leveringsvergunning

De Brusselse ordonnantie voorziet voor energieleveranciers in de mogelijkheid om een aanvraag voor een lokale leveringsvergunning in te dienen.

Op 31 december 2016 was er geen enkel besluit van toepassing dat de criteria voor de toekenning van deze vergunningen bepaalt. BRUGEL werd in het verleden meermaals aangesproken door kleine leveranciers die een dergelijke vergunning wilden verkrijgen. Het lijkt ons dan ook opportuun om te suggereren dat er met het oog op toekomstige wijzigingen van de ordonnanties voor gas en elektriciteit het best nu al over wordt nagedacht of het concept 'lokale levering' al dan niet behouden moet blijven.

2.1.3 Stand van zaken van de ontwikkeling van een systeem voor informatie-uitwisseling tussen de distributienetbeheerders (DNB's) en de leveranciers: MIG6

In het kader van zijn opdrachten heeft BRUGEL actief deelgenomen aan de besprekingen gevoerd die binnen ATRIAS¹² werden gevoerd met het oog op de implementatie van de nieuwe handleiding voor informatie-uitwisseling tussen de DNB's en de leveranciers (hierna MIG6 genoemd).

In het ontwerp van de MIG6 wordt rekening gehouden met toekomstige veranderingen van de markt (beheer

van de gedecentraliseerde producties en intelligente meetsystemen) en met de behoefte om de natuurlijke evolutie te ondersteunen van de markt, die neigt naar een optimale prijs-kwaliteitsverhouding van de diensten.

Tijdens de besprekingen werd BRUGEL herhaaldelijk gevraagd om advies te geven over documenten of voorstellen die Atrias had uitgewerkt in overleg met de leveranciers. De documenten betreffende de MIG6 die ATRIAS ter goedkeuring aan de regulatoren voorlegt, worden immers geregeld aangepast of geüpdatet om vastgestelde fouten te corrigeren of bepaalde marktprocessen te verbeteren. Bovendien werden er verschillende themavergaderingen gehouden met de regulatoren en ATRIAS met name om van gedachten te wisselen over het beheersmodel van de presatie-indicatoren van de marktspelers inzake een reeks marktprocessen en het toekomstige beheer van de decentrale productie-eenheden.

Dit zijn de belangrijkste aandachtspunten die BRUGEL in zijn contacten met ATRIAS naar voren brengt:

• Beheer van de decentrale productie-eenheden

Tijdens de voorbereidingen voor de implementatie van de MIG6 hebben de leveranciers de regulatoren meermaals aangesproken over de uitvoering van de verschillende diensten voor de commercialisering van de decentrale productie-eenheden (injectie, afname, overproductie na compensatie¹³). De leveranciers hebben immers meerdere onduidelijkheden vastgesteld in verband met de diensten waarin de MIG6 voorziet, met name wat betreft de betaling van btw aan een huishoudelijke producent bij de overname van zijn productie en de gevolgen van de stopzetting van de compensatie uiterlijk op 1 januari 2018. De leveranciers durven het risico niet te nemen om hun factureringssystemen te baseren op een principe dat nog niet officieel in de wetteksten werd opgenomen.

¹² Atrias is een gemeenschappelijk initiatief van distributienetbeheerders. Het bedrijf werd op 9 mei 2011 opgericht en de maatschappelijke zetel bevindt zich in Brussel. www.atrias.be.

¹³ Deze dienst wordt alleen voor Wallonië en Vlaanderen voorgesteld, want de meters, geïnstalleerd bij de producenten in Brussel, zijn bidirectioneel en het wettelijke kader voorziet de stopzetting van de compensatie vanaf 1 januari 2018.

BRUGEL wijst erop dat de problematiek van de betaling van btw aan een huishoudelijke producent na overname van zijn productie niet onder zijn bevoegdheid valt. Het huidige wettelijke kader¹⁴ voorziet zoals reeds vermeld in de stopzetting van de compensatie in Brussel uiterlijk op 1 januari 2018.

Bovendien voorziet ook de tariefmethodologie van 1 september 2014 in de opheffing van deze compensatie vanaf de inwerkingtreding van de MIG6.

BRUGEL stelt echter vast dat de lancering van de nieuwe toepassing voor de ingebruikname van de MIG 6 niet voor september 2018 kan plaatsvinden. BRUGEL beveelt de regering dan ook aan het besluit betreffende de promotie van groene elektriciteit aan te passen en de stopzetting van de compensatie te koppelen aan de inwerkingtreding van de MIG6.

• Beheer van de prestatie-indicatoren:

Binnen de huidige MIG (versie 4.0: MIG4) wordt al een vrij beknopte monitoring uitgevoerd om een globaal idee te hebben van de kwaliteit van de uitwisselingen tussen de

DNB's en de leveranciers. De MIG4 bestaat uit verschillende scenario's die worden uitgevoerd als afzonderlijke workflows. In de MIG6 zullen deze scenario's modulair¹⁵ worden opgebouwd en uitgevoerd om de marktprocessen snel, interactief, eenvoudig en transparant te maken.

Hiertoe zullen de marktprocessen bij hun lancering slechts worden onderworpen aan een deel van alle tests die in de huidige MIG worden uitgevoerd, met name aan de ex-ante-tests.¹⁶ Een ander deel van de huidige tests, de ex-post-tests¹⁷, zal op het einde van de transactie worden toegepast. Deze nieuwigheden zorgen ontegensprekelijk voor een interactievere en vlottere verwerking van de marktprocessen en moeten de uitwisselingen tussen de verschillende operatoren vergemakkelijken.

De regulator zal evenwel alerter moeten zijn, vooral wat de naleving van de wettelijke termijnen betreft. Er zal dus frequenter moeten worden gerapporteerd en de actoren die zich hier niet aan houden, moeten duidelijk worden geïdentificeerd. Er moet bovendien een sanctiesysteem worden ingevoerd.

In deze context heeft de werkgroep van ATRIAS, waarvan de regulatoren deel uitmaken, een reeks KPI's gedefinieerd waaraan de kwaliteit van de uitwisselingen en de uitvoering van de processen door de marktactoren kunnen worden afgetoetst. Het overleg over het beheer van dit systeem en de ontwikkeling van een sanctiesysteem verbonden aan deze KPI's werden uitgesteld, zodat de processen van de MIG6 met de nodige afstand kunnen worden beoordeeld.

• Veiligheid van de gegevens en bescherming van de persoonlijke levenssfeer:

Rekening houdend met de aangekondigde evolutie van het Europese regelgevende kader over de gegevensbeschermingseffectbeoordeling (DPIA of Data Protection Impact Assessment) heeft BRUGEL Atrias en Sibelga verzocht te blijven samenwerken met de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (CBPL) en rekening te houden met de aanbevelingen van de Commissie. Dit moet ervoor zorgen dat de technische en technologische keuzes die worden gemaakt voor het beheer van de gegevens van de gebruikers van het net (in het bijzonder voor de gegevens afkomstig van de slimme meters) de effectbeoordelingen (DPIA) doorstaan die vereist worden door Verordening 2016/679/EU van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG.

Onder impuls van BRUGEL nam Sibelga in 2016 het voortouw voor een proactieve en constructieve samenwerking met de CBPL en de uitvoering van evaluaties van de impact op de veiligheid en de persoonlijke levenssfeer van de gebruikers van het net. De eerste resultaten van deze evaluaties werden aan BRUGEL meegedeeld en zijn bemoedigend. Er zullen ook andere, terugkerende evaluaties moeten worden uitgevoerd volgens het model gedefinieerd door de Europese Commissie.

¹⁴ Het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 17 december 2015 betreffende de promotie van groene elektriciteit stelt in artikel 41: 'De gecertificeerde installaties voor de opwekking van groene elektriciteit die van de onder artikel 34 beschreven compensatie genieten, blijven deze genieten tot de indienststelling van de nieuwe verrekenkamer die de nieuwe MIG 6 implementeert of ten laatste op 1 januari 2018. Na deze indienststelling, is het compensatieprincipe niet meer van toepassing.'

¹⁵ Een module kan een of meerdere scenario's omvatten, afhankelijk van de logica van de gemeenschappelijke ex-ante-tests voor deze scenario's. Het doel is een meer generische modulaire werking te verkrijgen, die het mogelijk maakt een aantal scenario's te groeperen en ze op een generische manier te testen.

¹⁶ Ex-ante-tests zijn verplichte tests die worden uitgevoerd aan het begin van een proces om een goede uitvoering van een transactie te garanderen.

¹⁷ Ex-post-tests (monitoring) zijn noodzakelijke tests die bestemd zijn om de naleving van de marktregels te controleren. Ze worden verricht na de lancering van een transactie op de markt.

Behalve het beheer van de slimme meters biedt de nieuwe MIG een nieuwe functie, Preswitching genaamd, die de verwerking van de marktprocessen beter en vlotter moet laten verlopen. Via deze functie zal informatie over de toegangspunten proactief ter beschikking worden gesteld van de marktoperatoren. ATRIAS stelt drie catalogusdiensten (BASIC, LIGHT en FULL)¹⁸ voor, die variëren van meest naar minst restrictief wat de toegang tot de gegevens van het toegangsregister betreft. Rekening houdend met de risico's die de eindklant loopt, met name inzake het respect voor zijn keuze (die verplicht expliciet wordt uitgedrukt) en zijn privéleven, hebben de gewestelijke regulatoren in de database LIGHT geen gegevens willen integreren over het verbruik van de klanten zonder toestemming van de CBPL en hebben ze de leveranciers verzocht om de Commissie vooraf om advies te vragen. Bovendien is binnen ATRIAS voorzien om, in het kader van de uitvoering van de Europese Verordening, maatregelen toe te passen om de veiligheid van de gevoelige gegevens van de klanten te garanderen door deze gegevens anoniem te maken (via Data Scrambling).

• Informatie over de functies van de MIG6:

Gezien de complexiteit van de nieuwe uitwisselingsregels van de MIG6 heeft BRUGEL ATRIAS meermaals gevraagd in de middelen te voorzien om de nieuwe spelers en zij die geen deel uitmaken van het discussieforum van ATRIAS te informeren over alle veranderingen die voorgesteld worden in de MIG6 en de en de vereisten die deze veranderingen met zich meebrengen om hun toegang tot de markt te vereenvoudigen. BRUGEL looft dan ook de inspanningen die Atrias in 2016 leverde door meerdere informatiesessies voor de leveranciers te organiseren.

BRUGEL steunt deze maatregelen en pleit ervoor de problematiek van de beveiliging en de bescherming van de persoonlijke gegevens aan te pakken vanaf de ontwerpfase van de systemen voor de verwerking van deze gegevens. BRUGEL beveelt alle actoren die betrokken zijn bij de elektronische transmissie van gebruikersgegevens (DNB's, Atrias, leveranciers of ondernemingen voor energieadvies), aan om een methode te volgen in lijn met het DPIA-model voor risicoanalyse, aanbevolen door de Europese regelgever. Het evaluatieproces moet hierop voortbouwen, zoals aanbevolen door de Commissie voor bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Bovendien beschrijft de MIG niet alleen de processen van uitwisseling van informatie tussen actoren, maar omvat hij ook een aantal regels voor de eindklant. Daarom verzoekt BRUGEL Sibelga om een vereenvoudigde handleiding op te stellen voor de eindgebruikers, die hen in staat zal stellen om de verschillende marktprocessen waarbij ze direct betrokken zijn te begrijpen (verhuizing, verandering van meetregime, verandering van leverancier, diensten voor de verkoop van decentrale productie-eenheden enz.).

• Datum van de go live

De lanceringsdatum van het project voor het nieuwe systeem voor informatie-uitwisseling (MIG 6), die oorspronkelijk voor halverwege 2016 was gepland, werd meermaals uitgesteld, grotendeels doordat de ontwikkeling van de toepassingen van Atrias (het Centraal Marktsysteem, hierna CMS genoemd) en de betrokken actoren (DNB's en leveranciers) vertraging opliepen, meer bepaald toen het CMS en de daarmee verbonden systemen van de DNB's en de leveranciers werden getest.

Daarom werd de samenwerkingsovereenkomst tussen de partijen die betrokken zijn bij de MIG6, gewijzigd en werd een nieuwe datum voor de go live bepaald, in januari 2018. Deze datum werd vervolgens meermaals bevestigd, maar dan opnieuw uitgesteld in een vergadering van het marktcomité van 19 april 2017. Tijdens deze vergadering werd beslist de lanceringsdatum naar september 2018 te verschuiven. In een bericht aan ATRIAS namen de gewestelijke regulatoren akte van deze beslissing, maar merkten op dat dit nieuwe uitstel impact heeft op alle actoren en de goede werking van de energiemarkt. Ze eisten dan ook dat alle partijen deze nieuwe verbintenis zouden naleven.

2.2 Markt van de flexibilitiediensten

De markt van de schrappen diensten voor energieflexibiliteit heeft tot doel de verbruikers en de kleine producenten toe te laten om hun verbruiks- en/of productieprofiel aan te passen op basis van signalen die de spelers in de elektriciteitsmarkt uitzenden.

Op federaal niveau wordt er een model voor de flexibilitetsmarkt voorbereid dat gebaseerd zal zijn op de voorstellen die de CREG heeft geformuleerd in zijn verslag van

¹⁸ Er zijn drie catalogi: **BASIC**: basisgegevens, ter beschikking gesteld om een contractaanbod voor te stellen (de toegangsgerechtigde heeft nog geen contract), niet bedoeld om een bepaalde transactie te lanceren; **LIGHT**: er worden meer gegevens ter beschikking gesteld om een transactie te kunnen beginnen (de toegangsgerechtigde heeft een contract, maar is nog niet geregistreerd in het toegangsregister); **FULL**: alle gegevens worden ter beschikking gesteld (de toegangsgerechtigde heeft een actief contract).

5 mei 2016¹⁹. Deze voorstellen hebben hoofdzakelijk tot doel de obstakels weg te nemen die belemmeren dat er maximaal gebruik wordt gemaakt van de flexibiliteitsmiddelen die beschikbaar zijn op alle elektriciteitsnetten (inclusief het gewestelijk transmissienet en het distributienet). De studie van de CREG heeft twee grote hervormingen geïdentificeerd voor een optimaal gebruik van de flexibiliteitsmiddelen. Het gaat om:

1. regels opstellen voor de energieoverdracht²⁰
2. de elektriciteitsmarkten openstellen voor de flexibiliteitsproducten

Deze voorstellen beantwoorden gedeeltelijk aan een vraag van de marktspelers om een wettelijk kader te bepalen voor de optimale ontwikkeling van de flexibiliteitsmarkt. Met het oog hierop is BRUGEL in 2016 gesprekken gestart met de verschillende marktspelers om te peilen naar hun mening en de bekommernissen die ze hebben bij de invoering van een reglementering voor deze nieuwe markt.

Andere spelers zoals SYNERGRID en ELIA hebben nieuwe voorstellen aangereikt die de invoering beogen van een flexibiliteitsmarkt die vertrekt van de gebruikers van het distributienet.

Hierna worden de diverse aandachtspunten toegelicht die voortvloeien uit de verschillende initiatieven.

2.2.1 Publieke consultatie van BRUGEL

BRUGEL heeft de marktspelers gevraagd naar hun mening over het te implementeren wettelijk kader in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, rekening houdend met het federale model (energieoverdracht) in voorbereiding en met respect voor de specifieke gewestelijke kenmerken en bevoegdheden.

In het algemeen waren de meeste spelers zeer tevreden over het initiatief van BRUGEL en brachten ze naast hun antwoorden op de gestelde vragen ook hun principiële standpunten over dit thema nog eens onder de aandacht. Het consultatieverslag²¹ dat de verschillende antwoorden van de spelers samengevat, wordt gepubliceerd op de website van BRUGEL.

Hierna worden de voornaamste aandachtspunten van BRUGEL uiteengezet, onderverdeeld in de drie thema's van de openbare raadpleging.

Thema 1: bescherming van de klanten

Met dit thema wilde BRUGEL de hindernissen voor de vrije keuze van de klanten identificeren, naast adequate (reglementaire, tarifaire ...) maatregelen om hen beter te beschermen via een gemakkelijke en gegarandeerde toegang tot de markt, economische beschermingsmaatregelen en maatregelen om hun privacy te respecteren. BRUGEL is immers van mening dat er bijzondere aandacht moet worden besteed aan de bescherming van de al of niet actieve klanten (vooral de meest kwetsbare) in de flexibiliteitsmarkt. In dat opzicht heeft BRUGEL zich ook de vraag gesteld of deze bescherming moet worden uitgebreid naar kleine en middelgrote ondernemingen.

Rekening houdend met de antwoorden van de spelers zet BRUGEL zijn denkoefening verder, met name over de volgende onderwerpen:

- Hoewel BRUGEL het er niet mee eens is om in geen enkele regulering te voorzien voor de flexibiliteitsmarkt, zal de regulator erover waken dat er een nuttige reglementering komt voor de bescherming van de klanten en met respect voor het evenwicht van de belangen van de spelers.
- Wat de invoering van slimme meters betreft, zal BRUGEL de keuze van de betrokken segmenten, het tempo

waarmee deze meters zullen worden ingevoerd en de bijbehorende tarifiering analyseren in het licht van de opportuniteiten of problemen die zich kunnen voordoen in de flexibiliteitsmarkt.

- Gezien de huidige staat van ontwikkeling van de flexibiliteitsmarkt lijkt de uitrol van een kader voor de toepassing van het principe van de vergelijkbaarheid van de aanbiedingen ons voorbarig. BRUGEL blijft echter gesprekken voeren met de spelers over de mogelijkheid en de toekomstige haalbaarheid van een dergelijk principe.
- Hoewel de huidige staat van ontwikkeling van de flexibiliteitsmarkt nog niet toelaat om te beslissen over de behoefte aan bescherming van de al dan niet actieve klanten in die markt, is het risico op kruissubsidiëring tussen deze klanten niet uit te sluiten. BRUGEL ziet in de rol van marktfacilitator, die kan worden toegekend aan de DNB's, een manier om de meetgegevens van de flexibiliteitsactiviteiten te controleren en een tool om dit subsidiërisrisico in de gaten te houden. BRUGEL blijft evenwel gesprekken voeren met de spelers over de modaliteiten voor de uitvoering van deze rol van marktfacilitator.

Thema 2: beheer van de distributienetten

Met dit thema wilde BRUGEL nagaan welk (reglementair, tarifair ...) kader geschikt is om de uitvoering van maatregelen voor het beheer van de vraag in het kader van de planning of het beheer van de distributienetten te bevorderen.

Rekening houdend met de van de spelers ontvangen antwoorden zal BRUGEL zich inspannen om zijn denkoefening uit te voeren met respect voor de belangen van de verschillende spelers en heeft de regulator de intentie de Europese trend in dezen te volgen. Met name:

19 'De middelen die moeten worden toegepast om de deelname aan de flexibiliteit van de vraag op de elektriciteitsmarkten in België te faciliteren.'

20 Het gaat om een oplossing die de eindverbruikers in de mogelijkheid stelt hun flexibiliteit te benutten bij een derde die niet hun leverancier is. Er worden financiële compensatieoplossingen voorgesteld om de leverancier te vergoeden voor de geleverde maar niet verbruikte energie. Energieoverdracht betekent dus de activering van de flexibiliteit waarbij twee evenwichtsverantwoordelijken (Balancing Responsible Party of BRP) en/of twee verschillende leveranciers zijn betrokken.

21 Verslag van openbare raadpleging over het te implementeren reglementaire kader voor de goede werking van de flexibiliteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest BRUGEL-20170310.

- BRUGEL is van mening dat een investerings- of planningsbeslissing van de netbeheerder gebaseerd moet zijn op economische arbitrage. De analysemethodologie van de economische arbitrage zou volgens BRUGEL ook moeten worden uitgewerkt op basis van de Europese transparantieprincipes.
- BRUGEL is van mening dat elke gebruiker zijn flexibiliteit moet kunnen benutten. Dit recht kan echter niet als absoluut beschouwd worden. In sommige specifieke, op voorhand gedefinieerde situaties moet de activering van de flexibiliteit beperkt kunnen worden.
- Wat de submeters betreft, zal BRUGEL zijn analyse uitdiepen, rekening houdend met de argumenten die de verschillende spelers hebben aangebracht. In elk geval moeten de submeters voldoen aan de technische voorschriften van Synergrid.
- Wat de opslag betreft, volgt BRUGEL in deze fase van de denkoefening de voorschriften van het Winter Package:
 - De DNB mag deze installaties enkel bezitten, ontwikkelen en beheren:
 - ✓ na een openbare aanbesteding en als geen enkele andere marktspeler interesse heeft getoond voor deze activiteit,
 - ✓ met de goedkeuring van de regulator,
 - ✓ én als de opslag enkel wordt gebruikt voor het efficiënte en veilige beheer van het net.
 - De unbundling-regels moeten worden nageleefd.
 - De lidstaat moet regelmatig en minstens om de 5 jaar een openbare raadpleging organiseren om de interesse van de marktspelers te evalueren.

Thema 3: werking van de markt

Met dit thema wilde BRUGEL nagaan welke (reglementaire, tarifaire ...) maatregelen de goede werking van de markt, meer bepaald de toegangsgarantie tot de activiteiten en de gegevens, kunnen garanderen en de belangen inzake de verdeling van de kosten en niet-discriminerende praktijken in evenwicht kunnen houden.

In zijn denkoefening over het toekomstige reglementaire kader van de flexibiliteitsmarkt houdt BRUGEL rekening met de volgende overwegingen:

- Gezien de potentiële impact op de veiligheid van het systeem, de financiële stromen verbonden met de activiteit en de mogelijke privacyproblemen, blijft BRUGEL verder nadenken over de reglementering van de rol van aggregator (de partij die vraag en aanbod van energie op elkaar afstemt) en de criteria die moeten worden bepaald om een speler toe te staan om deze activiteit uit te oefenen. In deze optiek pleit BRUGEL, naar het voorbeeld van de leveringsvergunning voor energie, voor een verplichte vergunning voor de levering van diensten voor vraagbeheer. Bij de opstelling van deze vergunning moet rekening worden gehouden met bepaalde voorwaarden die vooraf werden vastgelegd en besproken met alle spelers.
- Er is nood aan een geïntegreerde en globale langetermijnvisie op het reglementaire kader: wanneer we een reglementair kader uitwerken voor de lange termijn, mogen we ons niet beperken tot de dringende behoeften van het moment, noch tot de huidige gebruikers.
- Er moeten snel overgangsoпlossingen gevonden worden, zodat de flexibiliteitsactiviteiten zich kunnen ontwikkelen. ipv ;
- Er is behoefte aan gezamenlijke en op elkaar afgestemde oplossingen op Belgisch niveau. op Belgisch niveau.

- Op lange termijn pleit BRUGEL ervoor om de rol van de DNB als facilitator van de flexibiliteitsmarkt te consolideren in zijn functie van beheerder van de meetgegevens en van de marktprocessen. Op korte termijn pleit BRUGEL er nogmaals voor dat de DNB's en Elia enerzijds en de DNB's en de marktspelers anderzijds op een verantwoordelijke manier samenwerken met het oog op een snelle en optimale lancering van de flexibiliteitsmarkt.

2.2.2 Standpunt van BRUGEL over de documenten van Synergrid

Aangezien de producten 'R1-Asymmetrisch'²², R3DP²³ en SDR²⁴ tot doel hebben reserves aan te leggen om het evenwicht tussen de vraag naar en het aanbod van elektriciteit binnen de Belgische regelzone te beheren, erkent BRUGEL, ook al is de regulator wettelijk niet bevoegd om de ontwerpen van contracten van de DNB's of de technische voorschriften van Synergrid goed te keuren, de kwaliteit van de voorgelegde documenten en hun belang voor de implementatie van deze producten, rekening houdend met de veiligheid van de distributienetten. Voor dit type aanvraag geeft BRUGEL geen goedkeuring, maar de regulator formuleert opmerkingen die hij noodzakelijk acht om tot definitieve documenten te komen waarin rekening wordt gehouden met de rechten en verplichtingen van de verschillende partijen en die de geldende reglementering naleven.

Hierna volgt een overzicht van de voornaamste documenten die ter goedkeuring aan BRUGEL werden voorgelegd:

- **Implementatie van het product R1-Asymmetrisch:** Dit product van ELIA moet bijdragen aan het behoud van het evenwicht tussen de vraag naar en het aanbod van elektriciteit in de Belgische regelzone door een beroep te doen op de flexibiliteit op het distributienet.

²² Dit product is bestemd voor de primaire regeling van het Elia-net.

²³ Het project R3DP, wat staat voor R3 Dynamic Profile, is een product dat het evenwicht tussen de vraag naar en het aanbod van elektriciteit in de Belgische zone moet beheren. Dit product, hernieuwd door de CREG voor 2016, streeft naar de valorisatie van de opheffing van de belasting van grote klanten die zijn aangesloten op het distributienet om aan de tertiaire regeling van ELIA deel te nemen. Voor de implementatie van dit product moet een overeenkomst worden afgesloten tussen de DNB's en de flexibiliteitsoperatoren Flexibility Service Providers of FSP's. Deze overeenkomsten hebben betrekking op de meting en de kwalificatie van de installaties van de klanten die bij de flexibiliteitsactiviteit betrokken zijn.

²⁴ SDR staat voor Strategic Demand Reserves: flexibiliteitsdiensten die deel uitmaken van de strategische reserve voor de winter (van 1/11/2015 tot en met 31/3/2016), verwezenlijkt door het verminderen van het elektriciteitsverbruik van de distributienetgebruikers (DNG's), aangekocht door Elia bij een of meerdere FSP's

Met het oog op de terbeschikkingstelling van dit product voor de gebruikers van distributienetten, zoals ELIA voorstelde in zijn Task Force Balancing, legde SYNERGRID op 29 januari 2016 de ontwerpovereenkomst DNB/FSP²⁵, specifiek voor dit product, ter goedkeuring voor aan de gewestelijke regulatoren. Deze ontwerpovereenkomst werd eerst aan een openbare raadpleging onderworpen, van 1 tot 26 februari 2016.

Deze overeenkomst is veel beperkter dan de huidige overeenkomst voor R3DP en SDR. In het kader van het product R1 vinden de DNB's dat het niet nodig is een impactstudie van de flexibiliteit op het net (NFS) uit te voeren, aangezien de activeringen van R1 heel kort duren, terwijl de NFS-studie bedoeld is om eventuele problemen met de kwaliteit van de spanning of congestie op te sporen die te wijten zijn aan langere activeringen. Bovendien vinden de DNB's dat ze geen specifieke rol te spelen hebben inzake de meerekening van de activering van het product R1, aangezien de activeringen van R1 niet interfereren met de volumeberekeningen, noch met de marktprocessen gebaseerd op metingen per kwartier, en dit zal waarschijnlijk ook niet het geval zijn in de toekomst.

BRUGEL is van mening dat de klanten die aangesloten zijn op laagspanning in de toekomst en en meer bepaald na de ontwikkeling van de opslag, ook aan de R1-Asymmetrisch zouden kunnen deelnemen. Het is dan ook opportuun om de praktische haalbaarheid van deze participatie te bestuderen.

• **Voorschriften voor de installaties van de netgebruikers:** Net als vorige jaren werden weer verschillende documenten van SYNERGRID ter goedkeuring aan de gewestelijke regulatoren voorgelegd. Het betreft meer bepaald de ontwerpovereenkomst DNB/FSP, de FAQ C10/11²⁶ en de technische voorschriften C8/01²⁷ en C8/02²⁸.

Behalve de technische verduidelijkingen omvatten de nieuwe documenten de volgende wijzigingen:

- Afwezigheid van vervaldatum: voortaan blijven de documenten betreffende de flexibiliteitsproducten van ELIA geldig tot een eventuele revisie in de toekomst. De jaarlijkse vernieuwing, die tot nu werd toegepast, geldt dus niet meer.
- Kwalificatie van de installaties van de klanten die aan de producten van ELIA deelnemen: tenzij anders vermeld, wordt verondersteld dat het elektrische distributienet 'groen' is (er zijn geen beperkingen op de flexibiliteitsactiviteiten in deze zone). Wanneer een zone van het net 'rood' wordt (in een rode zone zijn er sterke beperkingen voor de flexibiliteitsactiviteiten), krijgen de reeds gekwalificeerde klanten in deze zone een termijn van 12 maanden, pas daarna worden hun flexibiliteitsactiviteiten door de DNB beperkt. De in de rode zone beschikbare capaciteit zal onder de nieuwkomers in de zone worden verdeeld. Na 12 maanden zal deze regel op alle klanten worden toegepast, ook zij die al gekwalificeerd zijn.
- Bijzondere bepalingen voor Brussel: op verzoek van Sibelga bevatten de documenten C08/1 en C08/2 specifieke beschikkingen voor ons gewest, met name betreffende het beheer van de meters die achter de hoofdmeter staan (submetering) en de uitwisselingen tussen de FSP en de DNB. De voorstellen van Sibelga liggen over het algemeen in de lijn van wat de andere DNB's beogen, meer bepaald wat betreft:
 - de rol van de DNB in het toekomstige beheer van de submetering
 - de noodzaak om de DNB te informeren over de activiteiten van de FSP

In zijn antwoord aan SYNERGRID heeft BRUGEL, voordat het een officieel standpunt inneemt over dit onderwerp, een billijk beheer van de bestaande submetering aanbevolen. Als de bestaande meters beantwoorden aan de vereisten van SYNERGRID (waarvan de inhoud overigens nog moet worden verduidelijkt), lijkt het niet aangewezen om de eigendom van deze meters over te dragen op de DNB om het volledige beheer ervan (meteronderhoud, communicatie van de

metergegevens) te garanderen. De klanten die al hun eigen meter gebruiken, zouden dit moeten kunnen blijven doen

- Aansluitingsvoorwaarden voor batterijen voor elektriciteitsopslag: SYNERGRID heeft aangegeven dat in de FAQ bij de C10/11 dringend een reeks voorwaarden (equivalent aan de aansluitingsvoorwaarden van de fotovoltaïsche installaties) moet worden geïntegreerd (vanwege het risico dat er in sneltempo een groot aantal opslagbatterijen zal worden aangesloten op de decentrale productie-installaties). In de overlegvergadering met SYNERGRID hebben de gewestelijke regulatoren aan SYNERGRID laten weten dat de gebruikte methode (de publicatie van een reeks aansluitingsvoorwaarden voor de batterijen via FAQ's en zonder akkoord van de regulatoren) niet gepast is. Uiteindelijk heeft SYNERGRID de fout rechtgezet door de gebruikelijke procedure te lanceren voor de aanpassing van de C10/11 om er de aansluitingsvereisten voor de batterijen in te integreren.

2.3 De procedure met betrekking tot de noodleverancier

Als een leverancier in moeilijkheden zijn verbintenissen niet meer nakomt en geen energie meer koopt voor zijn klanten, kan deze situatie de markt verstoren. Brugel vond het dan ook aangewezen om een wettelijk kader te creëren dat tot doel heeft de continuïteit van de bevoorrading te verzekeren en het evenwicht van de energiemarkt te vrijwaren (om het domino-effect van een faillissement te vermijden). Sinds 2014 komt een FORBEG-werkgroep regelmatig samen om een om een voorstel uit te werken voor een betere reglementering met betrekking tot de vervangende leverancier. Daarbij wordt gestreefd naar een reglementering die identiek is voor de verschillende gewesten. De reglementering moet de impact beperken op de markt

²⁵ Leveranciers van Balancing-diensten of strategische reserves aan ELIA. Het gaat om spelers zoals Activity, Restore, Energy pool

²⁶ FAQ bij het voorschrift C10/11 'Specifieke technische voorschriften voor decentrale productie-installaties die in parallel werken met het distributienet'. Het betreft een voorschrift dat de aansluitingsprocedures voor de fotovoltaïsche, verwante of windenergie-installaties op het distributienet beschrijft. De aanpassing van de FAQ heeft betrekking op de aansluitingsvoorwaarden van de opslagbatterijen.

²⁷ 'Kwalificatiecriteria- en procedure voor de deelname aan de producten van Elia'. Het gaat om een voorschrift dat de prekwificatieprocedures beschrijft voor de installaties van de klanten die deelnemen aan het product van Elia.

²⁸ 'Algemene modaliteiten voor de plaatsing en het beheer van specifieke meters in het kader van de producten R3 en SDR van Elia'. Dit voorschrift beschrijft de voorwaarden voor de plaatsing en het beheer van meters die achter de hoofdmeter geplaatst worden.

en de afnemers van een leverancier wanneer die zijn verbintenissen niet nakomt. Aangezien enkel de gewestelijke regulatoren deel uitmaken ervan, is de reikwijdte van de werkgroep beperkt tot de gewestelijke bevoegdheden. De federale regulator (CREG) zetelt echter als waarnemer in de werkgroep.

Er zijn vandaag al diverse bepalingen van toepassing. Artikel 25noviesdecies van de elektriciteitsordonnantie en haar tegenhanger voor gas bepaalt bijvoorbeeld dat wanneer een leverancier failliet gaat de standaardleverancier de bevoorrading verzekert van de afnemers van de in gebreke blijvende leverancier. Dit artikel lijkt evenwel niet meer in de realiteit van de marktregels te passen.

De denkoefening over de procedure voor de vervangende leverancier heeft tot doel het gemeenschappelijke standpunt van de gewestelijke regulatoren te weerspiegelen over het kader waarbinnen deze reglementering uitgewerkt zal worden.

In de loop van het jaar 2016 pleegden BRUGEL en de andere gewestelijke regulatoren regelmatig overleg met andere partijen over het gezamenlijke werkdocument voor deze problematiek. Zo hebben de regulatoren de leveranciers, de netbeheerders, bepaalde curatoren en de federale administraties ontmoet.

Naar aanleiding van al deze werkzaamheden zullen de gewestelijke regulatoren in de loop van het jaar 2017 een ontwerp van advies publiceren.

3 Ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet

3.1 Staat van de bevoorradingsnetten voor elektriciteit en gas

3.1.1 De elektriciteitsnetten

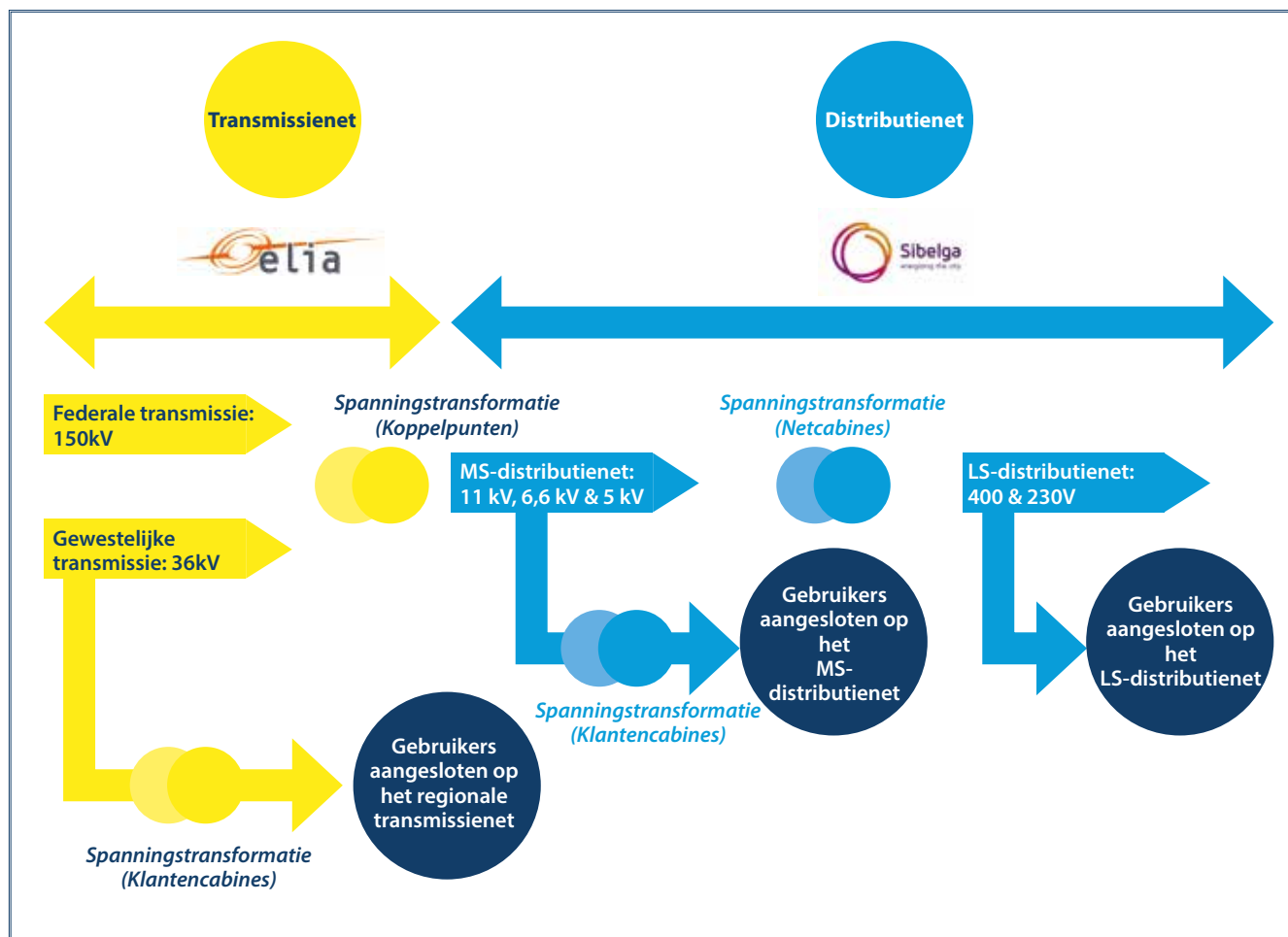
3.1.1.1 De elektriciteitsbevoorrading in het Brussels Gewest

De elektriciteitsbevoorrading van de gebruikers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verloopt via het transmissienet en het distributienet. De figuur hiernaast toont hoe de gebruikers worden bevoorrad.

Het transmissienet bestaat uit het federale 150 kV-transmissienet en het gewestelijke 36 kV-transmissienet. Hoewel deze netten door hetzelfde bedrijf worden beheerd, namelijk ELIA, wordt er tussen deze twee netten een onderscheid gemaakt dat voortvloeit uit het wettelijke kader. De elektriciteitsordonnantie definieert het gewestelijk transmissienet namelijk als het geheel van de installaties met een spanning van 36 kV op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bepaalde 'grote gebruikers' zijn rechtstreeks aangesloten op het gewestelijk transmissienet, maar het grootste gedeelte van de vervoerde elektrische energie wordt geïnjecteerd in het distributienet dat door Sibelga wordt beheerd. Deze injectie gebeurt via een transformatie van de spanning in de 48 koppelpunten die zich op het Brusselse grondgebied bevinden.

Figuur 7: Bevoorradingsprincipe voor de gebruikers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De hoogspanning²⁹ van het transmissienet (150 of 36 kV) wordt omgezet in middenspanning, namelijk 11 (voornamelijk), 6,6 of 5 kV. Weinig afnemers (2.968 in totaal) zijn rechtstreeks aangesloten op het middenspanningsnet van Sibelga aangezien bijna alle Brusselse verbruikers (642.547 in totaal) zijn aangesloten op het laagspanningsdistributienet. De energie die door het middenspanningsnet loopt, wordt effectief omgezet in laagspanning (400 en 230V) door de 3.074 netcabines die eigendom zijn van Sibelga.

3.1.1.2 Verdeling van de controlebevoegdheden van de netbeheerders

In overeenstemming met het wettelijke kader is het Brussels Gewest (en dus BRUGEL) bevoegd voor alles wat te maken heeft met de distributie en de gewestelijke transmissie van elektriciteit via netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 kV. De federale overheden zijn dan weer bevoegd voor de energietransmissie via het hoogspanningstransmissienet voor elektriciteit van van 150 kV tot 380 kV.

In dit kader moeten de beheerders van het gewestelijk transmissie- en distributienet elk jaar, elk voor zich, een investeringsplan opstellen om de veiligheid, de betrouwbaarheid, de regelmaat en de kwaliteit van de bevoorrading op het net waarvan zij respectievelijk het beheer verzekeren, te garanderen, met inachtneming van het leefmilieu en de energie-efficiëntie. BRUGEL analyseert de ontwerpplannen en formuleert een advies voor de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om ze goed te keuren.

Aangezien BRUGEL sinds 1 juli 2014 ook bevoegd is voor de distributietarieven omvat de analyse van de investeringsplannen van de distributienetbeheerder voor elektriciteit en gas sindsdien ook een economisch en budgettair gedeelte. Omdat de investeringskosten verbonden met het gewestelijk transmissienet echter in het transmissietarief zijn geïntegreerd (er bestaat immers geen gewestelijk transmissietarief) en ze dus door de federale overheden worden gecontroleerd, beperkt BRUGEL zich ertoe het technische gedeelte van het regionaal investeringsplan van Elia te analyseren, met het doel om vooral te waken over de veiligheid, de betrouwbaarheid, de regelmaat en de kwaliteit van de bevoorrading van het Brussels Gewest.

3.1.1.3 Controle en opvolging van het gewestelijk transmissienet elektriciteit

Configuratie van het gewestelijk transmissienet in 2016

Zoals reeds vermeld, is de belangrijkste 'gebruiker' die op het gewestelijk transmissienet is aangesloten de distributienetbeheerder Sibelga. Het net van de distributeur neemt namelijk 10 keer meer energie af dan de 10 andere verbruikers die ook op het gewestelijk transmissienet zijn aangesloten. De hoeveelheid energie die zij afnamen in 2016 bedroeg 0,549 TWh.

De omvang van dit net is echter relatief beperkt. Slechts 309,3 km kabels met een spanning van 36 kV zorgen immers voor het transport van de energie naar de Brusselse verbruikers.

Controle en opvolging van de kwaliteit van de bevoorrading van het gewestelijk transmissienet in 2016

De beheerder van het gewestelijk transmissienet moet elk jaar een verslag indienen bij BRUGEL over de kwaliteit van zijn net het afgelopen jaar.

Aan de analyse van de kwaliteit van dit net wordt bijzondere aandacht besteed omdat een incident gevolgen kan hebben voor een groot aantal verbruikers die zijn aangesloten op het net van Sibelga.

In 2016 vonden er slechts 2 incidenten plaats in koppelpunten die een 'lange onderbreking'³⁰ tot gevolg hadden op het net van ELIA. Deze incidenten zorgden voor een AIT³¹ van 57 seconden. Een van de incidenten vond zijn oorsprong in het distributienet (en bracht een AIT van 7 seconden teweeg).

²⁹ We definiëren:

- het hoogspanningsnet (HS) als het net waarvan de spanning hoger is dan of gelijk aan 30 kV.
- het middenspanningsnet (MS) als het net waarvan de spanning hoger is dan of gelijk aan 1 kV en lager dan 36 kV. Het gaat om de netten 11 kV, 6,6 kV en 5 kV.
- het laagspanningsnet (LS) als het net waarvan de spanning lager is dan 1 kV. Ze bestaan uit 400V- en 230V-netten.

³⁰ Een lange onderbreking is een onderbreking die leidt tot een verlies van de bevoorrading van meer dan 3 minuten.

³¹ De AIT (Average Interruption Time) is een indicator die de jaarlijkse onderbrekingsduur per gebruiker weergeeft.

Controle en opvolging van de planning

In overeenstemming met zijn wettelijke verplichting heeft ELIA, in zijn hoedanigheid van beheerder van het gewestelijk transmissienet elektriciteit, bij BRUGEL een voorstel voor een investeringsplan ingediend voor de periode 2017-2027. Dit voorstel werd grondig geanalyseerd en er werd een gunstig advies geformuleerd voor de Brusselse regering.

De analyse van het investeringsplan liet toe om na te gaan of Elia bij het plannen van de noodzakelijke investeringen op het net voldoende rekening hield met de geraamde belasting op korte en middellange termijn.

Er dient evenwel opgemerkt te worden dat de werkzaamheden voor de plaatsing van de 150kV-kabel tussen de punten Keizer Karel en Woluwe in 2015 opgeschort werden na klachten van de omwonenden over de opwekking van magnetische velden door deze kabel. De ingebruikname van de nieuwe 150 kV-verbinding Keizer Karel – Woluwe is echter een vereiste om andere investeringen te kunnen uitvoeren die onontbeerlijk zijn voor het behoud van de betrouwbaarheid van het gewestelijk transmissienet en de bevoorradingszekerheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In zijn advies vestigt BRUGEL dan ook de aandacht van de bevoegde overheden op de verschillende gevolgen van de opschorting van deze werkzaamheden zowel op de planning van de investeringen van ELIA als op die van Sibelga.

3.1.1.4 Controle en opvolging van het distributienet elektriciteit

Beschrijving van het distributienet elektriciteit

Zoals reeds vermeld, wordt elektriciteit ofwel in middenspanning ofwel in laagspanning gedistribueerd.

Meer dan de helft van de elektriciteit die in het Brussels Gewest wordt gedistribueerd, is bestemd voor de middenspanningsgebruikers, terwijl die slechts 0,4 % van alle verbruikers vertegenwoordigen.

Het distributienet bestaat overigens uit 6.402,3 km bijna uitsluitend ondergrondse kabels. Slechts 0,43 % van de lengte van het net bestaat uit bovengrondse kabels.

Controle en opvolging van de kwaliteit van de bevoorrading van het distributienet in 2016

Net als ELIA moet Sibelga elk jaar een verslag indienen bij BRUGEL over de kwaliteit van zijn net het afgelopen jaar. In 2016 vonden er 173 onderbrekingen plaats op het middenspanningsnet. De meeste onderbrekingen (bijna 72 %) waren het gevolg van een defect aan een kabel dat niet door derden werd veroorzaakt.

De analyse van de belangrijkste indicatoren voor de continuïteit van de bevoorrading op het middenspanningsnet toont overigens aan dat de door Sibelga bepaalde doelstellingen in 2016 ruimschoots werden bereikt. Meer nog, de resultaten voor onbeschikbaarheid, beschikbaarheid en onderbrekingsfrequentie zijn de beste sinds 2010.

Controle en opvolging van de planning

Na analyse van het voorstel van investeringsplan van Sibelga voor het distributienet elektriciteit heeft BRUGEL een gunstig advies geformuleerd voor de Brusselse regering.

De belangrijkste opmerkingen die naar voren komen uit deze analyse zijn dat:

- de investeringen die gepland waren voor 2017 ondergeschikt zijn aan de investeringen die in het

tariefvoorstel (2015-2019) staan en gedekt zullen worden door de distributietarieven en de bijdragen van de netgebruikers;

- het distributienet in zijn geheel, op basis van door Sibelga uitgevoerde elektronische simulaties en meetcampagnes op bepaalde assets van het net (transformatoren, MS-kabels, LS-kabels ...) over voldoende capaciteit beschikt om aan de behoeften van alle afnemers te voldoen en hun bevoorrading te garanderen. Het kleine aantal overbelaste installaties is geïdentificeerd en er zijn structurele aanpassingen van het net of investeringen gepland;
- Sibelga bij zijn visie op de transformatie van zijn net tot een intelligent net blijft. Het investeringsplan voorziet in een pilootproject voor de installatie van slimme meters in 2018 en in de uitrol van smart cabinets;
- Sibelga in antwoord op de richtlijn 2012/27/EU³³ die werd omgezet in artikel 25vicies van de elektriciteitsordonnantie de installatie van bijna 2.425 elektronische elektriciteitsmeters heeft gepland in 2017 en 4.850 per jaar vanaf 2018. De zogenoemde 'slimme' functionaliteiten van dit type meter zullen echter niet worden geactiveerd, zodat ze als klassieke meters zullen worden behandeld.

3.1.2 Het gasdistributienet

3.1.2.1 Gasbevoorrading van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het aardgas dat vervoerd wordt naar en gedistribueerd aan de Brusselse klanten is afkomstig van gasbellen in de Nederlandse provincie Groningen. Het Brussels Gewest wordt bevoorradt vanuit de dubbele leiding die de hoofdleiding onder hoge druk vormt voor het vervoer van aardgas via Nederland naar Frankrijk. Het gas wordt geïnjecteerd op het distributienet van de Brusselse distributienetbeheerder voor gas, Sibelga, via 7 ontspanningsstations en zeven ontvangstations,

³² Zie advies 228 van BRUGEL van 10 november 2016.

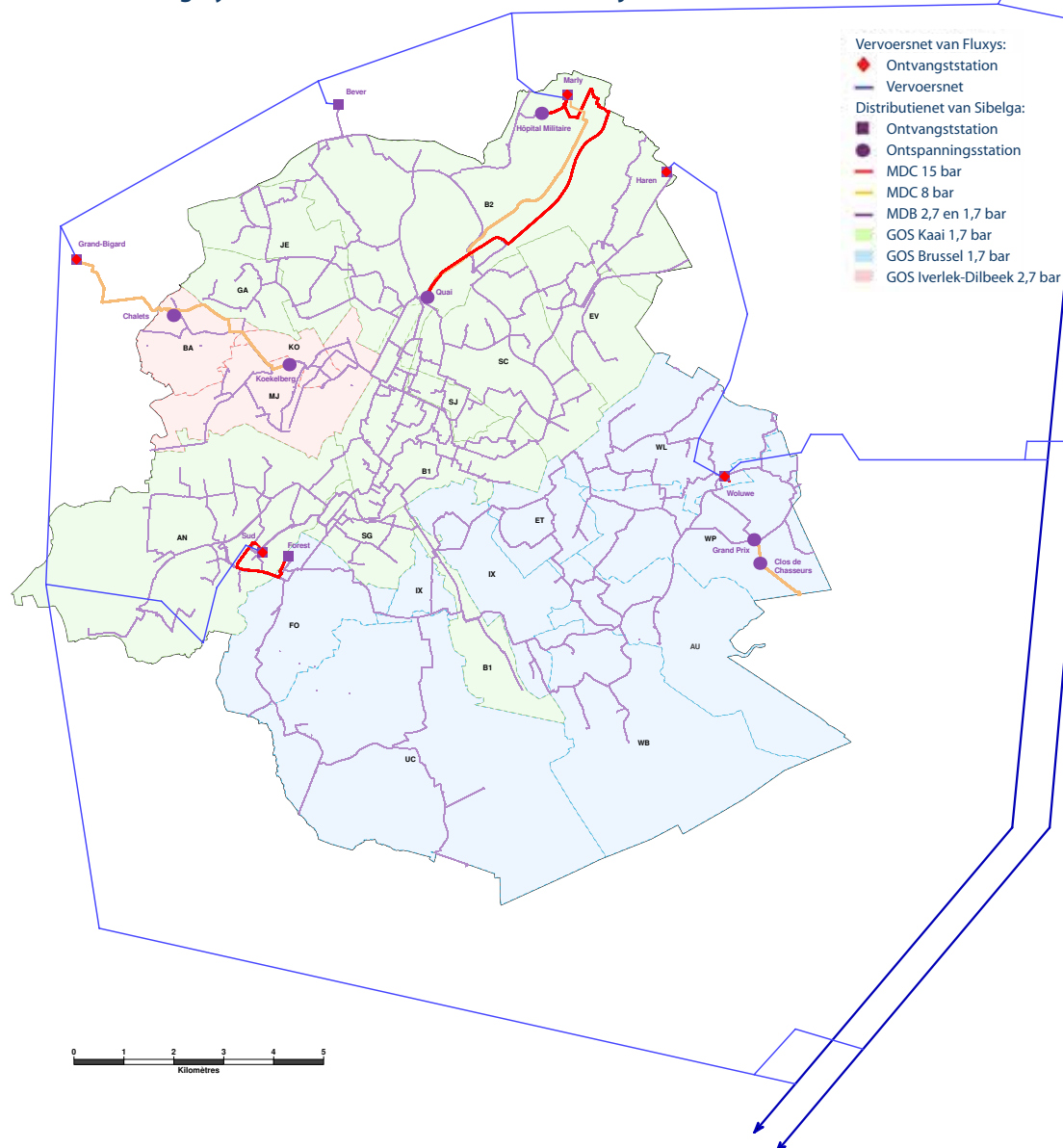
³³ Deze richtlijn verplicht de lidstaten om er vanaf januari 2015 in alle nieuwe gebouwen en gebouwen waar ingrijpende renovatiewerken worden uitgevoerd, voor te zorgen 'dat de eindafnemers tegen concurrerende prijzen de beschikking krijgen over individuele meters die hun actuele energieverbruik nauwkeurig weergeven en informatie geven over de feitelijke verbruikstijd'.

geografisch verdeeld over 3 geaggregeerde ontvangstations (GOS)³⁴.

Bij het verlaten van de ontvangst- en ontspanningsstations wordt de druk van het gas verlaagd tot middendruk van het type B (MDB aan 1,7 of 2,7 bar). Dit net bevoorraadt een aantal belangrijke klanten, maar de meeste verbruikers worden bevoorraadt vanuit het lagedruknet (LD). Deze drukverlaging (van MDB naar LD) vindt plaats in de netcabines. De druk van het gas wordt verlaagd tot 25 (voornamelijk) of 85 mbar.

Het gas dat in Brussel wordt verbruikt, is arm gas, maar er bestaat een ander type aardgas in België, rijk gas, dat een hogere calorische waarde heeft (dit gas is onder meer afkomstig uit de Noordzee of van Qatar). In tegenstelling tot de andere gewesten, die zowel worden bevoorraadt met arm als met rijk gas, via twee aparte soorten netten, wordt het Brussels gewest uitsluitend bevoorraadt met arm gas, dat dus afkomstig is van slechts één leverancierland, Nederland. Hoewel het wettelijk kader wel een verdeling van de bevoegdheden heeft bepaald voor de transmissie van elektriciteit, voorziet het niet in een 'gewestelijk transmissienet voor gas'. Het toezicht op de transmissienetbeheerder wordt dus uitsluitend uitgeoefend door de federale regulator, de CREG.

Figuur 8: Gasbevoorradingssysteem van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

³⁴ Een geaggregeerd ontvangstation is een fictief ontvangstation dat de functie groepeer van verschillende materiële ontvangstations die een geïnterconnecteerd net bevoorraden. Er kunnen verbindingpunten bestaan tussen twee aangrenzende GOS voor eventuele onderlinge ondersteuning. De GOS werden gecreëerd om de energieaankopen en de evolutie ervan te berekenen.

3.1.2.2 Controle en opvolging van het distributienet voor gas

Beschrijving van het gasnet

Zoals reeds vermeld, wordt het gas dat de gebruikers gebruiken gedistribueerd via middendruk- en lage druk. De onderstaande tabel toont de verdeling van het aantal gebruikers en de lengte van het net per drukniveau in 2016.

Tabel 11: Aantal netgebruikers en lengte van het net per drukniveau

	Lage druk	Midden- druk	Totaal
Aantal netgebruikers (actieve EAN-codes)	426.327	2.131	428.458
Totale lengte van het net (km)	2.288	608	2.896

Net als bij het distributienet elektriciteit zijn bijna alle (99,5 %) gebruikers aangesloten op het lagedruknet.

Controle en opvolging van de kwaliteit van de bevoorrading van het gasnet

Een van de indicatoren die worden gebruikt om de kwaliteit van de continuïteit van de gasdistributie te beoordelen, is de onbeschikbaarheid. Deze indicator wordt gedefinieerd als het ontbreken van gas bij de eindgebruiker. De onbeschikbaarheid wordt verkregen door een theoretische schatting te maken van de gemiddelde tijd die nodig is om de werken voor het herstel van de gastoevoer uit te voeren. In 2016 bedroeg de globale onbeschikbaarheid op het net 1 minuut en 52 seconden, een lager cijfer dan de voorgaande jaren.

Controle en opvolging van de planning

Na de analyse van het voorstel van investeringsplan voor het gasnet van Sibelga formuleerde BRUGEL een gunstig advies (nr. 227 van 28 oktober 2016) voor de Brusselse Regering.

Uit de analyse werd duidelijk dat de geplande investeringen op korte termijn zullen zorgen voor een degelijke distributie van het gas aan de Brusselse gebruikers.

Het investeringsprogramma voor 2017 werd overigens vergeleken met het investeringsbudget dat is opgenomen in het tariefvoorstel 2015-2019. De analyse van de planning toont aan dat het bedrag van de investeringen die voor 2017 voorzien zijn, hoger ligt dan wat er in het tariefvoorstel voorzien was. Dit verschil is voornamelijk het gevolg van een verschuiving van projecten van 2016 naar 2017, waaronder de plaatsing van MD-leidingen tussen het toekomstige injectiestation van Fluxys dat in Overijse opgericht moet worden en de twee toekomstige ontspanningstations van Sibelga in Watermaal-Bosvoorde en de Stad Brussel. Deze vertraging is te wijten aan een beroep dat VIVAQUA aangetekend heeft. Er werd een tussenoplossing gevonden, maar als gevolg van dit beroep werden de werkzaamheden uitgesteld van 2016 naar 2017.

3.2 Ontwikkeling van specifieke netten

3.2.1 De tractienetten

De Brusselse elektriciteitsordonnantie definieert een specifiek netconcept: het 'privénet', zijnde het geheel van inrichtingen op een beperkt en goed afgebakend geografisch gebied die dienen voor de bevoorrading van elektriciteit aan een of meer netgebruikers en die aan de in het technisch reglement vastgestelde voorwaarden beantwoorden. In de praktijk sluit de beheerder van het privénet een overeenkomst met de distributienetbeheerder van het net waarop zijn net is aangesloten, namelijk Sibelga. Die overeenkomst bepaalt de verantwoordelijkheden van elke partij. Concreet is de beheerder van het privénet verantwoordelijk voor het beheer, de exploitatie en het onderhoud van zijn net terwijl Sibelga instaat voor het beheer van de metingen.

Dit concept werd in de wetgeving opgenomen om bestaande sites zoals kantoorgebouwen, winkelcentra ... een statuut te geven. Honderden netten van dit type hebben dit statuut gekregen.

De wetgever voorziet echter niet in een aantal zeer specifieke situaties. Zo roept het specifieke geval van het elektriciteitsnet van de MIVB vragen op en heeft het BRUGEL ertoe aangezet een denkoefening te starten over een eventuele erkenning van dit net via de invoering van een specifiek statuut. De configuratie van het elektriciteitsnet van de MIVB is immers uniek in Brussel. Het elektriciteitsnet van de MIVB levert elektriciteit voor de trams, metro's, magazijnen, werkhuizen, metrostations en concessies in deze stations (winkels, automaten ...). Net als Sibelga beschikt de MIVB over een elektriciteitsnet dat elektriciteit distribueert aan de hele hoofdstad.

Als we dit net op het vlak van technische installaties (bevoorradingspunten, lengte van de kabels en lijnen, MS/LS - transformatieposten ...) vergelijken met dat van Sibelga, stellen we vast dat het elektriciteitsnet van de MIVB ongeveer 10 tot 15 % van het net van de Brusselse distributienetbeheerder vertegenwoordigt.

In navolging van de federale wetgever, die voor het elektriciteitsnet van de beheerder van de spoorweginfrastructuur INFRABEL een statuut van tractienet spoor heeft ingevoerd in de Elektriciteitswet, heeft BRUGEL een initiatiefadvies voorgesteld (onderworpen aan openbare raadpleging) waarbij de regulator voorstelt om het concept van een regionale tractienetbeheerder in te voeren.

Er werd ook een nieuw statuut voorgesteld om gelijkaardige situaties te reglementeren voor de bevoorrading van klanten van het federale tractienet, met name de stations van de NMBS.

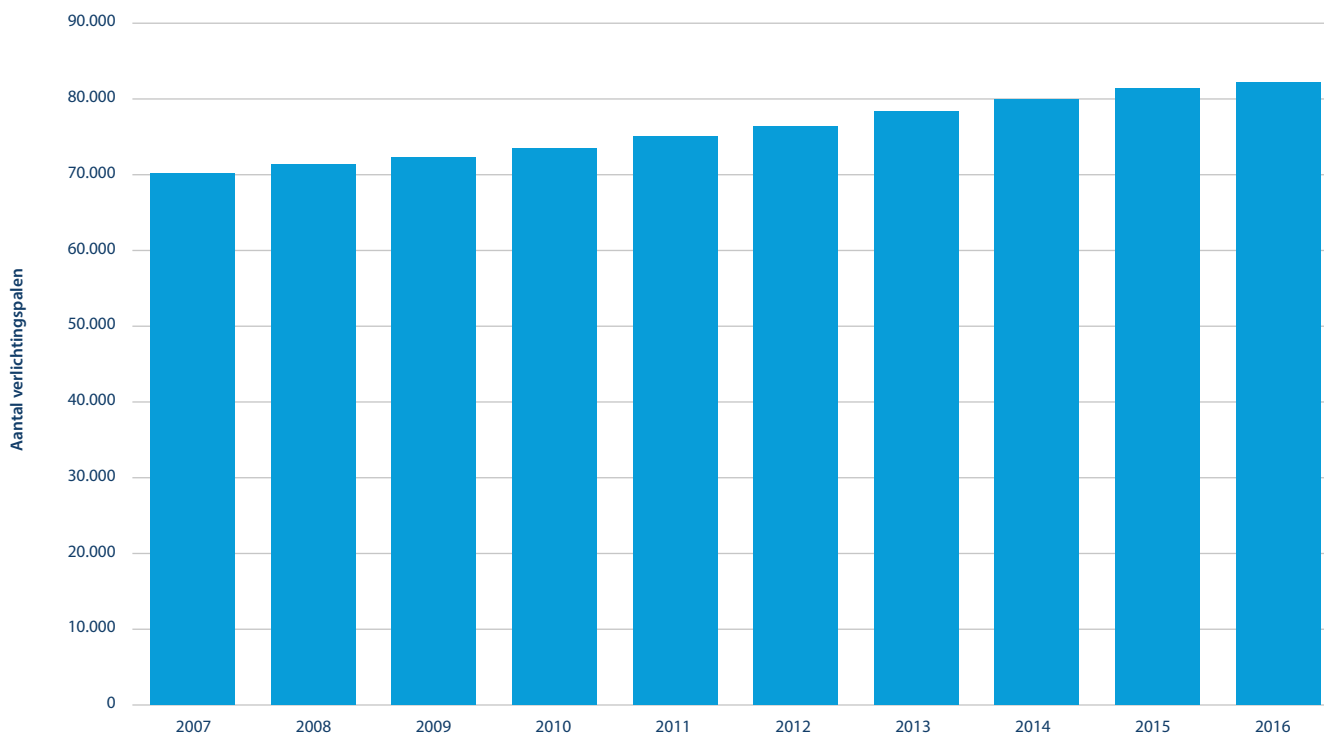
3.2.2 Openbare verlichting

De elektriciteitsordonnantie vertrouwt de distributienetbeheerder, Sibelga, de exclusieve opdracht toe voor de constructie, het onderhoud en de vernieuwing van de installaties van de openbare verlichting op het wegennet en in de openbare ruimten.

De ordonnantie bepaalt ook dat Sibelga elk jaar een uitvoeringsprogramma moet opstellen voor zijn openbaredienstverplichtingen en opdrachten voor het volgende jaar en een verslag over de uitvoering ervan in het voorgaande jaar. Deze programma's en verslagen, waarin de opdracht inzake openbare verlichting wordt besproken, moeten door de Brusselse regering worden goedgekeurd na advies van BRUGEL. In 2016 heeft BRUGEL overigens een positief advies geformuleerd over het programma voor het jaar 2017³⁵ en het verslag over de uitvoering van de opdrachten voor het jaar 2015³⁶.

In het kader van zijn opdracht voorziet Sibelga elk jaar in de vernieuwing van het verlichtingspark naar rato van 4 % per jaar. Sinds 2010 is dit programma vanuit REG-oogpunt gericht op de vervanging van de minst efficiënte lampen, in het bijzonder de hogedrukkwiklampen. Het doel is alle kwiklampen te vervangen tegen 31 december 2017, behalve in Ukkel, Watermaal-Bosvoorde en Sint-Lambrechts-Woluwe, waar de situatie complexer is en de kwiklampen vervangen moeten worden tegen 31 december 2018. Eind 2016 telde het park 82.179 verlichtingspalen. Dit bevestigt de lichte, maar aanhoudende stijging sinds 2007. Sibelga zou tegen 2028 dus ongeveer 100.000 verlichtingsapparaten moeten beheren.

Figuur 9: Evolutie van het aantal verlichtingspalen

Tegelijk stellen we ook een dalende trend vast van het geïnstalleerde vermogen per verlichtingspaal: eind 2016 bedroeg dit 143 W, tegenover 148 W eind 2015 (eind 2010 was dit 184 W). Dit is te verklaren door het beleid om energieverblindende lampen en in het bijzonder de hogedrukkwiklampen versneld te vervangen door efficiëntere lampen (hogedruk natriumlampen en metaalhalogenidelampen, voornamelijk met een keramische brander).

In het programma van zijn openbare dienststopdrachten 2017 bevestigt Sibelga bovendien dat ze tot 2019 led-installaties zal testen in reële gebruikssituaties. De tests zijn bedoeld om op gelijkaardige wegen de klassieke installaties te vergelijken met led-verlichting.

Op die manier zullen beide technologieën vergeleken kunnen worden op het vlak van investeringskost, exploitatiekost, energieverbruik, evolutie van de lichtstroom, defecten ...

³⁵ Advies nr. 232 betreffende het programma van de openbare dienststopdrachten 2017 van Sibelga.

³⁶ Advies nr. 224 betreffende het rapport van de netbeheerder over de uitvoering van de openbare dienststopdrachten inzake elektriciteit en gas voor het jaar 2015, gedeelten 'openbare verlichting' en 'veiligheid van de gasinstallaties'.

3.2.3 Studie over de installatie van publieke oplaadpunten voor elektrische voertuigen

Het akkoord van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering voorziet in het stimuleren van het gebruik van elektrische voertuigen, in het bijzonder door steun te bieden aan de privésector voor investeringen in de plaatsing van een zo groot mogelijk aantal herlaadpunten over het volledige Gewest en de overheidsdiensten versneld prioritair te laten kiezen voor elektrische voertuigen.

De actie van de regering kadert ook in de trend van de nieuwe Europese Richtlijn 2014/94/EU betreffende de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen, waarin aanbevelingen staan voor de installatie van laadpalen voor elektrische voertuigen.

In die context wilde BRUGEL, als gewestelijke regulator met een opdracht tot adviesverlening aan de overheid over de organisatie en de werking van de gewestelijke energiemarkt, de aandacht van de Brusselse regering vestigen op het feit dat de niet-geïntegreerde ontwikkeling van herlaadinfrastructuren voor de laadpalen voor elektrische voertuigen een grote impact kan hebben op de energiemarkt en op het Brusselse elektriciteitsnet. Deze aandachtspunten werden bovendien toegelicht in een initiatiefadvies³⁷ en gaan over

- de verkoop van elektriciteit zonder vergunning
- de keuzevrijheid (keuze van de leverancier) van de afnemer (de gebruiker van de laadpaal)
- de impact op het elektriciteitsnet (kwaliteit van de voorziening, verzadiging, congestie en meerkosten)
- de impact van de investeringen op het net op de factuur van de eindafnemer (de gebruiker van het elektriciteitsnet)

Voorts nam BRUGEL in 2016 ook het initiatief om een studie³⁸ uit te voeren naar de herlaadinfrastructuren voor elektrische voertuigen.

Deze studie richtte zich uitsluitend op de laadpalen op het wegennet die voor alle afnemers toegankelijk zijn. Voor zover deze materie transversaal is, nodigde BRUGEL voor het begeleidingscomité van de studie diverse instellingen uit, zoals het BIM, Brussel Mobiliteit en Sibelga. Deze studie maakte het met name mogelijk om verschillende exploitatiemodellen (waardeketen en rollen/verantwoordelijkheden van alle spelers) van deze palen te onderzoeken, zowel op financieel als op technisch vlak, en daarnaast ook om hun impact op de energiemarkt te evalueren.

3.3 Overschakeling van arm naar rijk gas

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt uitsluitend bevoorraadt met zogenoemd 'arm' gas, in tegenstelling tot de andere Gewesten die met zowel arm als rijk gas worden bevoorraadt. Nederland is dus de enige bevoorradingsbron voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de aanvoertroute van dit type gas is uniek.

België is niet het enige land dat het arme Nederlandse gas gebruikt: een deel van Noord-Frankrijk wordt er ook mee bevoorraadt via het Belgische transportnet, en Duitsland bevoorraadt zich er rechtstreeks mee.

Zoals reeds besproken in de vorige jaarverslagen van BRUGEL en in de adviezen over de investeringsplannen voor gas van Sibelga, vormt de problematiek van de bevoorradingszekerheid voor arm gas een grote uitdaging voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Die uitdaging is nog crucialer geworden sinds de Nederlandse overheden aan hun tegenhangers hebben bevestigd dat ze de export van arm gas geleidelijk aan willen stopzetten vanaf 2020, te beginnen met de export naar Duitsland. De export naar België en Frankrijk wordt met 15 % per jaar verminderd vanaf 2024 en zal worden stopgezet in 2030.

Daar is nog een dringende uitdaging op het vlak van de veiligheid bij gekomen sinds er een oorzakelijk verband werd vastgesteld tussen het niveau van de aardgaswinning in Groningen en de frequentie van de aardbevingen die in deze zone werden geregistreerd. Sindsdien zijn de productieniveaus beperkt, met als doel de impact van de exploitatie van deze gasvelden op de bewoonde gebieden rond de productiezone te verminderen. Het is dan ook

³⁷ Advies nr. 220 betreffende de ontwikkeling van voor het publiek toegankelijke herlaadinfrastructuren voor elektrische voertuigen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

³⁸ Deze studie is op onze website gepubliceerd met de referentie 'BRUGEL-STUDIE-20170210-20'

niet uitgesloten dat, als de omstandigheden het vereisen, het productieniveau drastisch wordt bijgesteld. Dat zou het initiële exportscenario tot in 2030 dat de Nederlandse overheid aan haar ambtgenoten heeft meegedeeld in het gedrang brengen.

Om die redenen zou het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich moeten voorbereiden op de conversie van zijn net, rekening houdend met alle implicaties van zo'n conversie, zowel voor het gedeelte vóór de meter (het net van Sibelga) als voor dat na de meter (de binneninstallaties van de Brusselse klanten).

Zoals eerder vermeld, vestigt BRUGEL al enkele jaren de aandacht van de overheid op deze problematiek via jaarverslagen en aan de Brusselse regering verstrekte adviezen. Zo bestelde BRUGEL diverse studies rond deze kwestie en werd er in het tweede semester van 2016 een advies op eigen initiatief opgestart met een dubbel doel:

- Enerzijds wil de regulator de verschillende studies die hij heeft besteld en de door Sibelga uitgevoerde analyses op dit gebied samenvatten.
- Anderzijds wil BRUGEL de Brusselse regering adviseren over de algemene principes die een veilige conversieprocedure zou moeten volgen en die voortvloeien uit de verschillende genoemde studies/analyses en de gesprekken die hebben plaatsgevonden met de marktactoren.

De antwoordelementen die worden aangereikt door dit advies moeten van die aard zijn dat ze de regering toelaten initiatieven te nemen om de conversie in grote lijnen te omkaderen, en tegelijk bij de keuze van de goedkeuringsprocedure voldoende ruimte laten voor een

soepele integratie van bijkomende elementen uit latere adviezen en/of op basis van evolutie van de problematiek in het algemeen.

Naast dit advies heeft BRUGEL onlangs een nieuwe studie besteld om:

- een raming te maken van de kosten van alle acties (controles, regelingen en aanpassingen) die nodig zijn om de binneninstallaties van de Brusselse klanten conform te maken en de diverse relevante financieringsscenario's te beoordelen;
- de impact (economisch, sociaal, op het vlak van gezondheid, veiligheid enz.) van het conversieproject op bepaalde categorieën netgebruikers te analyseren en aanbevelingen te formuleren voor een gepaste en specifieke behandeling van elk van deze categorieën;
- de impact op de werking van de kleinhandelsmarkt voor gas te analyseren en de voordelen van de conversie naar rijk gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan te tonen.

We verwachten de resultaten van deze studie in de loop van het tweede semester van 2017 en op basis hiervan zal BRUGEL een aanvullend advies formuleren over de problematiek.

4 Opvolging van de evolutie van de prijzen en controle van de tarieven

4.1 Ontleding van de factuur

Wat de opvolging van de prijzevolutie betreft, publiceert BRUGEL driemaandelijks een prijsobservatorium voor de huishoudelijke en de kleine professionele klant, dat het publiek informeert over de prijzevoluties en de opmerkelijke feiten betreffende de gas- en elektriciteitsmarkt. Deze publicatie bevat ook een aantal financiële gegevens over de markt van de groene elektriciteit (zoals de gemiddelde waarde van een groenestroomcertificaat). De meegedeelde prijzen zijn, net als die in het jaarverslag, afkomstig van BRUSIM, de tariefsimulator van BRUGEL. Aangezien elke leverancier zijn prijzen op vrijwillige basis meedeelt, bevat de simulator momenteel³⁹ nog niet alle tarieven die in het Brussels Gewest worden aangeboden.

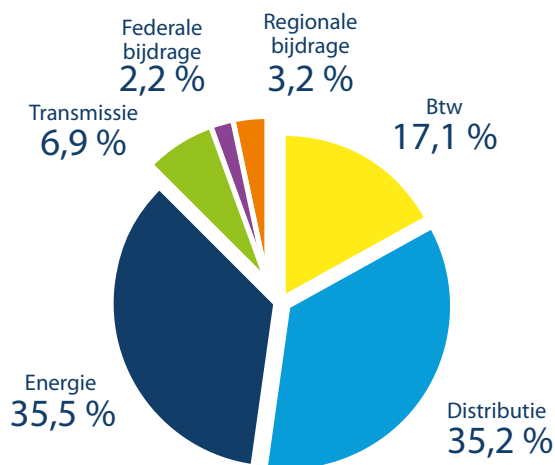
BRUGEL heeft zich er ook toe verbonden het charter voor goede praktijken voor prijsvergelijkingswebsites dat de CREG heeft opgesteld na te leven.

4.1.1 Elektriciteit

De huishoudelijke klant

De figuur hiernaast toont de samenstelling van de elektriciteitsfactuur van een mediane Brusselse klant. Het mediane Brusselse elektriciteitsverbruik dat als referentie wordt genomen, is 2.036 kWh voor de piekuren. 'Mediaan verbruik' betekent dat 50 % van de afnemers meer en 50 % van de afnemers minder dan de mediaan verbruikt. Het mediane verbruik is niet hetzelfde als het gemiddelde verbruik; dat komt neer op het gemiddelde van alle bestaande verbruiken.

Figuur 10: Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een mediane afnemer - december 2016

Bron: BRUSIM

Het totale bedrag dat de eindgebruiker betaalt, kan bestaan uit 6 delen. In dalende volgorde van belangrijkheid zijn dit:

- de energie, met enerzijds de prijs van de verbruikte energie en anderzijds de abonnementskosten en de groenestroombijdrage die kan verschillen van leverancier tot leverancier;
- het gedeelte distributie, dat het volgende omvat:
 - de kosten die de gewestelijke distributienetbeheerder Sibelga maakt voor de uitvoering van zijn opdrachten;
 - de gemeentelijke wegenisretributie
 - de openbardienstverplichtingen
- de btw;

- de transmissiekosten die de nationale transmissienetbeheerder Elia maakt;
- de federale bijdrage (energie);
- de regionale bijdrage (art 26. van de elektriciteitsordonnantie)

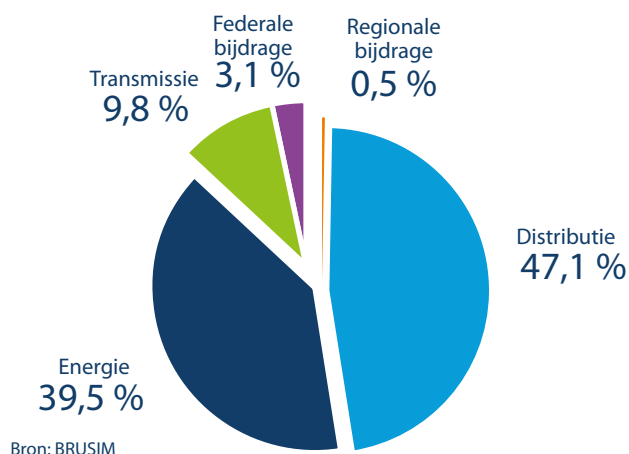
De twee posten die het zwaarst doorwegen in de factuur zijn energie en distributie, met bedragen van respectievelijk € 168 en € 166 op een totale jaarfactuur van € 472 in 2016, tegenover € 466 in december 2015 voor eenzelfde verbruik.

³⁹ De volgende herziening van de Brusselse ordonnantie zou kunnen vermelden dat alle actieve leveranciers verplicht zijn de prijzen van hun aanbiedingen expliciet mee te delen aan de regionale regulator, zoals dat trouwens het geval is in het Vlaams Gewest.

De kleine professionele klant

De figuur hieronder geeft de samenstelling weer van de elektriciteitsfactuur van een kleine Brusselse professionele klant die 20.000 kWh per jaar verbruikt.

Figuur 11: Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een kleine professionele klant - december 2016

De factuur van kleine professionele klanten bevat een post minder dan die van de huishoudelijke klanten omdat de btw op deze factuur niet wordt opgenomen.

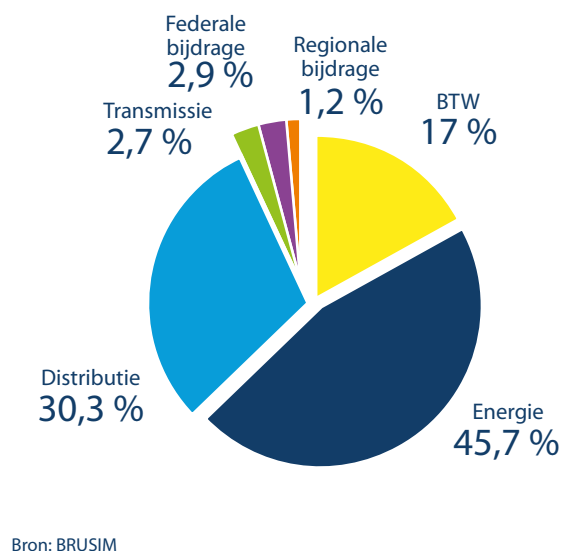
Dit verklaart waarom de distributie hier het belangrijkste deel van de totale factuur vertegenwoordigt, met een bedrag van € 1.525 op een totale jaarfactuur van € 3.240, waarvan de post energie € 1.280 bedraagt.

4.1.2 Gas

De huishoudelijke klant

Figuur 12 toont de ontleding van de gasfactuur van een mediane Brusselse klant die 12.728 kWh verbruikt.

Figuur 12: Ontleding van de gasfactuur van een mediane afnemer - december 2016

De gasfactuur bestaat uit 4 delen. In dalende volgorde van belangrijkheid zijn dit:

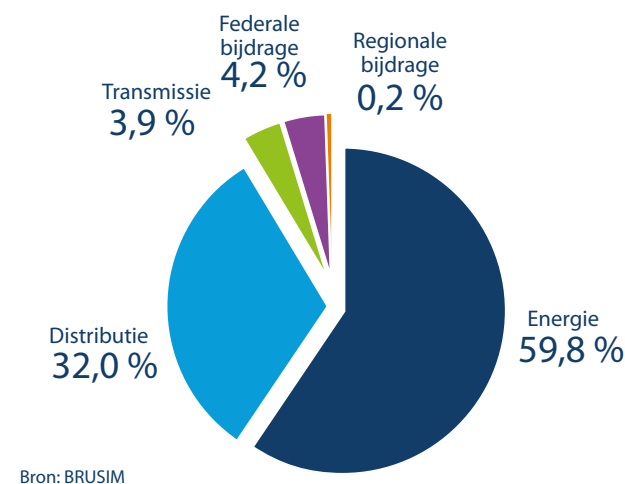
- het energiegedeelte, met enerzijds de prijs van de verbruikte energie en anderzijds abonnementskosten (die dus kunnen verschillen van leverancier tot leverancier)
- het gedeelte distributie, dat het volgende omvat:
 - de kosten die de gewestelijke distributienetbeheerder Sibelga maakt voor de uitvoering van zijn opdrachten
 - de gemeentelijke wegenisretributie
 - de openbaredienstverplichtingen
- de btw;
- de federale bijdrage;
- de transmissiekosten die de nationale transmissienetbeheerder Fluxys maakt;
- de regionale bijdrage (art. 20 septiesdecies van de gasordonnantie);

We stellen vast dat de post energie voor een mediane Brusselse klant 45,7 % vertegenwoordigt en het zwaarst doorweegt in de totale gasfactuur met € 329 op een totale jaarfactuur van € 719. We merken op dat het aandeel transport niet langer deel uitmaakt van de energiecomponent, wat in de vorige jaarverslagen wel nog het geval was. Deze wijziging kadert in de naleving van het charter voor goede praktijken van de CREG voor de updates in onze tariefsimulator BruSim.

De kleine professionele klant

Hieronder ziet u de samenstelling van de gasfactuur van een kleine Brusselse professionele klant die 100.000 kWh per jaar verbruikt.

Figuur 13: Ontleding van de gasfactuur van een kleine professionele klant - december 2016

Net als de huishoudelijke klant betaalt de kleine professionele gebruiker zijn gasfactuur die, zoals hierboven is aangegeven, uit 5 delen bestaat. Het enige verschil is dat de btw niet wordt opgenomen, wat het doorslaggevende gewicht van het energiedeeldeel nog sterker accentueert, met een aandeel van meer dan 59,8 % voor een bedrag van € 2.342 op een totale jaarfactuur van € 3.919 tegenover € 4.286 in december 2015. Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan de lagere gasprijs.

4.2 Evolutie van de factuur van de huishoudelijke gebruikers

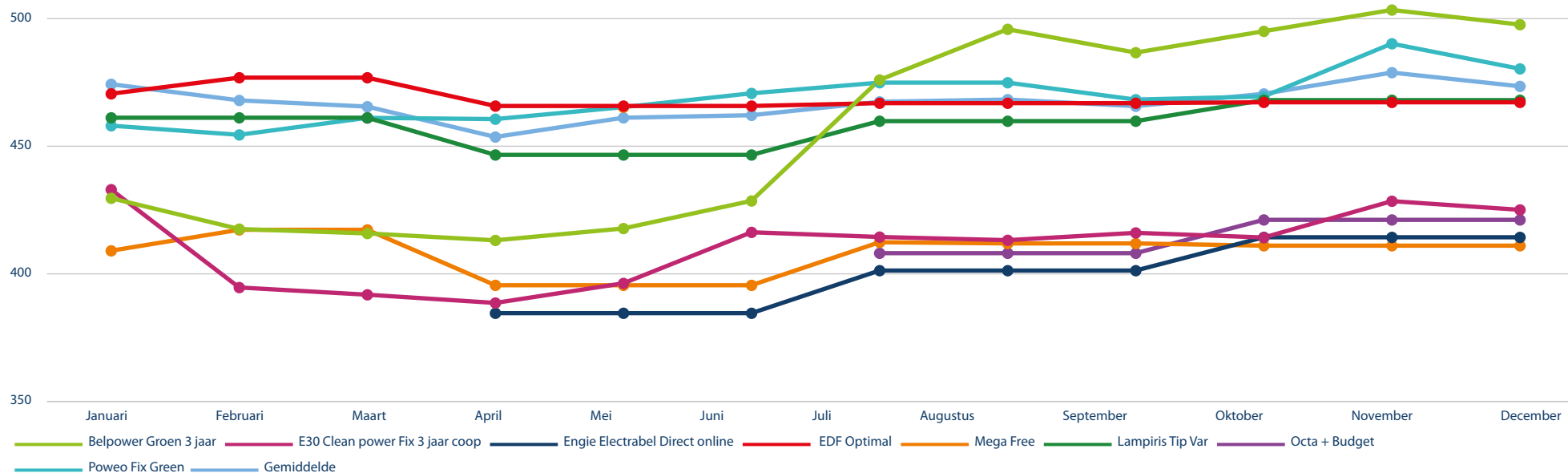
4.2.1 Elektriciteit

Het aantal aanbiedingen waaruit de Brusselse huishoudelijke klanten kunnen kiezen, is gestegen van 24 in december 2015 tot 27 in december 2016. De onderstaande grafiek geeft de evolutie weer van het gunstigste aanbod⁴⁰ van elke leverancier en het maandelijkse gemiddelde van de prijzen voor de mediane Brusselse klant als alle aanbiedingen bij elkaar worden genomen.

We stellen vast dat de algemene trend identiek is voor de meeste aanbiedingen, met een lichte toename in juli.

Sommige leveranciers die actief zijn in de andere Gewesten, zijn nog steeds niet aanwezig in de Brusselse markt, waardoor er minder aanbiedingen voordeliger zijn dan het aanbod van de standaardleverancier in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten opzichte van Wallonië en Vlaanderen. We verwijzen in dit opzicht naar de maandelijkse publicaties van de CREG.

Figuur 14: Prijzevolutie voor de mediane klant – 2.036 kWh

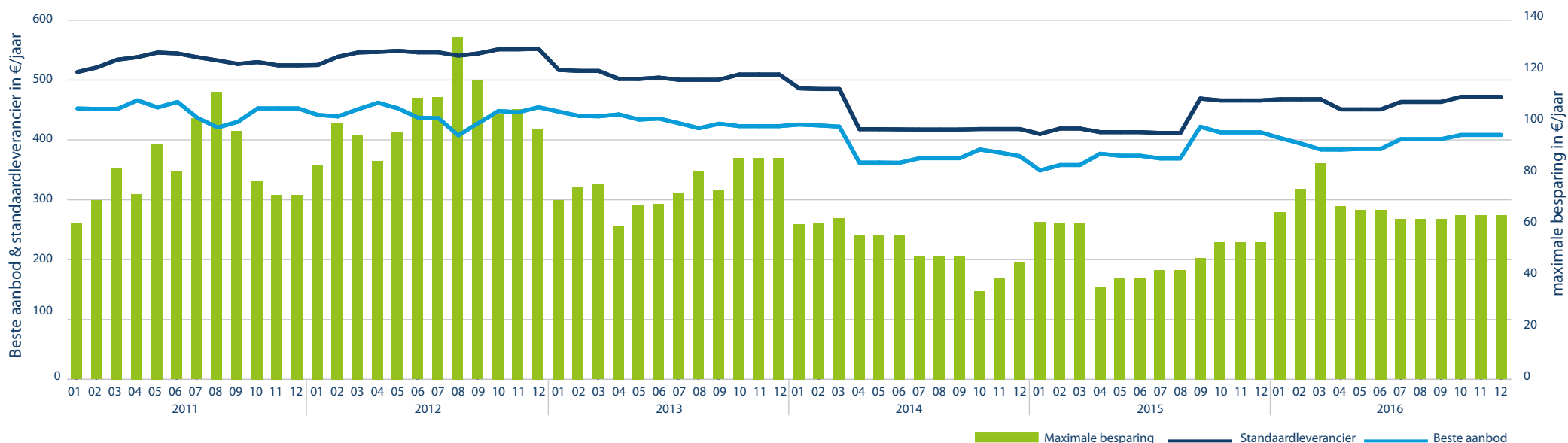

Bron: BRUSIM

⁴⁰ Het goedkoopste aanbod dat in heel 2015 werd aangeboden en niet slechts tijdens een bepaalde periode van dat jaar.

Onderstaande grafiek geeft de evolutie van de weer van de jaarfactuur voor een mediane afnemer die nog steeds wordt bevoorrad door de standaardleverancier en van de goedkoopste aanbieding op de markt.

Figuur 15: Vergelijking van de elektriciteitsfactuur van een mediane Brusselse klant - 2.036 kWh - tussen het goedkoopste aanbod en het standaardaanbod

Bron: BRUSIM

We stellen vast dat de prijs van de elektriciteitsfactuur daalde in maart 2016, een maand waarin de hoogst mogelijke potentiële besparing wordt genoteerd tussen de jaarfactuur van een passieve mediane klant (die nog steeds wordt bevoorrad door de standaardleverancier) en de jaarfactuur voor het goedkoopste aanbod in de markt. De goedkoopste factuur bleef gemiddeld 17 % goedkoper dan die voor standaardaanbod in 2016 tegenover gemiddeld 13 % voor 2015. Een passieve klant kan dus besparen door van leverancier te veranderen, wat sinds 2007 gratis is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gratis blijft (mits een opzegperiode van een maand).

In december 2016 bedroeg de winst die een passieve mediane klant kon realiseren door een contract met een andere leverancier te ondertekenen, maximaal ongeveer € 64, hetzij € 11 meer dan in december 2015.

De tabel hiernaast geeft de evolutie weer van het aantal aanbiedingen waarmee de verbruiker kan besparen op zijn jaarfactuur in vergelijking met het aanbod van de standaardleverancier (dit noemen we de 'vrijheidsgraad').

Tabel 12: Evolutie van de vrijheidsgraad elektriciteit

	Kleine verbruiker	Mediane verbruiker	Grote verbruiker
2016	17	14	14
2015	13	12	9
2014	14	9	4
2013	13	11	10
2012	12	12	12

Bron: BRUSIM

Evolutie van het sociaal tarief voor elektriciteit

Om hun factuur te verlichten, hebben huishoudens met een bescheiden inkomen of in een onzekere situatie recht op het sociaal tarief voor gas. De personen die recht hebben op dit sociaal tarief worden op federaal niveau 'beschermde klanten' genoemd. De Brusselse wetgeving heeft deze term uitgebreid tot bepaalde categorieën van afnemers met achterstallige betalingen.

De toekenningsvoorwaarden voor het Brusselse statuut van beschermde klant zijn beschreven in een ander deel van het activiteitenverslag.

Het sociaal tarief wordt elk semester bepaald door de federale regulator de CREG, en door BRUGEL gepubliceerd in zijn tariefsimulator, BRUSIM.

Het tarief, dat gewoonlijk om de 6 maanden wordt geïndexeerd, werd herzien in augustus 2016. Voor elektriciteit steeg het normale tarief met nauwelijks 1 %. Bij het tweevoudig uurtarief steeg het nachttarief met 7 %, maar daalde het dagtarief met 5 %.

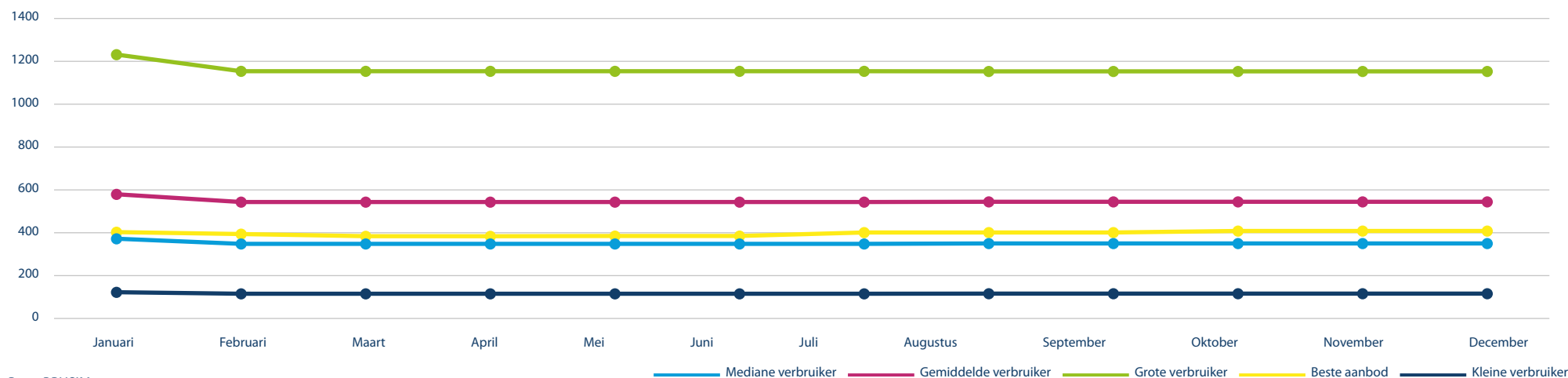
Tabel 13: Evolutie van het sociaal tarief

	08/2015	09/2015-01/2016	02/2016-07/2016	08/2016-01/2017
Normaal tarief (c€/kWh)	14,97	17,08	15,9	15,998
Tweevoudig uurtarief				
Dag (c€/kWh)	16,62	18,97	17,9	16,967
Nacht (c€/kWh)	11,4	13,01	12	12,853

Bron: BRUGEL/CREG

De onderstaande grafiek vergelijkt het sociaal tarief voor alle verbruikerstypes en het beste aanbod voor de mediane klant. We stellen vast dat het verschil tussen de kost van het sociaal tarief en het goedkoopste aanbod voor de mediane klant in december 2016 17 % bedroeg, tegenover 11 % in december 2015.

Figuur 16: Evolutie van de jaarlijkse kost van het sociaal tarief voor verschillende soorten verbruikers - elektriciteit⁴¹

Bron: BRUSIM

⁴¹ De definities van de onderzochte verbruikerstypes zijn:

- Kleine verbruiker: een afnemer met een jaarverbruik van 600 kWh (piekuren)
- Mediane verbruiker: Een Brusselse afnemer met een jaarverbruik van 2.036 kWh (piekuren).
- Gemiddelde verbruiker: een afnemer met een jaarverbruik van 1.600 kWh (piekuren) + 1.900 kWh (daluren)
- Grote verbruiker: een afnemer met een jaarverbruik van 3.600 kWh (piekuren) + 3.900 kWh (daluren)

4.2.2 Gas

In de loop van het jaar 2016 is het aantal aanbiedingen waaruit de Brusselse huishoudelijke gebruiker kan kiezen licht gestegen, van 23 in december 2015 tot 25 in december 2016. Onderstaande grafiek geeft de evolutie weer van het gunstigste aanbod⁴² van elke leverancier en het maandelijkse gemiddelde van de de prijzen voor de mediane Brusselse klant als alle aanbiedingen bij elkaar worden genomen.

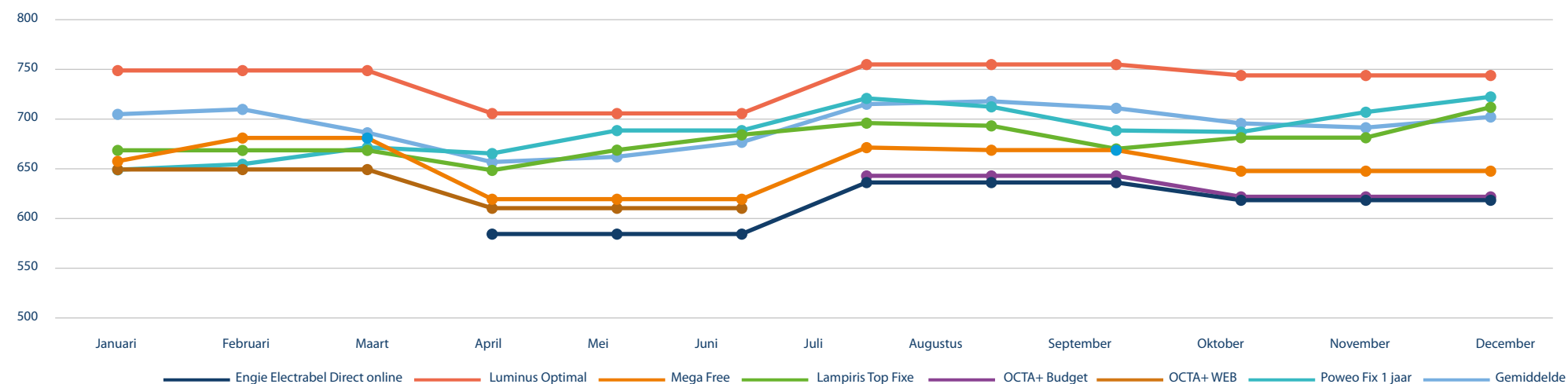
De tabel hiernaast geeft de evolutie weer van het aantal aanbiedingen waarmee de gebruiker kan besparen op zijn jaarfactuur in vergelijking met het aanbod van de standaardleverancier (de zogenoemde vrijheidsgraad).⁴³

Tabel 14: Evolutie van de vrijheidsgraad gas

	Kleine verbruiker	Mediane verbruiker	Grote verbruiker
2016	9	9	9
2015	9	10	10
2014	11	11	11
2013	8	9	9
2012	9	9	9

Bron: BRUSIM

Figuur 17: Prijzevolutie voor de gemiddelde afnemer - 12.728 kWh

Bron: BRUSIM

⁴² Het goedkoopste aanbod dat in heel 2015 werd aangeboden en niet slechts tijdens een bepaalde periode van dat jaar.

⁴³ Een kleine verbruiker is een klant met een jaarverbruik van 2.326 kWh.

Een mediane verbruiker is een klant met een jaarverbruik van 12.728 kWh.

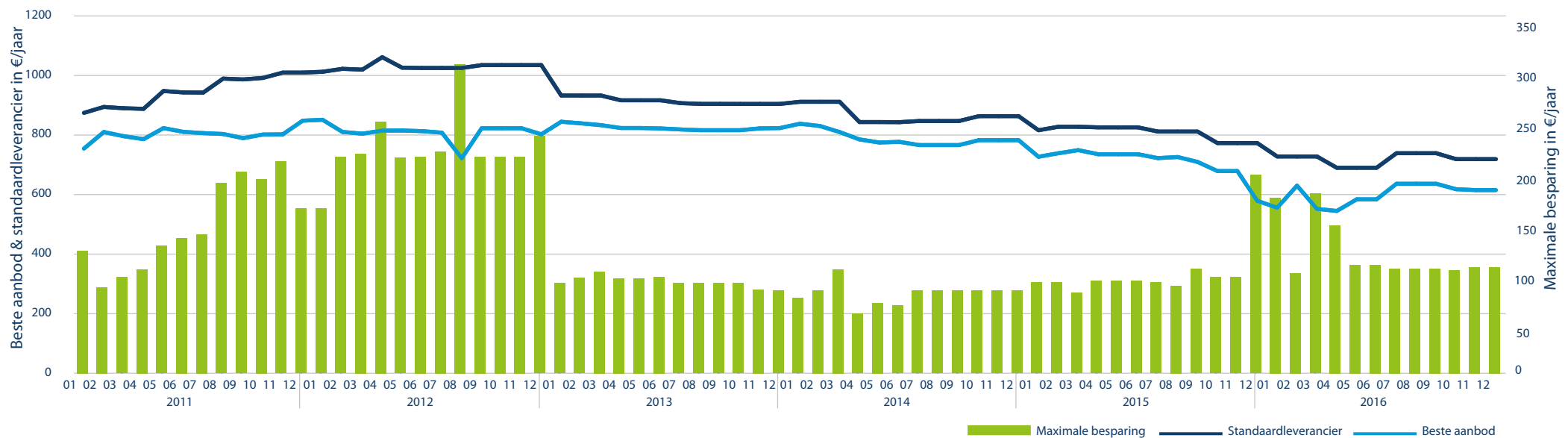
Een grote verbruiker is een klant met een jaarverbruik van 23.260 kWh.

De vrijheidsgraad is voor de mediane en de grote verbruiker met 10 % gedaald tussen 2015 en 2016.

Onderstaande grafiek geeft de evolutie weer van de jaarfactuur voor een mediane afnemer (12.728 kWh) die nog steeds wordt bevoorrad door de standaardleverancier en van de goedkoopste aanbieding op de markt.

In december 2016 bedroeg de winst die een mediane afnemer die door de standaardleverancier wordt bevoorrad kon realiseren door een contract met een andere leverancier te ondertekenen maximaal € 83.

Figuur 18: Evolutie jaarfactuur gas van een mediane Brusselse afnemer - 12.728 kWh

Bron: BRUSIM

Evolutie van het sociaal tarief voor gas

Net als voor elektriciteit legt de federale regulator een sociaal gastarief vast per periode van 6 maanden. In augustus 2016 werd dit tarief herzien en dat resulteerde in een verlaging met 23 % ten opzichte van het eerste semester.

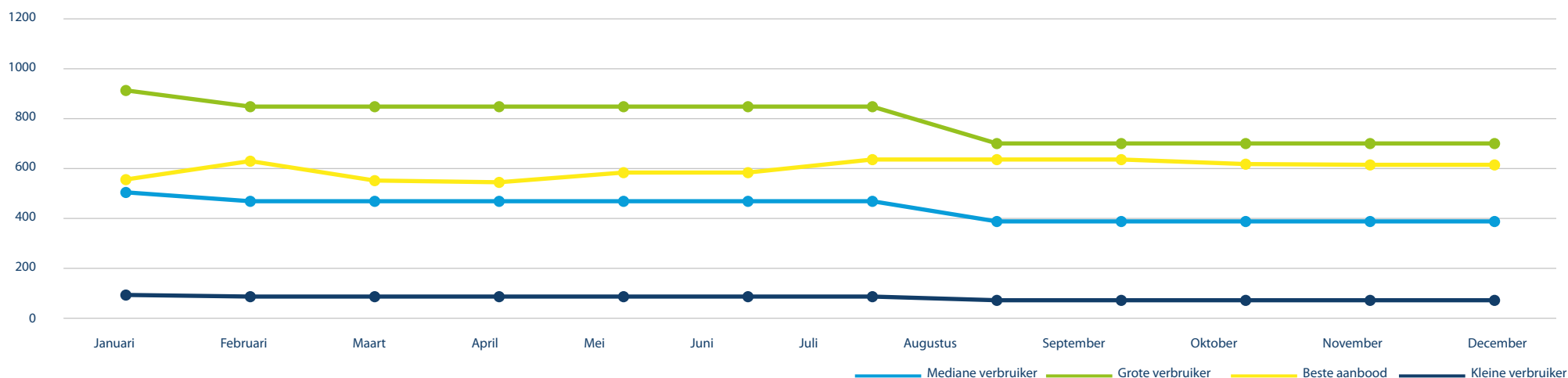
Tabel 15: Evolutie van het sociaal tarief

	08/2015- 01/2016	02/2016- 07/2016	08/2016- 01/2017
Normaal tarief (c€/kWh)	3,818	3,538	2,725

Bron: BRUGEL/CREG

De onderstaande grafiek vergelijkt het sociaal tarief voor alle verbruikerstypes en het beste aanbod voor de mediane klant. Anders dan voor de voor elektriciteit bleef het verschil tussen de prijs van het sociaal tarief en het voordeligste aanbod stabiel ten opzichte van het voorgaande jaar, met 42 % in december 2015 terwijl het 40 % bedroeg in december 2014.

Figuur 19: Evolutie van de jaarlijkse prijs van het sociaal tarief voor verschillende soorten verbruikers – gas

Bron: BRUSIM

4.3 Analyse van de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijsen voor professionele klanten

Sinds 2013 voert BRUGEL een studie uit⁴⁴ naar de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijsen (en hun componenten) voor de professionele klanten (AMR en MMR). Deze studie werd mogelijk gemaakt dankzij de medewerking van de energieleveranciers, die ons gebundelde informatie hebben bezorgd over de facturen die ze voor hun klanten hebben opgesteld. Het boekjaar 2016 had betrekking op het jaar 2015.

4.3.1 Elektriciteit

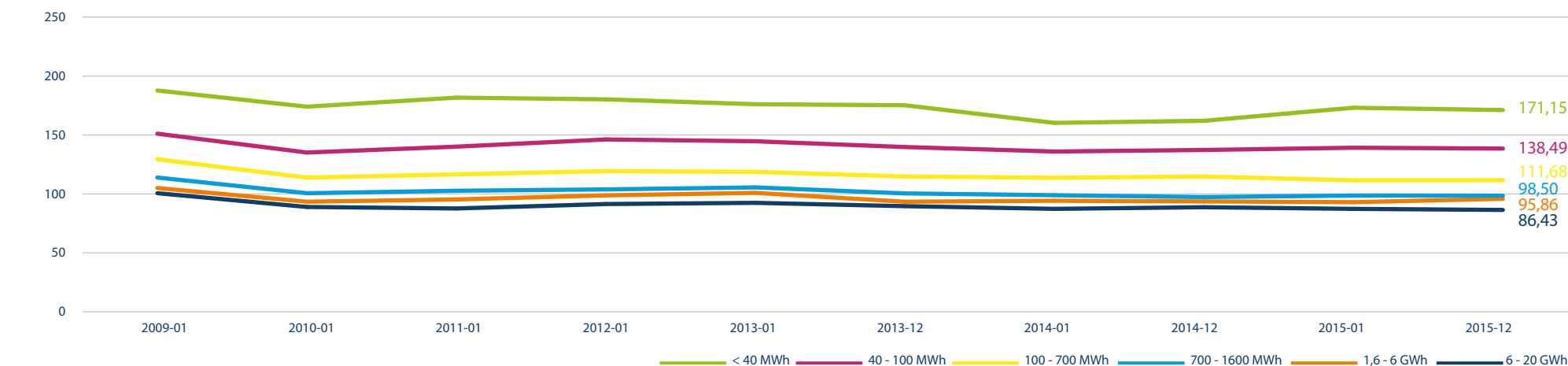
De evolutie van de all-inprijs voor elektriciteit (het totale gefactureerde bedrag in €/MWh excl. btw) voor de verschillende verbruiksklassen is opgenomen in de onderstaande figuur.

Van januari 2009 (de referentiemaand voor de vergelijkingen) tot december 2015 (de laatste maand die in deze studie is opgenomen), zien we een daling van 8,3 % tot 14,1 % naargelang van de verbruiksklasse. Deze daling is het

gevolg van een daling van de energiecomponent, die echter wel wordt afgezwakt door een stijging van de transmissie- en distributietarieven, de bijdrage hernieuwbare energie en de taken.

Als we alle verbruiksklassen bij elkaar nemen, is de prijs per MWh elektriciteit op jaarbasis gedaald van € 105,9 in 2009 naar € 102,85 in 2014 en uiteindelijk € 101,14 in 2015.

Figuur 20: Evolutie van de all-inprijs voor elektriciteit - professionele klanten AMR en MMR

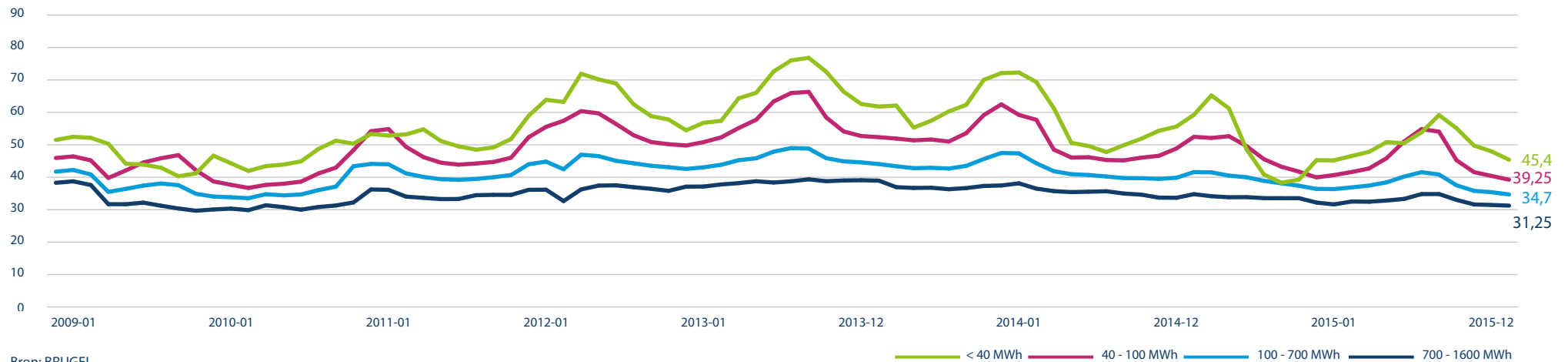
Bron: BRUGEL

⁴⁴ Studie 16 - Over de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijsen voor de professionele klanten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 2009 tot 2015.
<http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/58dcd4da49769.pdf>

4.3.2 Gas

De onderstaande figuur geeft dezelfde gegevens weer voor de all-inprijzen voor gas.

Figuur 21: Evolutie van de all-inprijs voor gas - professionele klanten AMR en MMR

Als we alle verbruiksklassen bij elkaar nemen, is de prijs per MWh aardgas geëvolueerd van € 37,54 in 2009 naar € 39,05 in 2014 en uiteindelijk € 36,17 in 2015.

Tussen de twee referentiedatums, namelijk januari 2009 en december 2015, is de prijs per MWh aardgas voor alle verbruiksklassen gedaald: van 11,9 % voor de kleinste verbruikers tot 18,4 % voor de grootste verbruikers.

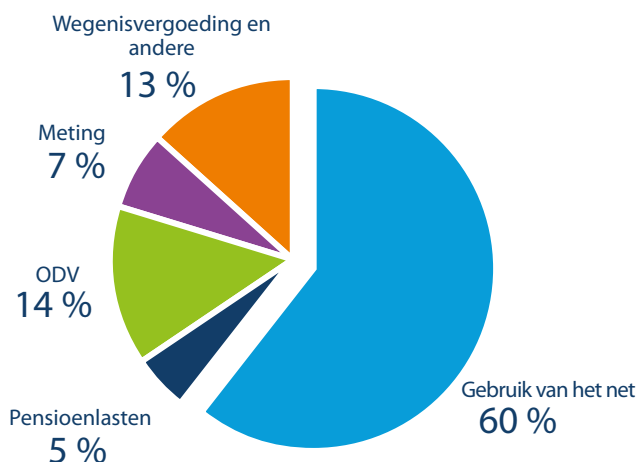
4.4 De distributietarieven 2016-2017

4.4.1 Distributie van elektriciteit

De onderstaande grafiek toont de uitsplitsing van de distributietarieven voor elektriciteit.

Met ongeveer 60 % is de post 'netgebruik' de belangrijkste van het gedeelte distributie. Meting en telling vertegenwoordigt 7 % van het gedeelte distributie. De post meting is de enige vaste post van de distributietarieven voor elektriciteit.

Figuur 22: Uitsplitsing distributietarief - elektriciteit- 2.036 kWh – december 2016

Tabel 16: Uitsplitsing distributietarief - elektriciteit- 2.036 kWh – december 2016

In euro excl. btw	12/2014	12/2015	12/2016	01/2017
Gebruik van het net	107	95	100	106
Niet-gekapitaliseerde pensioenen	11	9	9	3
Openbaredienstverplichtingen (ODV)	22	22	23	19
Meting	8	13	12	12
Wegenisretributie en dergelijke (o.a. vennootschapsbelasting)	13	21	21	22
	162	161	166	162

In januari 2015 was voor een huishoudelijke afnemer van 2.036 kWh een vermindering van 5,4 % aangekondigd. In februari 2015 werd de aangekondigde vermindering als gevolg van de invoering van de vennootschapsbelasting voor de intercommunes geannuleerd, zodat er werd teruggekeerd naar het niveau van 2014. In 2017 vond er

als gevolg van de methodologiewijzigingen die in 2016 werden doorgevoerd (zie hierboven) een lichte daling van de tarieven plaats.

Dezelfde tendensen zien we bij een verbruiker met een jaarlijkse meteropneming en een tweevoudig uurtariefmeter.

Tabel 17: Evolutie distributietarieven – elektriciteit 1.600 kWh + 1.900 kWh jaarlijks

In euro excl. btw	12/2014	12/2015	12/2016	01/17
Gebruik van het net	143	128	135	142
Niet-gekapitaliseerde pensioenen	19	16	15	6
Openbaredienstverplichtingen (ODV)	38	39	40	33
Meting	8	13	12	12
Wegenisretributie en dergelijke (o.a. vennootschapsbelasting)	23	36	37	37
	231	231	239	230

De doorrekening van de kosten voor het gebruik van het transmissienet is niet opgenomen in het eerder toegelichte distributietarief. Dit tarief omvat onder meer de federale bijdragen en de andere toeslagen die op de transmissiekosten worden toegepast. In het Brussels Gewest wordt aan alle verbruikers hetzelfde tarief doorberekend, in verhouding tot hun verbruik.

Tabel 18: Evolutie tarieven doorrekening gedeelte transmissie – elektriciteit 2.036 kWh jaarlijks

in € excl. btw	2014	2015	2016	2017	Δ 2014/2015	Δ 2015/2016	Δ 2016/2017
Transmissiekosten Elia	22,01	21,93	22,36	22,60	-0,37 %	1,96 %	1,08 %
Toeslagen Elia	8,30	9,81	10,12	9,64	18,17 %	3,17 %	-4,75 %
Federale bijdrage	5,20	5,37	6,27	6,96	3,17 %	16,79 %	11,07 %
	35,52	37,11	38,75	39,20			

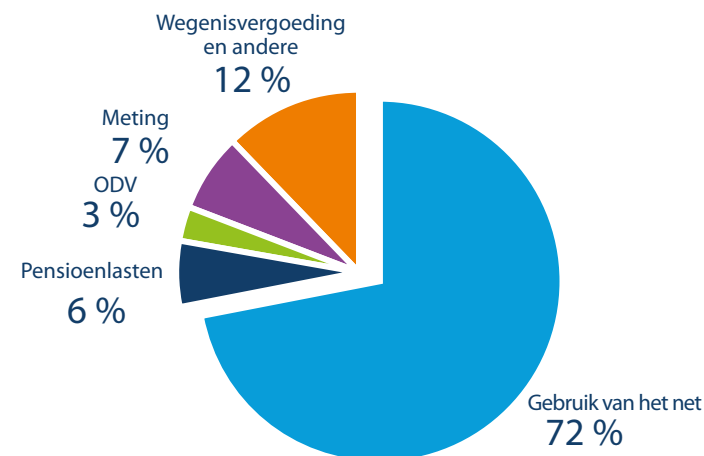
Voor elektriciteit betaalde een kleine professionele klant met een verbruik van 20.000 kWh in 2015 € 1.464 (excl. btw) en in 2016 was dat € 1.525 (excl. btw). Voor 2017 zal de factuur met 2,7 % dalen tot € 1.484 (excl. btw).

4.4.2 Distributie van gas

Figuur 23 toont de uitsplitsing van de distributietarieven gas.

Net als bij elektriciteit is de post 'netgebruik' de belangrijkste van het gedeelte distributie (71 %). De Meting en telling vertegenwoordigt eveneens 7 %. Dit is niet de enige vaste post van de distributietarieven voor gas. Er bestaat namelijk ook een vaste post op het niveau van het netgebruik (€ 49,08 excl. btw voor een jaarlijks verbruik tussen 5.001 en 150.000 kWh). Het totale vaste gedeelte van de mediane Brusselse verbruiker bedraagt 30 % van het totale bedrag van het gedeelte distributie.

Figuur 23: Uitsplitsing distributietarief - gas - 12.728 kWh – december 2016

Tabel 19: Evolutie distributietarieven – gas 12.728 kWh jaarlijks

In euro excl. btw	12/2014	12/2015	12/2016	01/17
Gebruik van het net	167	149	156	163
Niet-gekapitaliseerde pensioenen	18	15	14	5
Openbaredienstverplichtingen (ODV)	11	6	6	5
Meting	8	16	15	16
Wegenisretributie en dergelijke (o.a. vennootschapsbelasting)	15	25	26	28
	219	211	218	216

Een professionele afnemer die 300.000 kWh per jaar verbruikt, zal zijn distributiekosten overigens zien afnemen van ongeveer € 2.822 in 2016 tot 2.727 (-3,5 %) in 2017.

Controle van de distributietarieven

BRUGEL stelt vast dat momenteel geen enkele overheid de correcte naleving van de door de regulator goedgekeurde tarieven controleert. In 2016 heeft BRUGEL een studie opgestart met een dubbel doel. Enerzijds wil BRUGEL controleren of de netbeheerder⁴⁵ de goedgekeurde tarieven strikt toepast op de energieleveranciers. Anderzijds wil BRUGEL de verbruikers garanderen dat de gefactureerde bedragen correct zijn, en daartoe wil de regulator controleren of alle energieleveranciers de werkelijk door de netbeheerder gefactureerde bedragen doorrekenen aan hun klanten.

⁴⁵ Studie 19 - Betreffende de analyse van de correcte facturatie van de distributietarieven door de distributienetbeheerder Sibelga.
<http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/58d26b7441d70.pdf>

5 De distributietarieven

5.1 Reguleringskader

Sinds 1 juli 2014 is BRUGEL bevoegd voor de tarifiering van de elektriciteits- en gasdistributie in het Brussels Gewest. We herinneren er even aan dat deze bevoegdheid officieel werd overgedragen door de Brusselse ordonnantie van 8 mei 2014.

Er werd een werkgroep opgericht met de 4 Belgische regulatoren. In 2016 werden er 2 vergaderingen georganiseerd. Nu de tariefbevoegdheid is overgeheveld naar de gewesten, is het immers belangrijk om informatie te blijven uitwisselen over de tariefproblematiek. We benadrukken dat de doelstellingen en visies van de verschillende regulatoren kunnen verschillen en dat elke regulator volledig onafhankelijk blijft in zijn beslissingen inzake deze bevoegdheid.

De belangrijkste thema's die werden aangesneden, hadden betrekking op: de wijzigingen van de federale wetgeving betreffende de federale bijdrage en het ten laste nemen van de sociale tarieven, de tariefstructuur (voorstel voor een gedeeltelijk capaciteitstarief in Vlaanderen), evolutie van de tariefmethodologieën in de verschillende gewesten en de goedkeuringsprocedures, de controle op de facturatie van de tarieven, tariefharmonisering, benchmarking tool voor de tarieven van de federale regulator, overleg over het REMIT-project (Regulation on Wholesale Energy Market Integrity and Transparency).

5.2 Belangrijkste activiteiten in 2016

5.2.1 Tariefaanpassingen

Tijdens de regulatoire periode voorzien de ordonnanties in de automatische aanpassing van de distributietarieven wanneer een nieuwe toeslag of belasting wordt ingevoerd, en in de jaarlijkse indexering van de wegnisvergoedingen. Bovendien geeft elke aanpassing van de transmissietarieven aanleiding tot een wijziging van de tarieven voor de doorrekening van deze transmissiekosten door de distributienetbeheerder.

Net als in de vorige jaren herhaalt BRUGEL zijn voorstel om de ordonnantie zodanig te wijzigen dat elke tariefpassing niet meer onmiddellijk ingaat, maar binnen een redelijke termijn. Dit zou een veel efficiëntere facturatieketen mogelijk maken en de netbeheerder en de leveranciers de nodige tijd geven om hun processen (op vlak van administratie en beheer) aan te passen. Deze redelijke termijn zou bijvoorbeeld een minimum van 3 maanden zijn voor aanpassingen aan de distributietarieven.

In het huidige tarifieringssysteem voor de distributiekosten legt de ordonnantie de invoering van een nieuwe toeslag op. De onmiddellijke toepassing van dergelijke maatregelen laat niet alleen de regulator, maar ook de leveranciers slechts een

beperkte marge voor de implementatie ervan. Bovendien kan het principe van de niet-terugwerkende kracht van de tarieven niet worden gegarandeerd wanneer een nieuwe toeslag onmiddellijk moet worden toegepast.

Op 22 januari 2016 heeft BRUGEL⁴⁶ de wijzigingen goedgekeurd aan de tarieven voor de doorrekening van de transmissiekosten en de tarieven voor de wegnisvergoeding.

5.2.2 Controle op de regulatoire saldi 2015

Conform de toepassing van artikel 5.2 van de tariefmethodologie heeft BRUGEL⁴⁷ de regulatoire saldi gecontroleerd voor het boekjaar 2015. Naast de goedkeuring van de tarieven omvat de tariefbevoegdheid namelijk ook de jaarlijkse ex-postcontrole van de rekeningen van de distributienetbeheerder.

Elk jaar van de regulatoire periode controleert de regulator de bedrijfskosten, de gerealiseerde investeringen en de volumes geleverde energie en stelt hij een grondig onderzoek in naar de vastgestelde afwijkingen van het initiële tariefvoorstel.

⁴⁶ Beslissing 30 - Betreffende de aanpassing van de tarieven voor de doorrekening van de kosten voor het gebruik van het transmissienet, de aanpassing van de wegnisretributie 2016.
<http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/56cc1c550f215.pdf>

⁴⁷ Beslissing 33 - Betreffende de tariefsaldi gerapporteerd door de netbeheerder Sibelga met betrekking tot het boekjaar 2015 - Elektriciteit.
<http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/57f224d40f64b.pdf>

Beslissing 34 - Betreffende de tariefsaldi gerapporteerd door de netbeheerder SIBELGA met betrekking tot het boekjaar 2015 - Gas.
<http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/57f225862d700.pdf>

Vertrouwelijkheid van gegevens

Als regulator trekt BRUGEL volop de kaart van de transparantie door alle beslissingen te publiceren, evenwel met garantie op de vertrouwelijkheid van commercieel gevoelige informatie. Die aspecten gelden voor alle kernactiviteiten van BRUGEL, maar meer specifiek op het vlak van de tarieven. De regulator moet overigens voor elk type gegevens waarover hij beschikt het vertrouwelijke karakter ervan bepalen.

BRUGEL was de eerste gewestelijke regulator die beslissingen nam op het vlak van de tariefsaldi. In dat opzicht benadrukt BRUGEL het belang van een eenvormige aanpak inzake de transparantie en de behandeling van de tariefinformatie in de verschillende gewesten. BRUGEL is er voorstander van dat alle marktspelers toegang krijgen tot grotendeels hetzelfde niveau van informatie.

5.2.3 Wijziging van de tariefmethodologieën

Eind 2015 bevatte het tariefreguleringsfonds voor de sectoren elektriciteit en gas samen een totaalbedrag van 212,1 miljoen euro, waarvan 97,6 miljoen euro nog geen bestemming had gekregen. BRUGEL wilde deze verschillende bedragen herverdelen onder de Brusselse verbruikers en en er tegelijkertijd voor zorgen dat de tarieven in de volgende regulatoire periode stabiel bleven.

Een wijziging van de tariefmethodologieën drong zich op. De grondslagen van de methodologieën werden echter niet herzien; enkel de wijzigingen die een tariefaanpassing mogelijk maakten vanaf 2017 werden opgenomen.

Om de methodologieën tijdens de regulatoire periode te kunnen wijzigen conform de elektriciteits- en gasordonnanties, werd een akkoord⁴⁸ gesloten met de distributienetbeheerder om het enerzijds eens te worden over de te volgen procedures en anderzijds een bindend tijdschema vast te leggen.

Na overleg met de distributienetbeheerder werden de ontwerpen⁴⁹ van aanpassing van de tariefmethodologieën voor advies overgemaakt aan de raad van gebruikers.

Na een gunstig⁵⁰ advies zonder voorbehoud van de raad van gebruikers werden de methodologische aanpassingen op 10 november 2016 goedgekeurd.

5.2.4 Specifieke tariefvoorstellen

De distributienetbeheerder diende op basis van de aangepaste methodologieën een nieuw tariefvoorstel in voor de periode 2017 - 2019.

BRUGEL keurde op 25 november 2016 de nieuwe distributietarieven⁵¹ goed. Ze gelden vanaf 1 januari 2017.

Deze nieuwe tarieven hebben een impact op zowel de huishoudelijke als de professionele klanten.

De totale impact op de factuur van een gemiddelde Brusselse klant voor elektriciteit en gas zal ongeveer € 30 bedragen in 2017. Deze aanpassingen hebben dus een positief effect op de koopkracht van de Brusselse gezinnen.

Op 2 december 2016 publiceerde BRUGEL een persbericht⁵² over deze tariefwijzigingen.

5.2.5 Studie over de invoering van mechanismen voor solidaire tarifiering

Naar aanleiding van de studie over de progressieve tarifiering⁵³ die BRUGEL in 2015 uitvoerde gaf de minister van Energie BRUGEL de opdracht om denkpistes te bestuderen over de invoering van een mechanisme voor solidaire tarifiering.

Er werden 15 denkpistes voor maatregelen onderzocht, verdeeld over 4 actielijnen: de prijzen beïnvloeden, de toegang tot energie beschermen, het verbruik beïnvloeden en een vierde transversale maatregel die de drie vorige kracht bijzet. Een combinatie van een aantal maatregelen kan effectief een grotere impact hebben dan afzonderlijke maatregelen. Bovendien zijn de verschillende actielijnen complementair en kunnen er door ze te combineren coherente resultaten verkregen worden, zowel op korte als op lange termijn.

Doordat we de spelers in de sector raadpleegden, konden we we deze denkpistes evalueren op het vlak van maatschappelijke, milieugerelateerde en budgettaire impact en eventuele operationele vereisten.

De spelers in de sector zijn het erover eens dat een hele reeks maatregelen noodzakelijk is om de energiearmoede efficiënt te bestrijden.

48 http://www.brugel.be/Files/media/Tarifs/Sept16/Accord-Brugel-Sibelga-Procedure_2016-FR.pdf

49 Beslissing 36 (elektriciteit): http://www.brugel.be/Files/media/Tarifs/NOV16/Projet_decision_36_elec_FR.pdf en Beslissing 37 (gas): http://www.brugel.be/Files/media/Tarifs/NOV16/Projet_decision_37_gaz_FR.pdf

50 Advies van de gebruikersraad: <http://www.brugel.be/Files/media/Tarifs/NOV16/FR-Avis-CU.pdf>

51 Beslissing 41 – Elektriciteit: <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/5858fd616eb86.pdf>

Beslissing 42 – Gas: <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/5858f1fe34d86.pdf>

52 Persbericht: <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/584169f1f124b.pdf>

53 Studie 10 - Betreffende de invoering van een progressieve tarifiering voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/565da34a0480f.pdf>

54 Studie 14 - Betreffende de invoering van mechanismen voor solidaire tarifiering. <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/584547ec4bd15.pdf>

Uit de resultaten blijkt dat een van de doelstellingen van solidaire tarifiering erin bestaat nieuwe beschermde klanten aan te trekken door de voordelen van het statuut te verbeteren. Door een sociaal tarief aan te bieden dat aanzienlijk lager ligt dan het commerciële referentietarief en deze tariefverlaging te koppelen aan de afschaffing van de verplichte plaatsing van een stroombegrenzer zouden we **het aantal beschermde klanten kunnen verdubbelen tot 4.700**.

Bovendien is de sociale winst maximaal wanneer het sociaal tarief het sterkst wordt verlaagd en/of wanneer er geïnvesteerd wordt in energie-efficiëntie. Logischerwijs kunnen alleen scenario's waarin maatregelen voor energie-efficiëntie worden genomen, ertoe leiden dat bovenop de sociale winst ook de milieudoelstellingen worden bereikt.

De OCMW's hebben de afschaffing van de verplichte plaatsing van een stroombegrenzer aangewezen als voornaamste hefboom om het statuut van gewestelijke beschermde klant aantrekkelijker te maken.

In de studie werd ook onderzocht wat de tariefimpact van de invoering van een dergelijk mechanisme kan zijn. De resultaten tonen aan dat de financiering zelfs bij een beperking tot het huishoudelijke segment in de lijn van 3 euro per jaar ligt. Deze maatregelen zouden kunnen worden gefinancierd via een ODV-tarief dat wordt opgenomen in de distributietarieven, of via de gas- en elektriciteitsrechten⁵⁵.

Tot besluit kunnen we zeggen dat de solidaire tarifiering zoals ze werd geanalyseerd, een pragmatische, werkbare en betaalbare oplossing biedt, die gebaseerd is op het bestaande kader. Het is nu aan de wetgever om een keuze te maken inzake de in te voeren maatregelen.

5.2.6 Transversale analyses

De tariefbevoegdheid stelt BRUGEL in staat om een transversale, efficiënte en volledige controle uit te voeren die toelaat om de tariefgegevens (tariefvoorstellen en ex-post controle) te vergelijken en te harmoniseren met de informatie in de investeringsplannen en de programma's van de openbardienststopdrachten.

5.2.6.1 Op het niveau van de investeringsplannen

Het totaal van de kosten (investerings en exploitatie) van de distributienetbeheerder is onderworpen aan de controle van BRUGEL. Bij de goedkeuring van het tariefvoorstel voor de periode 2015-2019, heeft BRUGEL een totaalbudget goedgekeurd dat de tarieven moet dekken.

De controle van de goede beheersing van de kosten gebeurt ex-post door BRUGEL.

Wat de conversie van de gasnetwerken betreft, beklemtoont BRUGEL het belang van een visie op de verschillende verantwoordelijkheden van de spelers en op de financieringsmodaliteiten om de tariefimpact te evalueren en proactief aan te pakken.

Het totale budget voor de investeringsplannen elektriciteit en gas voor 2017 bedraagt respectievelijk € 50.502.595 en € 32.590.624.

BRUGEL heeft gecontroleerd⁵⁶ of de investeringen voor 2017 die zijn vermeld in het investeringsplan 2017-2024 coherent zijn met de tariefvoorstellen. Dit was een eerste oefening om de investeringsplannen en de tarieven te vergelijken.

Wat de conversie van de gasnetwerken betreft, beklemtoont BRUGEL het belang van een visie op de verschillende verantwoordelijkheden van de spelers en op de financieringsmodaliteiten om de tariefimpact te evalueren en proactief aan te pakken.

5.2.6.2 Op het niveau van de openbardienststopdrachten

Net als voor de investeringsplannen heeft BRUGEL enerzijds de coherentie van het programma voor de openbardienststopdrachten voor 2017 met de tariefvoorstellen voor elektriciteit en gas⁵⁷ geanalyseerd en anderzijds, tijdens de ex-postcontrole, het uitvoeringsverslag van het programma 2016 met de tarifaire werkelijkheid.

BRUGEL benadrukte in zijn advies dat het geraamde budget getuigde van een grote voorzichtigheid en dat een betere evaluatie van bepaalde parameters wenselijk was. Zoals vermeld in onze eerdere adviezen heeft BRUGEL in de vorige boekjaren vastgesteld dat er een vrijwel systematisch verschil is tussen de realiteit en de ambities die Sibelga presenteert in zijn programma voor de openbardienststopdrachten.

Het tariefvoorstel dat Sibelga indiende voor de regulatoire periode 2015 - 2019 om de kosten van zijn openbardienstverplichtingen te dekken, was overigens

⁵⁵ Artikel 26 (elektriciteit) en artikel 20septiesdecies (gas)

⁵⁶ Advies 218 van 27 november 2015 - Betreffende het investeringsplan voor elektriciteit, voorgesteld door de Brusselse distributienetbeheerder voor de periode 2016 - 2020. <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/56712a2ac005e.pdf>

⁵⁷ Advies 217 - Betreffende het programma van de openbardienststopdrachten 2016 van Sibelga. <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/56712aa2a08a7.pdf>

voor het eerste jaar van de regulatoire periode gebaseerd op het programma voor 2015.

Het tariefbudget voor dit eerste jaar werd geïndexeerd voor de rest van de periode. Bijgevolg is er vanaf het tweede jaar van de regulatoire periode geen direct verband meer tussen het jaarprogramma en de (voor 5 jaar bepaalde) tarieven.

BRUGEL stelde in overleg met de distributienetbeheerder ook voor om het ODV-tarief jaarlijks aan te passen op basis van de laatste reëel vastgestelde kosten. Voor 2017 werden de tarieven verbonden met de openbaredienststopdrachten bepaald op basis van de realiteit in 2015. Deze methodologische aanpassingen gelden zowel voor elektriciteit als voor gas (zie hoger).

5.2.7 Behandeling van de beroepen

BRUGEL pleit voor een stabiel regulerend kader en voor rechtszekerheid. Voor de tariefbeslissingen (methodologieën, beslissingen tot goedkeuring ...) vermeldt de ordonnantie dat bij elk geschil beroep kan worden aangetekend bij het Brusselse Hof van Beroep.

BRUGEL bevestigt nogmaals dat het tariefinvoeringen met terugwerkende absoluut wil vermijden. De tariefmethodologieën voorzien overigens in een procedure na de nietigverklaring of opschorting van een tariefbeslissing van BRUGEL. Het Hof zou deze procedure echter niet kunnen volgen en een eventuele nietigverklaring van de tarieven zou een weerslag kunnen hebben op alle Brusselse verbruikers.

De beroepen tegen de tariefbeslissingen zouden ook het huidige marktmodel kunnen wijzigen, met het risico dat er op termijn verschillende marktmodellen bestaan in de drie gewesten van het land.

5.2.7.1 Beroep van de vzw Touche pas à mes certificats verts (TPCV) tegen de tariefmethodologie van BRUGEL

In oktober 2014 diende de vzw TPCV een beroep in tot nietigverklaring van de beslissing nr. 20140901-16 die door BRUGEL op 1 september 2014 werd genomen met betrekking tot de tariefmethodologie elektriciteit (hierna 'de bestreden beslissing').

Volgens TPCV was de tariefmethodologie die voortvloeit uit de bestreden beslissing onwettig en kon er bijgevolg geen enkel tariefvoorstel dat voortvloeide uit deze methodologie aanvaard worden. Daarvoor worden zes argumenten aangevoerd:

- TPCV stelde dat de bestreden beslissing onwettig was omdat ze strijdig was met de Bijzondere Wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980, zoals gewijzigd door de Bijzondere Wet van 6 januari 2014 met betrekking tot de zesde staatshervorming. TPCV beweerde dat BRUGEL, door de tarieven - waaronder die met betrekking tot het gebruik van het transmissienet - afhankelijk te maken van de bruto actieve afgenomen energie, een transmissietarief bepaalde.
- TPCV meende dat de bestreden beslissing, die het compensatieprincipe zou afschaffen, niet gemotiveerd was op dit vlak. ipv ;
- TPCV voerde aan dat het compensatieprincipe onwettig afgeschaft was.
- TPCV houdt staande dat de bestreden beslissing strijdig was met de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie en met de Richtlijn 2009/28/EG, aangezien de eindafnemer die zich louter in zijn hoedanigheid van verbruiker op de elektriciteitsmarkt positioneert, zich in een andere situatie bevindt dan de 'prosumer', en dat de gelijke behandeling van de twee categorieën van gebruikers strijdig was met de voornoemde beginselen.

- TPCV beweerde dat de bestreden beslissing de doorrekening van de kosten niet garandeert, aangezien ze de tarieven tegen de inwerkingtreding van de MIG6 en uiterlijk op 1 januari 2018 afhankelijk wil maken van de bruto actieve afgenomen energie.
- TPCV beweerde dat de bestreden beslissing, die het compensatieprincipe afschaft, afbreuk deed aan het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel.

BRUGEL stelde enerzijds dat het beroep onontvankelijk was wegens het ontbreken van belang. Anderzijds hield BRUGEL onder meer staande dat:

- BRUGEL geen tarieven voor het gebruik van het transportnet bepaalt maar artikel 9quater, § 2, van de elektriciteitsordonnantie en het principe van de 'tariefcascade' toepast;
- BRUGEL zijn beslissing voldoende heeft gemotiveerd en openbaar heeft gemaakt, meer bepaald met verwijzing naar het principe van de gelijke behandeling van de elektriciteitsverbruikers en naar zijn exclusieve nieuwe bevoegdheid inzake tarieven;
- BRUGEL het door TPCV aangevoerde argument over de afschaffing van het compensatieprincipe betwistte. Brugel bleef erbij zich gewoon beperkt te hebben, in overeenstemming met het principe van gelijkheid, niet-discriminatie en billijkheid, tot de definitie van de modaliteiten voor de toepassing ervan, aangezien personen binnen dezelfde categorie - met name de energieverbruikers en de energieverbruikers die beschikken over fotovoltaïsche panelen die geen energie produceren op het moment dat zij ze verbruiken - zonder objectieve reden anders werden behandeld wat de bijdrage in de kosten voor het gebruik van het net betrof.

- de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie gerespecteerd werden, aangezien:
 - ✓ de verbruikers die beschikken over fotovoltaïsche panelen en de andere producenten van (niet-hernieuwbare) energie zich niet in vergelijkbare situaties bevinden;
 - ✓ de energieverbruikers die over fotovoltaïsche panelen beschikken die geen energie produceren op het moment dat zij ze verbruiken en de verbruikers die niet over fotovoltaïsche panelen beschikken zich in een vergelijkbare situatie bevinden en de bestreden beslissing bijgevolg een einde stelt aan een bestaande discriminatie;
 - ✓ Richtlijn 2009/28/EG geen verplichting oplegt om voordeligere tarieven toe te passen voor de verbruikers die over fotovoltaïsche panelen beschikken.
- de beslissing in overeenstemming is met het principe van de doorrekening van de kosten, om de volgende redenen:
 - ✓ De doorrekening van de kosten moet in zijn totaliteit bekeken worden.
 - ✓ De tarieven moeten de totale kosten weerspiegelen.
- het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel nageleefd werd, aangezien:
 - ✓ het compensatieprincipe niet afgeschaft werd door de invoering van de bestreden beslissing;
 - ✓ de bepaling van de distributietarieven op basis van de bruto afname zoals vermeld in de bestreden beslissing, een tariefbeslissing van algemeen nut is die een einde stelt aan een onmiskenbare discriminatie.

De pleitzitting was gepland op 1 juni 2016, maar werd uitgesteld tot 16 november 2017.

Er wordt in principe een uitspraak verwacht aan het einde van het jaar 2017 of in het begin van het jaar 2018.

5.2.7.2 Beroep van Lampiris tegen de tariefbeslissingen 20 en 21 van BRUGEL

Op 19 januari 2015 stelde het bedrijf Lampiris nv een beroep tot nietigverklaring in bij het Hof van Beroep van Brussel tegen de volgende beslissingen van BRUGEL:

- de beslissing (nr. 20141212-20) van 12 december 2014 betreffende de aanvaarding van het aangepaste tariefvoorstel 'elektriciteit' van de cvba Sibelga voor de regulatoire periode 2015-2019
- de beslissing (nr. 20141212-21) van 12 december 2014 betreffende de aanvaarding van het aangepaste tariefvoorstel 'gas' van de cvba Sibelga voor de regulatoire periode 2015-2019

Deze twee procedures werden samengevoegd voor het Hof van Beroep.

In zijn verhaal verweet Lampiris BRUGEL in zijn beslissingen geen rekening te hebben gehouden met de eventuele kosten voor de leverancier van de onbetaalde bedragen met betrekking tot de distributiekosten en de factureringskosten voor de distributiekosten.

Lampiris hield de onwettigheid van de voornoemde beslissingen en de ontoereikende motivering staande, aangezien deze handelingen:

- afbreuk zouden doen aan de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie (artikels 102 en 106 VWEU, artikel 10 en 11 van de gecoördineerde Grondwet);
- afbreuk zouden doen aan de tariefprincipes inzake doorrekening, efficiëntie, transparantieplicht en niet-discriminatie;
- niet voldoende gemotiveerd zouden zijn;
- afbreuk zouden doen aan de vrijheid van handel en nijverheid.

BRUGEL pleitte:

- enerzijds voor de niet-ontvankelijkheid van het beroep wegens het ontbreken van belang;
- anderzijds voor de ongegrondheid van het beroep:
 - De bestreden beslissingen beperkten zich tot de goedkeuring van de door de DNB voorgestelde distributietarieven en bekrachtiging dat deze tarieven conform de toepasbare tariefmethodologieën zijn.
 - De bestreden beslissingen zouden het marktmodel niet fundamenteel kunnen hervormen door in een andere vorm van compensatie te voorzien dan de toevoeging van een door Lampiris gevraagde tariefpost, omdat anders de wettelijke en contractuele bepalingen die aan de basis liggen van het marktmodel, geschonden zouden worden.

Het Hof van Beroep van Brussel besliste in zijn arrest van 28 april 2016 dat:

- het beroep ontvankelijk was, omdat Lampiris een rechtstreeks belang had bij de nietigverklaring van de beslissingen, omdat de eventuele nietigverklaring gunstig zou zijn voor Lampiris omdat er op zijn minst opnieuw een kans zou bestaan dat de factureringskosten voor het bedrijf zouden verlagen.
- het beroep niet gegrond was aangezien:
 - de beslissingen voldoende gemotiveerd waren, omdat BRUGEL zijn keuze gemotiveerd had met verwijzing naar het marktmodel;
 - BRUGEL geen manifeste fout heeft begaan, aangezien het gewoon het cost-plus reguleringmodel heeft toegepast en het feit dat de factureringskosten worden betaald door de leveranciers het resultaat is van de gezamenlijke toepassing van het economische cost-plusmodel van de tariefmethodologie en van het marktmodel dat de leveranciers gevraagd en gekregen hebben;
 - 'per definitie zijn de factureringskosten, in het unieke en cascadegewijze factureringssysteem, geen kosten van de DNB, die ze dus nooit heeft opgenomen in

zijn tarieven; BRUGEL kon ze dus niet, zoals Lampiris beweert, verwerpen: a fortiori kan BRUGEL geen 'niet-gemotiveerde verwerping' verweten worden, zoals Lampiris doet [...]

5.2.8 Beheer van klachten behandeld door BRUGEL

De analyse van de interne jurisprudentie heeft betrekking op klachten waarvoor BRUGEL ingeschakeld werd als beroepsinstantie door de eiser zelf en/of door zijn Geschillendienst als deze zich onbevoegd had verklaard om over de tariefklachten te beslissen.

In het jaar 2016 ontving BRUGEL vier klachten die betrekking hadden op de rechtzetting van het bedrag van de distributiekosten door een commerciële energieleverancier en één klacht over het tarief dat Sibelga toepaste voor de plaatsing van een nieuwe meter op plank.

5.2.8.1 Tarief van de netwerkkosten

De klager betwistte de distributiekosten op jaarlijkse eindafrekening die hij ontving van zijn energieleverancier Y. Volgens de klager waren de door de DNB opgelegde netwerkkosten hoger zijn dan het bedrag van zijn elektriciteitsverbruik.

De door de klager betwiste netwerkkosten hadden betrekking op enerzijds het door Brugel goedgekeurde distributietarief voor elektriciteit (tarieven 2015-2019), en anderzijds het jaarlijks door de CREG goedgekeurde transporttarief.

Om de juistheid van het betwiste bedrag voor de netwerkkosten te verifiëren, controleerde BRUGEL enerzijds de door Sibelga aan de leverancier gefactureerde netwerkprijs voor de klager, en anderzijds het door de leverancier aan de eindklant geherfactureerde bedrag van de netwerkkosten.

BRUGEL stelde vast dat Sibelga de tarieven correct had toegepast.

5.2.8.2 Tarief voor de plaatsing van een nieuwe meter

De klager betwistte het door de DNB toegepaste tarief voor de plaatsing van een initieel op plank voorziene meter voor de gemeenschappelijke delen van een klein gebouw en meer bepaald de bijkomende factuur die Sibelga stuurde na de uitvoering van de werken.

De initiële offerte van Sibelga - die door de klager werd aanvaard en betaald vóór de uitvoering van de werken - had betrekking op de terbeschikkingstelling van laagspanningsvermogen < 25 kVA en de plaatsing van een enkelvoudige elektriciteitsmeter $p \leq 25$ kVA op plank. Tijdens de uitvoering van de werken stelde Sibelga vast dat de aanwezige meters in een kast zaten. Sibelga besliste daarop om ook de nieuwe meter in een kast te plaatsen.

Sibelga stuurde daarna een bijkomende factuur aan de klagen met een supplement voor de levering en de plaatsing van een kast van 25X60, waarin niet voorzien was in de initiële offerte.

Tijdens de behandeling van de klacht bracht de distributienetbeheerder BRUGEL ervan op de hoogte dat hij het dossier nogmaals grondig had geanalyseerd en bij wijze van uitzondering had beslist om de betwiste factuur te annuleren en een creditnota op te stellen ten gunste van de klager.

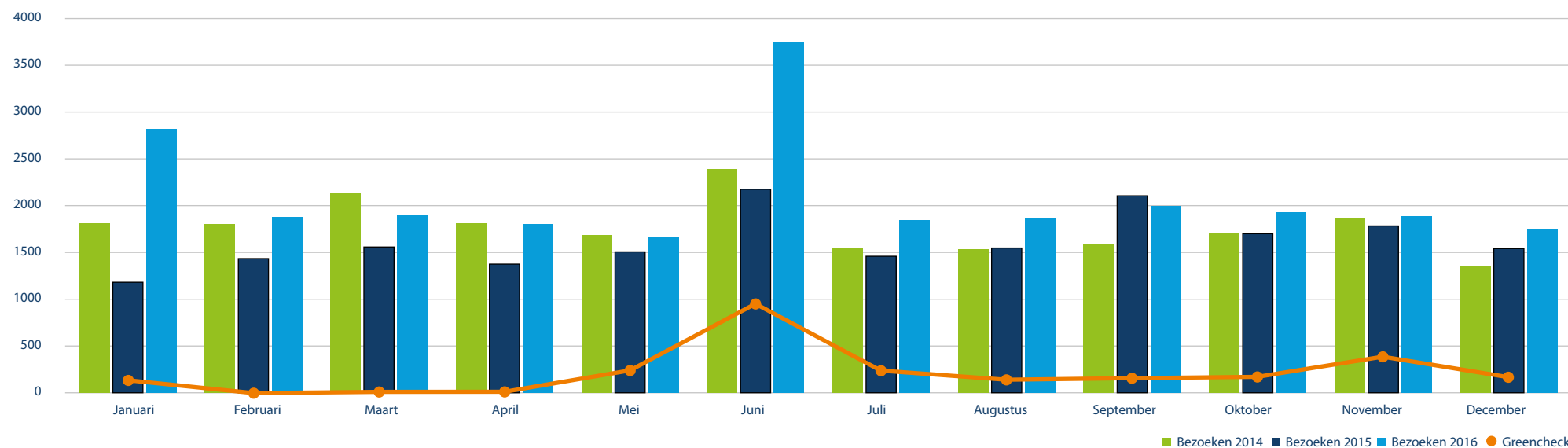
BRUGEL nam van de annulering van de betwiste factuur door Sibelga en de opstelling van een creditnota ten gunste van de klager. Op die manier werd de klacht nog tijdens de behandeling zonder voorwerp.

6 Activiteiten om de concurrentie te bevorderen

De hieronder vermelde bezoekersstatistieken aan de simulator BRUSIM tonen voor 2016 een algemene stijging van 29 % ten opzichte van 2015. Hoewel er in 2016 geen gerichte communicatiecampagne werd gevoerd, was de bezoekfrequentie in januari meer dan verdubbeld en lagen

de cijfers voor juni 73 % hoger dan die van 2015. Deze laatste stijging kan onder meer worden verklaard door de lancering de campagne voor de tool Greencheck⁵⁸ die op zijn simulatiepagina verwijst naar BRUSIM.

Figuur 24: Bezoekersstatistieken www.brusim.be (aantal simulaties per maand)

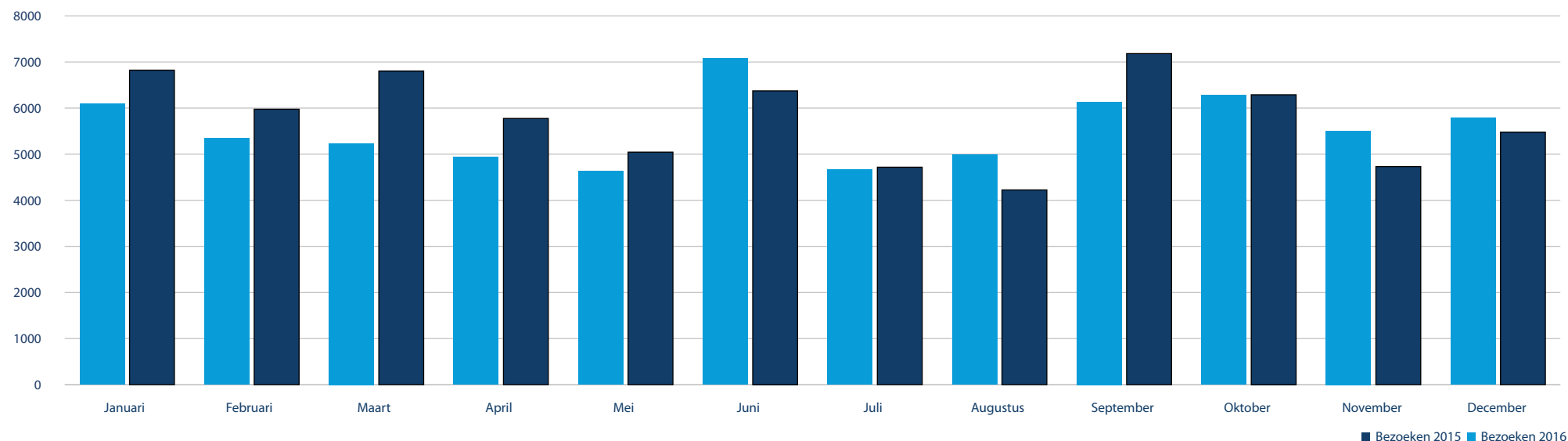
De concurrentiedynamiek wordt daarnaast ook bevorderd door de groepsaankopen van gas en elektriciteit, die opgang maken sinds de liberalisering van de energiemarkt; de deelnemers aan zo'n groepsaankoop krijgen gunstigere tarieven dan wanneer ze hun contract met een

energieleverancier individueel zouden onderhandelen. BRUGEL voert momenteel een onderzoek naar de werking van de groepsaankopen en de impact die ze hebben op de energiemarkt.

Het aantal bezoeken aan de algemene website van BRUGEL is in 2016 gedaald met 4 % ten opzicht van 2015.

⁵⁸ Via Greencheck kan een verbruiker in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest controleren hoe groot het aandeel groene elektriciteit is dat aan hem wordt geleverd.

Figuur 25: Bezoekersstatistieken www.brugel.be (aantal bezoeken per maand)

BRUGEL verstuurt nog steeds een nieuwsbrief met de laatste publicaties van de regulator. Eind 2016 kregen 2.791⁵⁹ personen dit informatiebulletin, dat is 3,5 % minder dan eind 2015. In 2016 verstuurden we 11 nieuwsbrieven.

De regulator heeft verder deelgenomen aan evenementen en opleidingen voor verschillende doelgroepen, waaronder de prosumers, de meest kwetsbare klanten⁶⁰ en de sociale en professionele spelers in de sector. Via regelmatige contacten met de pers kon de regulator nuttige informatie verspreiden onder de Brusselse energieverbruikers.

⁵⁹ 2.498 Franstaligen en 293 Nederlandstaligen.

⁶⁰ In november 2015 heeft BRUGEL een conferentie georganiseerd in het Brussels Parlement over de bescherming van de huishoudelijke afnemers.

7 Conclusies

Het toezicht op de werking van de elektriciteits- en gasmarkt heeft de volgende belangrijke punten aan het licht gebracht:

- Het aantal actieve leveringspunten, zowel voor elektriciteit als voor gas, neemt nog steeds jaar na jaar zeer licht toe, maar blijft in overeenstemming met de normale evolutie van het distributienet in een stedelijke omgeving. Wat betreft de volumes dient opgemerkt te worden dat het elektriciteitsverbruik nog met 0,6 % teruggelopen is tegenover 2015 (tegenover een daling van 1,9 % in 2015 in vergelijking met 2014) terwijl het gasverbruik met 5,2 % is toegenomen in vergelijking met 2015 (in 2015 werd er al een toename van 12,1 % opgetekend tegenover 2014). De stijging van het gasverbruik is toe te schrijven aan de minder gunstige weersomstandigheden in 2016 ten opzichte van 2015.
- De Brusselse energiemarkt blijft aantrekkelijk voor de leveranciers als we kijken naar het aantal toegekende vergunningen of het aantal actieve leveranciers. Het aantal spelers dat over een vergunning beschikt, bedraagt momenteel 36, van wie 25 over vergunningen voor de twee energietypes beschikken. Op de Brusselse markt tellen we 23 actieve leveranciers. Om de werking van de markt te verbeteren, werden er voorstellen geformuleerd om het reglementaire kader aan te passen aan de realiteit van de markt, met name wat betreft de toekomst van de lokale levering, het statuut van standaardleverancier en de procedure voor noodleveranciers.
- Door de komst van nieuwe spelers en de ontwikkelingen binnen een aantal onder hen zijn de marktaandeelen in volume of in leveringspunten gewijzigd, hoewel deze evolutie nog geen grote invloed heeft gehad op de rangschikking van de spelers in dalende volgorde van belangrijkheid. Deze evolutie heeft ook een invloed op het percentage klanten dat van leverancier verandert. Dat percentage is gestegen, zowel voor elektriciteit als voor gas, en is vooral opvallend voor de huishoudelijk sector: daar ligt het kwartaalpercentage klanten dat van leverancier verandert bijna zes keer hoger dan wat er in 2010 gemiddeld werd opgetekend voor elektriciteit en voor gas. Over het algemeen blijven de switchpercentages in de professionele sector aanzienlijk hoger dan in de huishoudelijke sector.
- Op het vlak van de regels voor de marktwerking is de regulator de evolutie blijven volgen van de invoering van een nieuwe MIG en vestigt hij de aandacht van de overheid op de noodzaak om de geldende reglementering aan te passen en zo bepaalde marktoperaties mogelijk te maken (zoals intelligente meters en de valorisatie van de decentrale productie-eenheden). Voor de implementatie van de flexibiliteitsmarkt heeft BRUGEL bovendien zijn consultaties met de marktspelers verdergezet met de bedoeling om een reglementair en regulatorisch kader op te stellen, met name betreffende de activiteit van de leverancier van energiediensten, het beheer van de meting van de flexibiliteit en de bescherming van de klanten, in het bijzonder tegen de nadelen van het niet beschikken over de middelen om flexibiliteit aan te bieden.

De ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet werd op de twee volgende niveaus gecontroleerd:

- **De opportuniteit van de investeringsplannen voorgesteld door de netbeheerders en de kwaliteit van de energiedistributie:** op basis van opportunitieanalyses heeft BRUGEL de Brusselse Hoofdstedelijke Regering aanbevolen plannen van de netbeheerders goed te keuren voor zover ze erop gericht zijn een antwoord te bieden op de verbruiksbehoefte op deze netten en aan de geldende kwaliteitsnormen voor energielevering te voldoen. Bovendien heeft Sibelga, in antwoord op de richtlijn 2012/27/EU⁶¹ die werd omgezet in artikel 25vicies van de elektriciteitsordonnantie, de installatie van bijna 15.000 elektronische meters gepland van 2016 tot 2020. De zogenoemde 'slimme' functionaliteiten van dit type meter zullen echter niet worden geactiveerd en deze meters zullen bijgevolg als klassieke meters worden behandeld.
- **Het conversieproject van L-gas naar H-gas:** BRUGEL wijst de bevoegde overheden nogmaals op **het belang en de hoogdringendheid** van de implementatie van een geïntegreerde visie op het conversieproject. Het gaat met name om de invoering van een wettelijk kader voor het beheer van de conversie, door een werkwijze op te stellen voor de aanpassingen die zullen moeten gebeuren aan de binneninstallaties van de klanten, door de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken actoren te omkaderen en een visie te geven op de financieringsmodaliteiten.

⁶¹ Deze richtlijn verplicht de lidstaten om er vanaf januari 2015 in alle nieuwe gebouwen en gebouwen waar ingrijpende renovatiewerken worden uitgevoerd, voor te zorgen 'dat de eindafnemers tegen concurrerende prijzen de beschikking krijgen over individuele meters die hun actuele energieverbruik nauwkeurig weergeven en informatie geven over de feitelijke verbruikstijd'.

De conversie van de netten wordt immers door de sector als onvermijdelijk beschouwd, na de beslissing van Nederland om de export van laagcalorisch gas naar België te verminderen vanaf 2024 en volledig stop te zetten tegen 2030. Synergrid heeft overigens een conversiescenario in verschillende fases voorgesteld waarbij de conversie van het net voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2020 zou starten en vóór 2024 afgerond zou moeten zijn.

Gezien de bijzonder strikte planning die Synergrid voorstelt, heeft BRUGEL het voortouw genomen in de denkoefening over de geschikte aanpak van deze problematiek. De regulator wil op die manier voldoende voorbereid zijn om de Brusselse overheden advies ter zake te verlenen. BRUGEL ondernam al diverse initiatieven (zoals studies en openbare raadplegingen) en plant nog meer initiatieven om zo de nodige antwoorden aan te kunnen reiken voor een geïntegreerde aanpak van deze problematiek.

• Evolutie van de prijzen

Het aantal aanbiedingen op de Brusselse huishoudelijke markt voor elektriciteit is in de loop van 2016 toegenomen tot 27, tegenover 24 in 2015. De concurrentiestrijd woedt in alle hevigheid en dit ten voordele van de consument, die kan kiezen uit een ruim aanbod en flink kan besparen ten opzichte van het standaardaanbod.

Het aantal aanbiedingen voor gas daarentegen is gedaald van 20 in 2015 naar 17 in 2016, wat over het algemeen genomen niet gunstig uitvalt voor de consumenten.

De prijsanalyse toont aan dat het 'commodity'-aandeel dat de Brusselse verbruiker betaalt zowel voor elektriciteit (als we rekening houden met de groenestroombijdrage)

als voor gas over het algemeen lager is vergeleken met de andere gewesten.

• Uitoefening van de tariefbevoegdheid

Tijdens het jaar 2016 controleerde BRUGEL voor de eerste keer in de regulatoire periode 2015-2019 de rekeningen van de distributienetbeheerder Sibelga, voor het jaar 2015.

De regulator stelde een aanzienlijk verschil vast tussen de realiteit en de voorlopig geraamde budgetten, met een aanzienlijk hoog totaal regulatorisch saldo tot gevolg. Deze situatie is toe te schrijven aan een overschatting van bepaalde tarieven en een bijzondere economische context: de winstmarge van de distributienetbeheerder hangt af van een OLO-rentevoet⁶² die historisch laag was in 2015 en 2016, terwijl het tarief waarin werd voorzien om deze marge te compenseren overschat werd op basis van de gegevens van 2014. Daardoor zijn aanzienlijk hoge regulatoire saldi ook tijdens het boekjaar 2015, maar eveneens tijdens de voorgaande jaren. BRUGEL heeft daarnaast duidelijk vastgesteld dat sommige van de tarieven die waren bepaald voor de regulatoire periode 2015-2019 overschat waren. BRUGEL heeft daarom voorgesteld om de tariefmethodologie te herbekijken om het bedrag van bepaalde tarieven jaarlijks te kunnen vastleggen en efficiënter te kunnen controleren.

Voor het jaar 2015 (elektriciteit en gas samen) heeft BRUGEL een regulatorisch saldo goedgekeurd van 212,1 miljoen euro, dat moet worden overgedragen aan de Brusselse verbruikers. Om het marktevenwicht te bewaren, heeft BRUGEL ervoor gekozen om vanaf 1 januari 2017 een deel van dit bedrag te herverdelen onder de Brusselse verbruikers (in de vorm van een verlaging van de energieprijzen met 6,5 % voor elektriciteit en 4,3 % voor gas) en daardoor bij Sibelga een zekere stabiliteit, in de vorm

van een reserve, in te voeren voor de volgende regulatoire periode.

In 2017 zal BRUGEL in overleg met de distributienetbeheerder de principes van de tariefmethodologie voor 2020-2024 vastleggen. BRUGEL zal in dat kader een onderzoek starten naar de mogelijkheid om de tariefstructuur te vereenvoudigen en een capacitaire tariefcomponent voor elektriciteit in te voeren. Daarnaast komt er een evaluatie van de ingevoerde incentive regulation en zal BRUGEL een methodologieaanpassing voorstellen die de distributienetbeheerder nog meer moet aanmoedigen om zijn kosten onder controle te houden.

Eind 2016 werd BRUGEL aangezocht door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering om een onafhankelijk controleorgaan voor de waterprijs op te richten. Met deze nieuwe bevoegdheid wordt het spectrum van de aan BRUGEL toevertrouwde opdrachten uitgebreid. Voor deze opdracht zal BRUGEL niet de functie van regulator voor de waterdistributie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vervullen, maar wel die van controleur van de waterprijs. Het betreft hoofdzakelijk een tariefbevoegdheid. De aanzet werd in 2016 gegeven, maar het operationele proces moet in de loop van 2017 nog worden voorgesteld. Deze nieuwe opdracht toont het vertrouwen van de wetgever in de expertise van BRUGEL.

62 Obligation Linéaire/Lineaire Obligatie

Verantwoordelijke uitgevers

M. Deprez - P. Misselyn - BRUGEL, Kunstlaan 46 - 1000 Brussel.

Design en vormgeving

www.inextremis.be

Foto's

fotolia.com

Ce cahier thématique est aussi disponible en français.

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

Kunstlaan 46/14
1000 Brussel
info@brugel.brussels

www.brugel.brussels